

VAASAN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Viestintätieteiden laitos

Mari Ala-Mikkula

Urheilijoita ja naisurheilijoita

Mediaurheilun sukupuolittuneisuus vuosina 1988 ja 2008

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2009

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoite	7
1.2 Aineisto	9
1.3 Menetelmä	10
2 LIBERAALIFEMINISMI JA FEMINISTINEN MEDIATUTKIMUS	15
2.1 Liberaalifeminismi	15
2.1.1 Liberaalifeminismi urheilussa	20
2.2 Feministinen mediatutkimus	23
3 SUKUPUOLITETTU MEDIAURHEILU	25
3.1 Urheilujournalismi sukupuolittuneisuuden näkökulmasta	25
3.2 Urheilu sukupuolittuneisuuden näkökulmasta	29
3.3 Naiset haastavat miesten ylivallan	32
3.4 Olympialaiset	33
4 NAIS- JA MIESURHEILIJAN TEKSTIMUOTOKUVAT	36
4.1 Määrällinen esitys	36
4.2 Laadullinen esitys	48
4.2.1 Urheilijoiden toiminta	49
4.2.2 Nimien käyttö ja tytöttely	61
4.2.3 Ulkonäön kuvaileminen	64
4.2.4 Ihmissuhteet ja yksityiselämä	69
5 PÄÄTÄNTÖ	73
LÄHTEET	79

LIITTEET

Liite 1. Urheilijoista tehtyjen juttujen määrät v. 1988	83
Liite 2. Urheilijoista tehtyjen juttujen määrät v. 2008	87
Liite 3. Lajeista tehtyjen juttujen määrät sukupuolten mukaan v. 1988	92
Liite 4. Lajeista tehtyjen juttujen määrät sukupuolten mukaan v. 2008	93

TAULUKOT

Taulukko 1. Artikkelien määrät vuosina 1988 ja 2008 sukupuolten mukaan	37
Taulukko 2. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja sukupuolittain vuonna 1988	40
Taulukko 3. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja sukupuolittain vuonna 2008	40
Taulukko 4. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja lajeittain vuonna 1988	40
Taulukko 5. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja lajeittain vuonna 2008	41

VAASAN YLIOPISTO
Humanistinen tiedekunta

Laitos:	Viestintätieteiden laitos
Tekijä:	Mari Ala-Mikkula
Pro gradu -tutkielma:	Urheilijoita ja naisurheilijoita Mediaurheilun sukupuolittuneisuus vuosina 1988 ja 2008
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2009
Työn ohjaaja:	Tarmo Malmberg

TIIVISTELMÄ:

Naiset on kautta aikain nähty urheilumaailman tunkeilijoina, sillä urheilu instituutiona on luotu miehiä varten, ja miesten urheilua on pidetty ainoana oikeana. Tasa-arvon näkökulmasta paljon hyvää on kuitenkin jo tapahtunut naisten urheilussa. Silti urheilumaa-ilmaa värittää edelleen sukupuolten välinen epätasa-arvo miesten hallitessa esimerkiksi huippu- ja kilpaurheilua sekä valmennusta.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää Helsingin Sanomien vuosien 1988 ja 2008 olympialaisten aikaisen urheilu-uutisoinnin eroja nais- ja miesurheilijoiden välillä verraten myös vuosien aikana tapahtunutta muutosta. Naisten urheilua on perinteisesti väheksytty mediassa, onko niin vielä 2000-luvullakin? Teoreettisen viitekehyksen muodostavat aiheesta aikaisemmin tehdyt feministiset urheilututkimukset ja liberaalifeministinen käsitys tasa-arvosta. Aineistoni koostuu yhteensä 239 artikkelista, jotka käsittelevät keihäänheittoa, uintia, voimistelua, purjehdusta ja pikajuoksua.

Aluksi laskin sisällön erittelyn avulla aineistoni artikkeleiden lukumäärän urheilijoiden ja lajien osalta sukupuolinäkökulmasta käsin, jolloin sain selville, kuinka paljon miesten ja naisten urheilusta kirjoitetaan. Sen jälkeen laskin artikkeleiden palstamillimetrit, jolloin pystyin paremmin tarkastelemaan, kuinka paljon painoarvoa miesten ja naisten urheilulle annetaan. Lopuksi analysoin diskurssianalyysin avulla aineistosta keräämiäni neljää diskurssia, joita olivat urheilijoiden toiminta, nimien käyttö ja työttömyys, ulkonäön kuvailu sekä yksityiselämä ja perhesuhteet.

Tutkimukseni perusteella kävi ilmi, että naiset ovat saaneet vuoteen 1988 verrattuna enemmän palstatilaa. Huolimatta siitä, että naiset saivat jopa joissain tarkastelemissani lajeissa enemmän tilaa, kirjoitettiin heistä silti edelleen vähemmän kuin miehistä. Naisia arvostetaan selkeästi enemmän urheilijoina 2000-luvulla, mutta hienoista väheksymistä on edelleen havaittavissa.

AVAINSANAT: feministinen urheilututkimus, naisurheilija, miesurheilija, tasa-arvo

1 JOHDANTO

Mies on perinteisesti ollut se kulttuurinen normi, johon naista verrataan ja jota vasten nainen erilaisissa kulttuurisissa käytänteissä rakentuu erilaiseksi, toiseksi (Valtonen & Ojajärvi 2003: 36; Rojola 2004: 162). Myös Koivusen ja Liljeströmin (2000: 25) mukaan naiset ovat yhteiskunnassa materiaalisesti alistettuja ja symbolisesti epäpäteviä. Kulttuurisesti ja historiallisesti miehinen normi ja sitä ylläpitävät valtarakennelmat merkitsevät naiset symbolisesti ja materiaalisesti toiseksi, ensisijaisesti sukupuoleksi, ei ihmiseksi. (Emt. 25.) Joidenkin feministien mukaan länsimainen kulttuuri ei ole koskaan pystynyt käsittämään naista tai ylipäätään feminiinistä muuna kuin miehen ja maskuliinisuuden heijastuksena (Koivunen 2004a: 49). Myös urheilumaailmassa urheilevaa naista peilataan miesurheilijoihin ja heidän suorituksiinsa. Urheilevan naisen ajatellaan olevan jotain vähemmän kuin mitä urheileva mies on.

Miehillä on siis urheilussa, kuten lähes kaikissa muissakin kulttuurisissa käytänteissä, varsin keskeinen asema, joka ilmenee monilla eri tavoilla. Miehet hallitsevat esimerkiksi huippu- ja kilpaurheilua sekä valmennusta ja he myös dominoivat tutkimusta ja tiedotusta. He hallitsevat kuntoliikuntaan ja kilpaurheiluun liittyvää päätös- ja toimeenpanovaltaa, naiset puolestaan ovat harvinaisuus hierarkian ylimmillä tasoilla. Täten miehet voivat hallita myös naisten ruumiillisuutta määrittelemällä rajat naisten fyysiselle aktiivisuudelle. Naiset ovat parhaiten edustettuina kuntoliikunnassa ja liikunnanopetuksessa. (Pirinen 1998a: 16–18; Cahn 1994: 5; Hargreaves 1994: 198, 221.)

Feministisen mediaurheilun tutkimus on pääasiassa keskittynyt Yhdysvaltoihin, Kanadaan ja Englantiin, joissa sillä on ollut varsin vahva jalansija. (Pirinen 1999: 32; Pirinen 2006: 16; Turtiainen 2005: 52.) Suomessa mediaurheilua nimenomaan feministisestä näkökulmasta on tutkittu toistaiseksi vähän. Aiheesta tehdyissä tutkimuksissa niin Suomessa kuin muuallakin on pääosin keskitytty visuaalisiin ja tekstillisiin keinoihin, joilla miesurheilu merkityksellistetään ensisijaiseksi ja naisurheilu toiseudeksi. Ylipäätään mediaurheilun tutkiminen mistään muustakaan näkökulmasta on ollut Suomessa vähäistä. Lähinnä opinnäytetöistä koostuvissa tutkimuksissa on luokiteltu urheilusivujen ja -ohjelmien sisältöjä, selvitetty eri arvokilpailuiden ja tunnettujen urheilijoiden rep-

resentaatioita, median merkitystä urheilusankaruuden tuottamisessa, doping-julkisuutta, urheilukielen lingvistisiä ominaisuuksia sekä urheilujournalismin ja -instituution välisiä yhteyksiä. (Pirinen 1999: 32.) Jyväskylän Liikuntakulttuuri ja naiset -projekti teki 1980- ja 1990-luvuilla urauurtavaa työtä feministisen urheilututkimuksen parissa Suomessa (Pirinen 2006: 5).

Kingin (2007) tekemän nais- ja miesyleisurheilijoiden näkyvyyttä olympialaisten aikaan kahdessa brittiläisessä sanomalehdessä vuodesta 1948 lähtien koskevan tutkimuksen mukaan naisurheilijat olivat aliedustettuina lehtien sivuilla vuoteen 2004 asti. Vuonna 2004 tilanne oli toinen naisten saadessa joissain lajeissa enemmän huomiota kuin miehet, minkä lisäksi miehiä saatettiin kritisoida enemmän. Pelkästään vuoden 2004 kisoista saatujen tulosten perusteella on Kingin mukaan kuitenkin vielä vaikea sanoa, osoittavatko ne uutta, enemmän naisurheilijoille huomiota antavaa trendiä, vai oliko naisurheilijoiden miehiä suuremman medianäkyvyyden taustalla yhden naisurheilijan huippumenestys ja toisen suuri epäonnistuminen. King tutki ainoastaan joka toiset olympialaiset, jolloin vuoden 2000 kisat jäivät välistä. Täten ei voida varmasti sanoa, olisiko naisurheilijoiden saama medianäkyvyys muuttunut ratkaisevasti jo vuonna 2000. King painottaa myös, että mikäli haluttaisiin varmistua naisten saavuttamasta tasa-arvosta medianäkyvydessä, tulisi myös vuosien 2008 ja 2012 olympialaisten urheilu-uutisointi tutkia. (King 2007: 187, 195, 197–198.)

Bernstein (2002: 416) huomauttaa, että 1980- ja 1990-luvuilla tehtyjen tutkimusten mukaan mediassa esitettiin enimmäkseen miesurheilijoita. Näiden tutkimusten yhdenmukainen johtopäätös on naisurheilijoiden ja heidän urheilutapahtumiensa aliedustus kaikissa joukkoviestimissä. Koska median ajatellaan erityisesti länsimaissa heijastavan todellisuutta, sitä mitä pidetään tärkeänä ja arvovaltaisena, naisten selkeä aliedustus luo vaikutelman, ettei naisurheilijoita ole olemassa tai heillä on vain vähän arvoa. Lisäksi se luo väärän vaikutelman naisten urheilusta kieltämällä totuuden modernista naisurheilijasta. (Bernstein 2002: 417.) Vielä 1990-luvun loppupuolella tehtyjen tutkimustenkin mukaan naisten näkyvyys mediaurheilussa oli vähäistä. Naisten medianäkyvyys on suurinta isoissa, kansainvälisissä kisoissa, joissa kuka tahansa menestyvä urheilija saa huomiota ja näkyvyyttä mediassa omassa maassaan sukupuolesta riippumatta. (Bernstein

2002: 417–418.)

Bernstein (2002) tarkasteli pikajuoksija Marion Jonesin ja tennispelaaja Anna Kournikovan saamaa medianäkyvyyttä sanomalehdissä, aikakauslehdissä ja verkkosivuilla vuoden 2000 aikana. Hänen hypoteesinaan oli, että naiset kyllä saavat huomiota, mutta se keskittyy enemmän heidän ulkonäköönsä ja viehättävyyteensä – ja tulokset puhuivat sen puolesta. Hänen mukaansa naisurheilijoiden ulkonäkö on merkittävä tekijä selitettäessä naisurheilijoiden saaman medianäkyvyyden laatua. Siispä vielä onkin liian aikaista tuuletella voiton merkiksi. Pirinen (1995) puolestaan tutki naisurheilijoista rakentuvia tekstiimuotokuvia 1950–1980-lukujen naistenlehdissä. Myös hän huomauttaa, että kulttuurissamme naiseuksien rakentamisessa keskeinen asema on ulkonäöllä. Monet naisurheilijoita koskevat kuvaukset rakentuvatkin muun muassa seuraavista sanoista: kaunis, nätti, soma, sievä, viehättävä. Huomio saatetaan myös kohdistaa johonkin tiettyyn osaan urheilijan ruumiissa, kuten kasvoihin tai hiuksiin. Ruumiinrakennetta kuvattaessa huomio kiinnittyi artikkeleissa vartalonmuotoon, pituuteen, painoon ja jalkoihin. Hänen aineistossaan löytyy myös ihmetteleviä kommentteja siitä, miten pienikokoiset naiset voivat olla huippu-urheilijoita. (Pirinen 1995: 122–124.)

Pirinen (1998) on tutkinut myös nais- ja miesurheilijoiden rakentumista mediaurheilussa, erityisesti painonnostosta ja Naisten Kypystä kertovissa artikkeleissa. Hänen mukaansa painoja nostavien ja juoksevien naisten suoritusten trivialisoiminen uusintaa hierarkkista sukupuolijärjestystä, jonka mukaan miehet ovat oikeita urheilijoita ja naiset ovat vajaavaisia. Hän kuitenkin huomauttaa, että naisten merkityksellistäminen miesten tapaan fyysisesti aktiivisiksi toimijoiksi asettaa tämän hierarkian kyseenalaiseksi. Näin ollen tämä naisten fyysisen aktiivisuuden kaksitahoinen representointi voidaan tulkita osaksi urheiluinstituutiossa käynnissä olevaa kamppailua sukupuolijärjestyksestä ja naisten tilasta urheilun ja liikunnan kentällä. (Pirinen 1998: 22.)

1.1 Tavoite

Tavoitteenani on selvittää Helsingin Sanomien urheilusivuilla olevien olympia-aiheisten

artikkeleiden muodostama nais- ja mieskuva. Tutkin, minkälaisia tekstimuotokuvia nais- ja miesurheilijoista muodostuu tasa-arvon näkökulmasta käsin: kuvataanko naisia vähättelevästi, kuvaillaanko heidän ihmissuhteitaan, yksityiselämäänsä tai ulkonäköään enemmän kuin miesten? Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessani on liberaalifeministinen käsitys naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta sekä aikaisemmat feministiset urheilututkimukset. Olen työssäni keskittynyt naisten ja miesten organisoituun kilpaurheiluun, jonka tavoitteena ovat ennätykset ja voitot.

Aikaisempien tutkimusten kohteena on ollut muun muassa nais- ja miesurheilijoiden saama palstatila mediassa, nais- ja miesurheilijoiden representaatiot, naisten urheilun trivialisointi ja hierarkkisten sukupuolisuhteiden rakentuminen television urheiluohjelmissa, urheilun erikoislehdissä, sanomalehtien urheilusivuilla ja naistenlehtien urheilijoita koskevissa artikkeleissa. (Pirinen 1999: 32.) Johdannossa mainittujen tutkimusten pohjalta onkin perusteltua tutkia Helsingin Sanomien urheilu-uutisointia, jotta asiaan tulisi lisää näkökohtia myös suomalaisten kannalta, ja että naisten mahdollisesti saavuttamaa tasa-arvoisempaa medianäkyvyyttä voitaisiin tarkastella lisää (ks. King 2007). Monet aiheesta tehdyt suomalaistutkimukset ovat myös melko vanhoja, 1990-luvulta. Myös oman tutkimukseni aineistoon kyllä kuuluu artikkeleita 1980-luvulta, mutta myös vuodelta 2008.

Kuten olen jo aikaisemmin maininnut, aiheesta tehdyistä tutkimuksista käy selväksi, että mies on urheilussa se normi, johon naista verrataan. Urheilu nähdään instituutiona, jossa siinä olennaisina pidetyt ominaisuudet – fyysinen voima, aggressiivisuus, väkivaltaisuus ja kilpailullisuus – yhdistetään miehisyteen. Urheilussa ei kuitenkaan ole välttämätöntä painottaa niin sanottuja miehisiä ominaisuuksia, kuten nopeutta ja voimaa, vaan kriteereinä voisi yhtä hyvin olla esimerkiksi notkeus ja tasapaino, jotka ennemminkin liitetään naisellisuuteen. Näin urheilun normina olisikin miehen sijasta nainen. Liberaalifeministejä on syytetty siitä, että he hyväksyvät liiaksi miesten arvot ja pitävät miestä normina. Liberaalifeministiseen ajatteluun pohjautuva hyvinvointivaltioliberalismi kuitenkin tavoittelee kansalaisen normin muuttamista siten, että se kattaisi myös naisen. Tasa-arvoon pyritään tällöin erojen huomioimisen kautta, ja mahdollisuuksien ja ehtojen on oltava molemmille sukupuolille samat. Lähestyn itse urheilu-uutisointia hyvinvointivaltiofe-

minismin näkökulmasta käsin: mies- ja naisurheilijoista tulisi kirjoittaa samaan tyyliin, mutta onko miehen pakko olla normi? Sukupuolten välisen epätasa-arvon vallitessa edelleen urheilukulttuurissamme on aihetta syytä tutkia.

Aloitan analyysini erittelemällä sisällön erittelyn avulla mies- ja naisurheilijoiden määrällisen esiintymisen urheilusivuilla olevissa artikkeleissa ja laskemalla heistä kirjoitetujen artikkeleiden määrän ja pituuden. Sen jälkeen tarkastelen diskurssianalyysin keinoin nais- ja miesurheilusta muodostuvia tekstimuotokuvia. Juttujen määrä on enemmänkin ainoastaan suuntaa antava, kun mietitään miesten ja naisten tasa-arvoa urheilu-uutisoinnissa. Tasa-arvossa on siis mielestäni enemmänkin kyse siitä, millä tyylillä nais- ja miesurheilijoista kirjoitetaan. Ulkonäkö ja kauneus eivät nimittäin ole olennaisia seikkoja urheilun kannalta. Naisurheilijoiden kohdalla ei esimerkiksi tarvitsisi kiinnittää huomiota heidän kauneuteensa ja näin ollen sivuuttaa heidän suorituksensa. Tai mikäli niin tehtäisiin, tulisi niin tapahtua myös miesten kohdalla. Tarkoitukseni on tehdä vertailevaa tutkimusta valitsemani kahden eri vuoden, 1988 ja 2008, välillä, mutta myös vertailla mies- ja naisurheilijoita keskenään. Pääpaino vertailussa on kuitenkin siinä, miten mies- ja naisurheilijoiden kuvaukset eroavat toisistaan.

1.2 Aineisto

Tarkastelen Helsingin Sanomien urheilusivuilla ilmestyneitä urheilu-uutisia olympialaisten 17.9.–2.10.1988 ja 8.–24.8.2008 ajalta. Tarkastelussani on siis vuoden 1988 Soulin kesäolympialaiset ja vuoden 2008 Pekingin kesäolympialaiset. Otan mukaan urheilu-uutiset, joihin sisällytän henkilökuvat ja otteluselostukset, sekä erilaiset kolumnit ja muut mielipidekirjoitustyylliset jutut. Tarkastelen eri juttutyyppejä kuitenkin toisistaan erillään. Olen jättänyt pois sellaiset artikkelit, joissa puhutaan esimerkiksi olympialaisista ylipäätään, olympiakaupungeista tai katsojista. Aineistoon sisältyy siis ainoastaan urheilijoita koskevat uutiset. En tarkastele lainkaan kuvia, mutta sen sijaan huomioon aineistossa esiintyvät graafiset kuvaajat ja taulukot, joita on käytetty juttujen aiheiden havainnollistamiseen.

Tarkasteltaviksi lajeiksi valitsin pikajuoksun, ammunnan, purjehduksen, keihäänheiton, uinnin ja voimistelun. Pikajuoksun valitsin siksi, koska se on suosittu laji (erityisesti sadan metrin juoksu), ammunnan, keihäänheiton, uinnin ja purjehduksen valitsin puolestaan siksi, koska niihin osallistuu myös paljon suomalaisia. Voimistelun otin mukaan, koska se edustaa niin sanottua naisten lajia. Lisäksi näihin kaikkiin lajeihin osallistui sekä naisia että miehiä molempina tarkasteleminani vuosina, ja kaikki lajit ovat myös vakiinnuttaneet paikkansa niin olympiaohjelmassa ylipäätään kuin myös miesten ja naisten lajeinakin. Yhteensä aineistooni kuuluu 239 artikkelia, 120 vuodelta 1988 ja 119 vuodelta 2008. Valitsin mediaurheilun kentältä tutkimuskohteekseni sanomalehden, sillä se kertoo laajasti päivittäin urheilusta, joka omassa aineistossani keskittyy siis olympia uutisointiin.

Koska suomalaista feminististä mediaurheilun tutkimusta on tehty melko vähän (ks. esim. Pirinen 1999: 32), saadaan Helsingin Sanomia tutkimalla lisää suomalaisnäkökohtia siihen, miltä mediaurheilu näyttää feministisestä näkökulmasta käsin Suomessa. Käsitelen työssäni kuitenkin myös muista maista saatuja tutkimustuloksia. Huolimatta siitä, että naisten asema eri maissa on ollut ja on edelleen erilainen, on kaikille maille yhteisenä piirteenä kuitenkin naisten toissijainen asema kilpa- ja huippu-urheilussa. Valitsin aineistokseni Helsingin Sanomat, koska se edustaa melko neutraalia ja hillittyä linjaa. HS:n toimittajat suosivat Koljosen (2000:72) mukaan hillittyä, asiallista ja toteavaa tyyliä. Niin sanotun viileysrutiinin tehtävänä on estää arveluttavien kielikuvien tai kansallisuksiksi laskettavien lauseiden päätyminen urheilusivuille. Pyrkimys on siitä huolimatta kirjoittaa värikästä kieltä. (Emt. 73.) Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista tutkia, kuinka paljon esimerkiksi naisurheilijoiden vähättelyä esiintyy HS:ssä ja kuinka värikästä kieli todella on. Katson HS:n edustavan Suomea, sillä se on valtakunnan suurin päivälehti ja monissa pienemmissä lehdissä HS:n journalistisia käytäntöjä ja valintoja seurataan joko tietoisesti tai tiedostamatta (ks. Koljonen 2000: 125).

1.3 Menetelmä

Työssäni käytän menetelmänä sisällön erittelyä ja diskurssianalyysiä. Tutkimukseni koostuu siis kahdesta analyysistä, joista ensimmäiseen sisältyy määrällinen kartoitus

koskien nais- ja miesurheilijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrää ja pituutta valitsemistani lajeissa. Tuomi & Sarajärvi (2003: 106–109) ovat tehneet eron määrällisen sisällön erittelyn ja laadullisen sisällönanalyysin välille. Tämän jaottelun pohjalta omassa työssäni käytän siis sisällön erittelyä, ja tätä nimitystä käytän valitsemastani menetelmästä myös jatkossa. Sisällön erittelyllä pyritään objektiiviseen ja määrälliseen kuvaukseen sanomien sisällöstä. Siinä tunnistetaan ja lasketaan ennalta valittuja yksiköjä, jotka voivat olla asenteita, mielipiteitä tai toimijoita. (Fiske 2001: 179; Väliverronen 1998: 15.) Omassa tutkimuksessani ennalta valitut yksiköt ovat nais- ja miesurheilijoista kirjoitetut artikkelit. Määrällinen sisällön erittely on käyttökelpoinen tapa luoda yleiskatsaus suhteellisen suurestakin aineistosta. Tuekseen sisällön erittely tarvitsee kuitenkin laadullista tutkimusta ja teoreettisia selitysmalleja (Väliverronen 1998: 16). Tässä tutkimuksessa olen ottanut sisällön erittelyn tueksi laadullisen diskurssianalyysin, jonka avulla tutkin kirjoittelun tyylisiä. Sisällön erittelyssä tiedot voidaan kerätä ja esittää joko sanallisessa muodossa tai, kuten omassa tutkimuksessani pääasiassa teen, määrällisessä muodossa luokiteltuina ja tilastoituina.

Tyypillisiä tutkimusongelmia sisällön erittelyssä ovat roolit, joissa naiset ja miehet esiintyvät esimerkiksi mainoksissa, tv-uutisissa, elokuvissa ja sarjoissa. Sisällön erittelyn tarkoituksena on verrata median esittämiä henkilöitä todellisuudessa esiintyviin. Feministisessä tutkimuksessa yleinen johtopäätös on, että media esittää naiset aliarvioiden esimerkiksi heidän osuuttaan työvoimasta. Sisällön erittelyllä voidaan tutkia ainoastaan merkkejä, jotka todella ovat näkyvissä tekstissä (kuvia, lauseita jne.), pintaa syvemmmälle ei siis voida mennä. (van Zoonen 1994: 68–69.)

Omassa tutkimuksessani lasken siis ensin nais- ja miesurheilijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrän urheilijoittain ja lajeittain. Kirjaan ylös jokaisen aineistossani esiintyvän urheilijan ja niiden artikkelien määrät, joita hänet mainitaan eri artikkeleissa. En siis laske nimen mainitsemiskertoja, vaan niiden artikkelien määriä, joissa hänet mainitaan. Urheilulajien kohdalla lasken kustakin lajista kirjoitetut jutut. Sen lisäksi otan huomioon, käsittelee artikkeli kyseisen lajin miesurheilijoita, naisurheilijoita vai molempia. Sen jälkeen lasken artikkeleiden pituuden palstamillimetreinä. Pidempi juttu saa enemmän painoarvoa, joten palstamillimetricien laskemisella saan paremmin selville, kuinka tär-

keänä miesten ja naisten urheilua pidetään. Juttujen määrän laskemisella saatua tulosta voi siis näin ollen tarkentaa. Laskiessani artikkeleiden määriä ja pituuksia en vielä puutu niiden sisältöön – sen teen vasta analyysini laadullisessa osiossa. Kiinnitän myös huomiota juttujen järjestyksiin ja sijoitteluun sivulla. Määrällisen analyysin avulla saan siis kaiken kaikkiaan selville kuinka paljon nais- ja miesurheilijat saavat medianäkyvyyttä Helsingin Sanomissa.

Toista tutkimuksessani käyttämäni menetelmää, eli diskurssianalyysiä voisi luonnehtia tarkkarajaisen tutkimusmenetelmän sijaan väljäksi teoreettiseksi viitekehukseksi, jolloin tutkijan omien määritelmien ja rajausten merkitys kasvaa. Diskurssianalyysissä keskitytään tutkimaan kielen käyttöä, joka omassa työssäni on sanomalehden urheiluaiheisten artikkeleiden kieltä. Diskurssianalyttisen näkemyksen mukaan kaikenlainen kielenkäyttö on todellisuuden erilaisten versioiden rakentamista. Millekään ilmiölle ei ole etukäteen annettu merkityksiä, vaan merkitykset muodostuvat kieltä käytettäessä. Diskurssianalyysi on erittäin monipuolinen tapa tutkia hyvinkin erilaisia aineistoja. Sen avulla voidaan lähestyä niin arkipuhetta kuin mediatekstejäkin, jolloin lähes mikä tahansa käytetty kieli kelpaa diskurssianalyysin tutkimuskohteeksi. Koska diskurssianalyysin perusidea on selvittää, miten kieltä käytetään, on se omiaan selvittämään kulttuurisia itsestäänselvyksiä. (Valtonen 1998: 97, 116–117.) Mediadiskurssit rakentavat tietyn kuvan maailmasta. Diskurssit muodostuvat mediateksteissä kielellisten valintojen ja visuaalisten representaatioiden kautta. (Wright & Clarke 1999: 228.)

Diskurssin käsitteellä viitataan tapaan jäsentää ja hahmottaa todellisuutta. Laajimmillaan diskurssilla tarkoitetaan kaikkea puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Diskurssin käsitteen avulla voidaan tutkia niitä tapoja, joilla kieltä käyttävät ihmiset tekevät maailmaa merkitykselliseksi. Diskurssin voi myös määritellä tietyksi puhetavaksi tai kielenkäytön tavaksi, jotka ovat historiallisesti ja sosiaalisesti muuttuvia. (Väliverronen 1998: 21, 25.) Mikään diskurssi ei yksinään riitä konstruoimaan todellisuutta, vaan merkityksellistävät systeemit määrittyvät toistensa kautta ja suhteessa muihin systeemeihin. Diskurssianalyttiseen viitekehykseen kuuluu oletus monien rinnakkaisten ja toistensa kanssa kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta. Kielen käytön vaihtelevuutta voidaan tulkita suhteessa erilaisiin merkityssysteemeihin. (Valtonen 1998: 98–99; Jokinen, Juhila

& Suoninen 1993: 17, 48.)

Diskurssianalyysissä lähdetään liikkeelle aineistosta. Siinä tulkinnat perustuvat empiirisen aineiston kontekstisidonnaisen analyysin varaan. Tutkija käyttää aineiston analysoinnissa omaa kulttuurista pääomaansa, mikä tuo tutkimukseen mukaan spekulatiivisuutta. Tällöin analyysi laajenee aineiston ulkopuolelle tutkijan suhteuttaessa tuloksia kulttuuriin tai laajempiin sosiaalisiin instituutioihin. Diskurssianalyysiä tehtäessä kerätään aineisto, jota pystyy tarkastelemaan monenlaisista näkökulmista käsin. Tutkimuksen lähtökohtana on tarkastella tutkittavana olevaa ilmiötä mahdollisimman monelta eri kannalta. Aineisto ajatellaan olevan ikään kuin näyte tutkimuksen kohteena olevasta kielestä ja kulttuurista ja tämän näytteen kulttuurista paikkaa on määriteltävä koko tutkimusprosessin ajan. Kulttuurisella paikalla viitataan aineistosta tehtävien tulkintojen todistamiseen mahdolliseksi tai mielekkäiksi sekä tilanne- että kulttuurisessa kontekstissa. (Valtonen 1998: 100, 106.)

Analyysini toisessa vaiheessa syvennyn siis artikkeleiden sisältöön diskurssianalyysin keinoin. Koska laadulliselle tutkimukselle on olennaista luokitella havaintoja ja ryhmitellä analyysiyksiköjä ennalta määrättyihin kategorioihin (Mäkelä 1992: 54), jaan aineiston eri ennalta määrättyihin diskursseihin seuraavasti: urheilijoiden toiminta (maininnat sijoituksista, suorituksista, tunteista, toimittajien arviot kilpailun ja urheilijan tasosta), nimien käyttö ja työttely (käytetäänkö sekä etu- että sukunimeä, pelkkää sukunimeä vai pelkkää etunimeä, mahdolliset lempinimet), ulkonäkö (kuvaukset kasvoista tai ruumiinrakenteesta, arviot kauneudesta, lihaksista), yksityiselämästä ja perhesuhteista kertovat tekstikohdat. Olen päätenyt edellä mainittuihin diskursseihin aikaisemmin samasta aihepiiristä tehtyjen tutkimusten tulosten perusteella erityisesti Piristä (2006: 31) mukailen. Käsitän diskurssin tapana rakentaa urheilijoita koskevaa todellisuutta, jolloin diskurssit esittävät urheilijat tietynlaisina.

Aineistoa analysoidessani esitän urheilijoiden toimintaa ja ulkonäköä kuvailevien tekstikohtien kohdalla seuraavia kysymyksiä: Mitä määritteitä, kuten ikä, sukupuoli, nimi, paino, vaatteet, ammatti ja harrastukset naisiin ja miehiin liitetään, ja minkälaisilla sanoilla heitä ja heidän suorituksiaan kuvataan? Minkälaisilla sanoilla urheilijan luonnetta

kuvailaan? Näkyykö sanavalinnoissa kirjoittajan negatiivinen tai positiivinen suhtautuminen? Nimien käytön kohdalla kiinnitän huomiota siihen, puhutaanko urheilijasta käyttäen sekä etu- että sukunimeä, pelkkää sukunimeä vai pelkkää etunimeä. Yksityiselämän kohdalla kysyn, miten urheilija esitetään suhteessa toisiin ihmisiin? Kerrotaanko hänen perheestään? Mainitaanko urheilijan ammattia (jos hän ei ole kokopäiväinen urheilija) tai hänen harrastuksiaan? Tiivistettynä siis tutkin, esiintyykö naisten (tai miesten) suoritusten vähättelyä, työttelyä tai pojitteluä, kuinka paljon huomiota kiinnitetään yksityiselämään ja ulkonäköön, eli millä tyylillä urheilijoista kirjoitetaan sukupuolinäkökulmasta käsin.

2 LIBERAALIFEMINISMI JA FEMINISTINEN MEDIATUTKIMUS

2.1 Liberaalifeminismi

Liberaalifeminismin isänä pidetään John Stuart Milliä, jonka mielestä naista syrjivälle lainsäädännölle ei löydy moraalista tai tieteellistä oikeutusta (Kilpi & Sintonen 1986: 207). Tasa-arvoajattelun perusta on nähtävissä jo esimerkiksi Mary Wollstonecraftin, Harriet Taylor Millin ja John Stuart Millin 1800-luvulla ilmestyneistä teoksista. Perusajatuksena näissä kaikissa teoksissa oli, että naisten alistaminen on pitkälti seurausta niistä laeista ja asenteista, jotka estävät naisten pääsyn tai heidän menestymisensä niin sanotulla julkisella alalla, kodin ja perheen ulkopuolella. Sekä Wollstonecraftin, Taylorin että Millin mielestä naiset on suljettu päätöksenteon ja ylipäätään koko julkisen alueen ulkopuolelle siitä syystä, että yhteiskunnassa on vallalla väärä uskomus naisten luontaisesta ruumiillisesta ja älyllisestä heikkomuudesta. Näin ollen naisten todellinen potentiaali jää hyödyntämättä. (Mill 1981; Koivunen 2004a: 37; Kilpi & Sintonen 1986: 220.) Yksi liberaalifeminismin poliittisista päämääristä onkin saavuttaa tasa-arvo, jossa kaikilla on samat mahdollisuudet (Tong 1989: 13).

1800-luvun liberaalifeministit vaativat naisille samoja poliittisia, lainsäädännöllisiä ja taloudellisia mahdollisuuksia sekä kansalaisyhteisyyksiä kuin miehille. Esimerkiksi Taylorin ja Millin mukaan, saavuttaaksemme seksuaalisen tasa-arvon tai sukupuolisen oikeudenmukaisuuden, tulisi yhteiskunnan antaa naisille samat koulutus- ja ammattimahdollisuudet kuin miehille. Millin mukaan ei voi olla niin, että kaikki miehet ovat kaikin tavoin parempia kuin kaikki naiset. Mutta vaikka Millin mukaan naiset ovat yhdenvertaisia miesten kanssa, hän tunnusti, että joitakin biologisia sukupuolieroja miesten ja naisten välillä voi olla olemassa. Hän kuitenkin kielsi, että naisten ja miesten välillä olisi älyllisiä tai moraalisia eroja. (Mill 1981; Tong 1989: 17, 20; Kilpi & Sintonen 1986: 217; Koivunen 2004b: 80.) Ainoa luontainen ero miehen ja naisen välillä Millin mukaan on miehen suurempi fyysinen voima. Fyysinen ylivoima muodostaakin naisten alistamisen historiallisen perustan. (Kilpi & Sintonen 1986: 219.)

Liberaalifeministien keskeinen pyrkimys on aina ollut tarjota naisille pääsy perinteisesti

maskuliinisina pidetyille alueille. Liberaalifeminismiä voisi luonnehtia yritykseksi poistaa tai korvata sosiaaliset haittatekijät, jotka estävät naisia kilpailemasta tasa-arvoisesti miesten kanssa, muuten puuttumatta tai haastamatta hierarkkisia rakenteita, joiden sisällä molemmat sukupuolet toimivat. (Hargreaves 1994: 26–27.) Liberaalifeministit uskovat, että suurin osa miesten ja naisten välisistä eroista on kulttuurin tuotosta pikemmin kuin biologian (Tong 1989: 32). Kun mieskeskeinen yhteiskunta pitää naisille sopivina niitä tehtäviä, joissa vaaditaan perinteisesti feminiinisinä pidettyjä ominaisuuksia, pitää se miehille sopivina tehtäviä, joissa perinteisesti maskuliinisina pidetyistä ominaisuuksista on hyötyä. Liberaalifeministien mielestä tällainen sukupuolten stereotyyppinen luokittelu on todella epätasa-arvoista ja tulee muuttua. Tämä sosiaalisen ja biologisen sukupuolen yhteen sulautuminen olettaa, että naisilta puuttuu tiettyjä ominaisuuksia, jotka ovat välttämättömiä tehtävissä, jotka tyypillisesti yhdistetään miehiin, ja päinvastoin. (Tong 1989: 28–29.)

Liberaalifeministisen ajattelutavan mukaan naisille kuuluvat samat oikeudet kuin miehille, sillä myös nainen on ihminen. Naisten oikeuksien puolestapuhujat ovat aina painottaneet sukupuolten välisiä yhtäläisyyksiä, omaksuneet individualistisen ajattelutavan ja pyrkineet saamaan naisille samat ja tasa-arvoiset mahdollisuudet koulutuksen, hallinnon ja talouden osalta. 1960-luvun loppupuolella ja 1970-luvulla moderni feministinen liike ryhtyi ajamaan liberaalia yksilön oikeuksia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia edistävää esitystä. 1980-luvulla puolestaan yksilön oikeuksista puhuttiin erityisesti sukupuolipolitiikan yhteydessä aborteista urheiluun. (Messner & Sabo 1990: 3.) Liberaalifeministejä on kuitenkin kritisoitu paljon siitä, että he hyväksyvät miesten arvot kaikkien ihmisten arvoiksi ja soveltavat liiaksi miesten arvoja. (Tong 1989: 31, 34.)

Valistusfilosofiaan pohjautuvaa ajatusta sorrosta syrjintänä pidetään liberaalifeministisenä, sillä sen mukaan naisten ja miesten välille tuotettu ja ylläpidetty ero on epätasa-arvon lähtökohta. Syrjinnän käsitteellä viitataan vapauksien ja mahdollisuuksien rajoittamiseen, se on naisten sosiaalistamista kapeisiin odotuksiin ja rooleihin. Naisten syrjintä käsitetään siten, että heidän olemiselleen ja tekemisilleen asetetaan kapeampi alue miehiin verrattuna. Naisten syrjinnän käsitteellistämässä huomio kiinnittyy siihen, miten naisia syrjitään asettamalla heidät eriarvoiseen asemaan ryhmänä. Tämän ajatte-

lutavan mukaan miehet ovat täysivaltaisen kansalaisen ja ihmisen mittapuu, johon naisten oikeuksia verrataan. (Koivunen 2004a: 36.) Tämä on havaittavissa myös urheilussa, sillä urheileva mies on normi, johon urheilevaa naista verrataan. Naisurheilijalle asetetaan suppeammat rajat, joiden sisällä hän voi ilmaista urheilevaa minäänsä. Nais- ja miesurheilijoita pidetään näin epätasa-arvoisina.

Rationaali henkinen kehitys on liberalistisen teorian mukaan korkein inhimillinen ihanne. Kyseisen teorian mukaan valtion pitäisi antaa kaikille tasavertainen mahdollisuus tämän päämäärän saavuttamiseksi. Liberaalifeminismin mukaista onkin pyrkiä muuttamaan lakeja, jotta naisille voitaisiin taata samat mahdollisuudet kuin miehille. Liberaalifeministit näkevät sukupuolten välillä vallitsevan epätasa-arvon johtuvan useimmiten mielihyökkäyksiä, jolloin ne ovat ratkaistavissa rationaalien argumentaation avulla. Epätasa-arvon voidaan myös katsoa johtuvan sosialisatiosta. Liberaalifeministit uskovat kuitenkin sukupuolten välisen tasa-arvon olevan saavutettavissa vallitsevissa oloissa. He vaativat uudistuksia, jotka takaavat naisille ilmaisunvapauden ja tasa-arvon vallitsevan järjestelmän sisällä. (Savolainen 1995: 79.)

Liberaalifeministien uskomusten mukaan järjestelmän sisäiset muutokset mahdollistavat tasa-arvon. Siksi naisia yritetäänkin saada järjestelmän sisälle, sillä naisten ajatellaan uudistavan sitä sisältäpäin. Naisten on kuitenkin säilytettävä naiselliset, yksityisen alueeseen liittyvät arvonsa myös integroituaan julkisen alueelle. Yksityisen alueeseen liittyvien arvojen nimittäin katsotaan edustavan jotain julkisen alueelta puuttuvaa hyvää, ja sen myös ajatellaan korjaavan miehistä vinoutumaa ja rikastuttavan miesten hallitsema julkisen aluetta. Naisten päätyessä julkisen alueelle saattaa käydä niin, että hän omaksuu miehiset piirteet, jotka ovat ominaisia julkiselle alueelle. Vaikka naiset ja miehet siten olisivatkin tasa-arvoisia, ihmisyyden pehmeämmät arvot häviäisivät. Sitä liberaalifeministit eivät halua, siksi naiset eivät saisi hävittää naisellisuuttaan päästessään julkisen alueelle. Liberaalifeministit katsovat naisten ja miesten välisten erojen johtuvan heidän erilaisista rooleistaan yhteiskunnassa. Naisten roolit löytyvät pääosin yksityisen piiristä perhe-elämästä, kun taas miesten roolit liittyvät julkisen piiriin, mm. ansiotyöhön ja politiikkaan. (Savolainen 1995: 79; Zoonen 1991: 227.) Liberaalifeministit ovat ottaneet avosylin vastaan sen, että teollisen yhteiskunnan historian ajan naiset ovat tulleet

enemmän ja enemmän tasa-arvoiseksi miesten kanssa kaikilla elämän ja kulttuurin alueilla (Hargreaves 1994: 27).

Liberalistinen ajattelutapa jaetaan tyypillisesti kahteen eri traditioon, ns. klassiseen liberalismiin ja hyvinvointivaltioliberalismiin. (Koivunen 2004b: 78; Tong 1989: 12.) Monet 1800-luvun liberaalifeministit edustivat klassista liberalismia, kun taas 1900-luvun feministit edustivat hyvinvointivaltioliberalismia (Kilpi & Sintonen 1986: 223). Ensin mainitussa ihanteena on tilanne, jossa kaikkia yksilöitä kohdellaan samalla tavalla ja heitä pidetään samanarvoisina huolimatta heidän eroavaisuuksistaan. Heille siis annetaan samat mahdollisuudet. Tämän ajattelutavan piirissä pyritään siihen, että kaikki naisia sortavat rakenteet on poistettu. Klassisessa liberalismissa pyritään naisten ja miesten välisten erojen häivyttämiseen. Klassisen liberalismiin tyypillisen tasa-arvokäsityksen mukaan tasa-arvo toteutuu, kun yksilöiden välisessä kilpailussa kaikkiin sovelletaan samoja sääntöjä. Kyseistä käsitystä kutsutaan mahdollisuuksien tasa-arvon periaatteeksi. (Kilpi & Sintonen 1986: 223.)

Hyvinvointivaltioliberalismi puolestaan keskittyy yksilön oikeuksien sijasta taloudelliseen oikeudenmukaisuuteen. (Koivunen 2004b: 78; Tong 1989: 12.) Hyvinvointivaltiofeminismi ja sen pohjalla oleva sosiaalinen liberaalifeminismi on osoittanut klassisen liberalismiin perusajatusten perustuvan mieskansalaisen normille. Hyvinvointivaltiofeminismi kysyykin, miten yhtäläisten kansalaisoikeuksien voidaan ajatella olevan ratkaisu tasa-arvoon, kun kansalaisuuskäsite itsessään on läpeensä sukupuolitetun hierarkian läpäisemä. Hyvinvointivaltiofeminismin pyrkimyksenä on ollut muuttaa kansalaisen normia siten, että se käsittäisi myös naiset, jolloin huomioon on otettava naisten erityisyydet, kuten naisten uusintamiskyky ja raskaudet. Siten mahdollisuuksien lisäksi myös ehtojen on oltava molemmille sukupuolille samat. Tämän ajattelutavan mukaan eroja ei häivytetä, vaan tasa-arvoon pyritään erojen huomioon ottamisen kautta. (Koivunen 2004b: 79.)

Mikäli siis ajatellaan, että lakien tulisi ottaa tasa-arvokäsityksissään huomioon se, että naiset esimerkiksi synnyttävät, eikä kohdella naisia miesten klooneina, liberalismi on väärässä kieltäessään naisten ja miesten väliset erot, painottaessaan sukupuolineutraalien

lakien tärkeyttä ja sukupuolisokeita käytäntöjä. Liberaalifeminismin tehtäväksi muodostuu siten sen määrittely, mitä vapaus ja tasa-arvo merkitsevät sekä abstrakteina että konkreettisina käsitteinä. Tong (1989) kysyykin, onko mahdollista löytää keino kohdella naisia ja miehiä eri lailla, mutta silti tasa-arvoisesti? Vai täytyykö liberaalifeministien työskennellä kohti erojen eliminoimista matkalla tasa-arvoon? Mikäli näin on, pitäisikö naisista tulla miesten kaltaisia ollakseen tasa-arvoisia vai pitäisikö sekä miehistä että naisista tulla androgyynejä, jolloin jokainen henkilö yhdistelisi persoonaansa maskuliinisuuden ja feminiinisuuden positiivisia puolia ollakseen tasa-arvoisia muiden ihmisten kanssa? (Tong 1989: 27.) Feministisessä teoriassa onkin nähtävissä niin sanottu samalaisuus–erilaisuus-dilemma, joka yksinkertaistettuna tarkoittaa sitä, pitäisikö naisten tulla miesten kanssa samantalaisiksi, jolloin he olisivat tasa-arvoisia, vai voivatko naiset olla erilaisia kuin miehet, mutta silti tasa-arvoisia? (Zoonen: 1991: 218.)

Huolimatta siitä, että sukupuolisyrynnässä on otettu paljon askeleita kohti tasa-arvoa, tapahtuu syrjintää silti edelleen. On myös väitetty, että miehet ovat yhtä lailla kärsineet syrjinnästä. Liberaalifeministit ovatkin myötämielisiä syrjintää kokeneita miehiä kohtaan, huomauttaen kuitenkin, ettei miesten kokema syrjintä ole läheskään yhtä systemaattista kuin naisten. Yhteiskunta nimittäin on rakentunut tavalla, joka suosii miehiä kilpailussa vallasta, rahasta ja vaikutusvallasta. Liberaalifeministit ovat kuitenkin eri mieltä keskenään siitä, kuinka eliminoida esteet naisten edistymisen tieltä. (Tong 1989: 28–29.)

Vaikka liberaalifeministien sisälläkin voidaan nähdä eri suuntauksia ja näkökulmia, on yksi seikka yhteinen heille kaikille: yksittäinen tärkeä tekijä naisten vapautumisen kannalta on seksuaalinen tasa-arvo, toisin sanoen sukupuolinen oikeudenmukaisuus. Liberaalifeministien päämääränä on vapauttaa naiset epäoikeudenmukaisista ja sortavista sukupuolirooleista. Näillä sukupuolirooleilla tarkoitetaan rooleja, joita on käytetty tekoisinä tai oikeutuksina annettaessa naisille vähemmän tai ei lainkaan paikkoja markkinoilla ja esimerkiksi yliopistomaailmassa. Liberaalifeministien mukaan patriarkaalinen yhteiskunta pitää naisia soveltuvina ainoastaan tiettyihin tehtäviin, kuten opettamiseen, hoivaamiseen ja sihteerin tehtäviin, ollen suurelta osin kykenemättömiä tiettyihin muihin tehtäviin, kuten hallitsemiseen. (Tong 1989: 28.)

Huolimatta liberaalifeminismin rajoituksista, ei sen vahvuuksia voi kieltää. Suurin osa koulutuksellisista ja lainsäädännöllisistä uudistuksista, jotka ovat parantaneet naisten elämää, on liberaalifeministien ansiota. Liberaalifeministeillä on kuitenkin edelleen tehtävää, ennen kuin kaikkiin naisten koulutuksellisiin, ammatillisiin ja lainsäädännöllisiin tavoitteisiin on päästy. (Tong 1989: 38.)

2.1.1 Liberaalifeminismi urheilussa

Kuten olen jo aikaisemminkin todennut, on feministinen urheilututkimus ollut verrattain vähäistä. Se on kuitenkin pyrkinyt tuomaan esiin naisten toissijaisen aseman urheilussa ja selvittänyt, miten kyseistä asemaa rakennetaan ja ylläpidetään. 1970-luvun loppupuolella feministiteoreetikot alkoivat kritisoida urheilua mieskeskeisenä, pohjimmiltaan seksistisenä instituutiona. Feministiset analyysit tutkivat sukupuolieroja urheilun sosiaalistamisen yhteydessä ja osoittivat kuinka urheilun vallitsevat institutionaaliset muodot ovat tehneet miesten vallasta luonnollista. Myös naisurheilijoiden marginalisointi ja trivialisointi uusintaa miesten valtaa. (Messner & Sabo 1990: 2; Pirinen 2006: 9.) Urheilun parissa toimivat feministit ovat tehneet paljon töitä turvatakseen naisille paremmat mahdollisuudet urheilla. He ovat taistelleet saadakseen naisille paremmat tilat ja helpomman pääsyn miehiseen urheilumaailmaan. Sen lisäksi he ovat parantaneet naisurheilun rahoitusta ja palkkioita, yrittäneet saada naisten äänen kuuluviin päätöstenteossa ja pyrkineet saamaan myös naisille huippuvalmennusta. Toisin sanoen he ovat taistelleet tasa-arvon toteutumisen puolesta. (Hall 1996: 91.)

Feminismin tärkeä panos urheilun tutkimiselle on siis ollut löytää ja paljastaa miesten vallan institutionalisoimisen tapoja. Feministinen tutkimus on herättänyt tietoisuutta urheilussa vallitsevien sukupuolten välisten suhteiden välisistä ristiriidoista. Urheilua tutkivat feministit haluavat kitkeä pois sukupuoleen perustuvan syrjinnän urheilussa. Urheilua tutkiva feminismi ei kuitenkaan ole yhtenäinen tai yksittäinen liike tai aate, eikä sen eri muotoja ole Hargreavesin (1994) mielestä kovinkaan helppo eritellä eri feminismien suuntausten mukaisiksi. (Hargreaves 1994: 26.) Feministien aktivismi urheilun parissa on kuitenkin ollut pääasiassa liberaalia, sillä keskipisteessä on ollut varmistaa tytöille ja naisille samat mahdollisuudet urheilla, jotka miehillä ja pojilla on ollut jo

pitkään (Hall 1996: 89). Messnerin ja Sabon mukaan feministisen urheilututkimuksen perinteet ovat jakautuneet liberaalifeminismin sekä radikaali- ja sosialistisen feminismin välille. Liberaalifeministit ovat pyrkineet, ja suurelta osin myös saavuttaneetkin, parempia mahdollisuuksia naisille ja tytöille urheilun parissa, lisää rahoitusta ja enemmän lajimahdollisuuksia. Radikaali- ja sosialistifeministit puolestaan ovat kritisoineet urheilumaailman syvästi sukupuolittunutta rakennetta ja arvoja. (Messner & Sabo 1990: 3–4.)

Ylipäättään suurin pyrkimys urheilua tutkivalle feminismille on kuitenkin ollut saavuttaa naisille tasa-arvoiset mahdollisuudet miesten kanssa. Pyrkimys perustuu uskomukselle, jonka mukaan miesten valta urheilussa ei ole pysyvää ja koskematonta, vaikka se tietyllä hetkellä onkin hallitsevaa. Urheilufeminismi edustaa naisten kamppailua saada lisää sitä, mitä miehillä on aina ollut. Liberaalifeminismi pyrkii urheilussa haastamaan historiallisia eriarvoisuuksia miesten ja naisten välillä, mutta se ei haasta modernin urheilun konventionaalista perusluonnetta. (Hargreaves 1994: 26–27, 108.) Urheiluliberalismi on yhteydessä niihin organisaatioihin, jotka vastaavat urheilun resurssien hankkimisesta. Esimerkiksi naisille tasa-arvofilosofian käytännöllinen seuraus on lisäresurssien saaminen. Tämänkaltaiset käytännöt ovat kytköksissä niiden urheilun parissa toimivien feministien tavoitteiden kanssa, jotka haluavat naisille helpomman pääsyn urheiluun sekä paremmat tilat, lisää rahoitusta ja palkitsemista, tasa-arvoisia oikeuksia miesten kanssa lain alla, huippuvalmentajia ja päätöksenteossa miesten kanssa samanveroisen äänioikeuden. (Hargreaves 1994: 27.)

Feministitutkijat ovat väittäneet urheilemisen valmistavan miehiä julkisen elämän haasteisiin. Mikäli tämä väite pitää paikkaansa, voidaan ajatella, että naisten osuuden lisääntyminen urheilussa lisää heidän itsensä toteuttamista. Näin ollen naisten urheilemisesta ja myös lisääntyneestä osallisuudesta muilla julkisen elämän alueilla tulee keino haastaa sukupuolittunutta julkisen/yksityisen -jakoa, joka on tärkeässä roolissa miesten ylivoimalla kannalta. (Messner & Sabo 1990: 4–5.) Naiset ovat lähentyneet tasa-arvoisuutta miesten kanssa kaikilla elämän ja kulttuurin osa-alueilla koko teollisen yhteiskunnan historian ajan. Urheilussa tämä asteittain etenevä prosessi alkoi 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun aikana, jatkui sotien välisen ja jälkeisen ajan, ja on kiihtynyt jatkuvasti viime vuosikymmenien aikana. Urheiluaktivistit ovat saavuttaneet huimaa edistystä,

erityisesti 1980-luvulla. Ei ole epäilystäkään, ettei kehittyneissä teollisuusmaissa yhä useammille naisille olisi tarjolla enemmän urheilumahdollisuuksia kuin koskaan aikaisemmin. (Hargreaves 1994: 27.)

Feministien kesken on ollut paljon keskustelua siitä, että naistoimittajien määrän lisääminen toimituksissa lisääisi naisaiheisten uutisten määrää (ks. esim. Savolainen 1995). Myös mediaurheilussa naisurheilijoiden näkyvyyden lisääntyminen koetaan positiivisena asiana ja voitoksi taistelussa tasa-arvon saavuttamiseksi. Naisten määrän kasvua mediassa ja erityisesti uutisissa on kuitenkin tulkittu kaksijakoisesti: se on nähty sekä merkkinä tasa-arvon lisääntymisestä että naisten hyväksikäytöstä. Kaksijakoisesta suhtautumisesta kertoo myös se, että joidenkin feministien mielestä se, että naisia on joissakin maissa esimerkiksi uutistenlukijoina miehiä enemmän, on merkki naisten pääsystä ennen yksinomaan miehelle alalle. Toisten feministien mukaan taas naiset ovat jälleen kerran sidotut feminiinisiin rooleihinsa, sillä muutokset toimituksellisissa käytännöissä ja esitystyyliissä ovat muuttaneet uutistenlukijan aikaisemman maskuliinisen roolin perinteisenä pidetyn feminiinisuuden kaltaiseksi. (Savolainen 1995: 79; Hargreaves 1994: 197; Zoonen 1991: 226.) Naisurheilijoiden näkyvyyden lisääntyminen mediassa ei siis yksin ole tae tasa-arvoisemmasta nais- ja miesurheilijoiden kohtelusta. On otettava huomioon myös se, millä tavalla heistä kirjoitetaan ja minkälaisissa kuvissa heidät esitetään. Naisurheilijoita koskevissa tutkimuksissa onkin yhä enemmän huomioitu, etteivät pelkät numerot kerro koko totuutta siitä, mikä on naisurheilijoiden medianäkyvyyden todellinen tila. Toki saadessaan palstatilaa ja medianäkyvyyttä naisurheilijoiden voidaan tietenkin sanoa valloittaneen alue, joka ennen oli lähes yksinomaan miesten hallinnassa.

Liberaalifeministisissä keskusteluissa on esitetty, että mies- ja naisurheilijoiden samanlainen representoiminen parantaisi naisten asemaa. Tämäkään ei kuitenkaan välttämättä tarjoa ratkaisua, mikäli miehiin liitettävät ominaisuudet asetetaan etusijalle ja naisiin assosioitavat ominaisuudet merkityksellistetään vähemmän tärkeiksi. Naisurheilijoiden esittäminen miehiin liitettävillä määreillä uusintaa käsitystä, että urheilussa vaadittavat kyvyt ovat miesten luontaisia ominaisuuksia. Naisten urheilun vähätteleminen yhdistetään helposti naisurheilutoimittajien vähyteen ja tilanteen on ajateltu paranevan, mikäli heidän määränsä urheilutoimituksissa lisääntyy. Tasa-arvon kannalta naisurheilutoimit-

tajien määrän lisääminen on toki olennaista, mutta usein toimitusten journalistiset käytännöt vaikuttavat juttujen sisältöön enemmän kuin toimittajan sukupuoli. Mikäli siis halutaan naisurheilijoiden aseman paranevan mediaurheilussa, olisi koko mieskeskeistä ajattelutapaa ja uutiskynnystä urheilutoimituksissa muutettava. (Pirinen 1999: 41.)

2.2 Feministinen mediatutkimus

Sukupuolen rakentuminen on yhteydessä valtasuhteisiin, joita feministisessä tutkimuksessa on kautta aikojen pyritty osoittamaan ja purkamaan tarjoamalla vaihtoehtoisia ymmärtämisen muotoja, ja nostamalla tutkimuksen kohteeksi aiemmin tutkimatta jääneitä asioita. Feministinen viestinnän tutkimus on esimerkiksi pyrkinyt tekemään näkyväksi sukupuolten välistä epätasa-arvoa median esitys- ja tuotantokäytännöissä sekä kiinnittämään huomiota tutkimusten ulkopuolelle jääneisiin kulttuurituotteisiin ja naisiin niiden katsojina, kokijoina ja lukijoina. Tutkimusten perusteella onkin käynyt ilmi, että median esitys- ja tuotantokäytännöt sukupuolittavat eli toisin sanoen rakentavat kahta erilaista sukupuolta ja että esitykset saavat lopullisen merkityksensä vasta sukupuolituneiden yleisöjen neuvotellessa niistä. Teoriat patriarkaatista, sukupuolten välisistä oleellisista eroista ja tavoite sukupuolten välillä vallitsevasta tasa-arvosta ovat taustoitaneet tulkintoja sukupuolista sekä niiden rakentumisesta ja hierarkioista. (Ojajärvi 2004: 255.)

Feministinen mediatutkimus on purkanut tätä vallan hierarkkista järjestystä, jonka on osoitettu evänneen naisilta täysivaltaisen pääsyn mediatuotannon toimijoiksi. Mediatekstien tasolla on puolestaan kiinnitetty huomiota siihen, miten sukupuolituneet stereotyyppit toistuvat lajityypistä ja mediasta toiseen. Feministisen mediakritiikin poliittisena päämääränä on saada aikaan sukupuolten määrällinen, mutta myös sisällöllinen tasa-arvo. Viimeksi mainittu edellyttää naisten ja miesten kiinnostusten kohteiden samanlaista esiintymistä ja käsittelytapaa. (Ojajärvi 2004: 262.)

Kulttuurissa, jonka keskiössä on ruumis, ja joka pitää sukupuolta yhtenä olennaisimmista kulttuurisista jaotteluista, monet asiat ja elämänalueet määritellään ja kategorisoidaan

helposti sukupuolittuneiden stereotyyppien avulla. Feministinen mediatutkimus on osoittanut, kuinka mediassa vallitsee sukupuolten hierarkia, jonka seurauksena naisia ja miehiä representoidaan epätasa-arvoisilla tavoilla. Media määrittelee, mitä on mahdollista esittää, sekä myös sukupuolten kulttuurisesti ymmärrettävät rajat ja oletetut ominaisuudet. (Valtonen & Ojajärvi 2004: 162.) Feministit ovat kautta aikain kritisoineet naisten representaatioita mediassa (Rakow & Wackwitz 2004: 171). Tutkittaessa naisten esiintymistä uutisissa ja tapoja, joilla heidät esitetään, on havaittu, että suurin osa uutisista keskittyy naisten fyysiseen olemukseen. Monissa naisista kertovissa uutisissa arvioidaan jollain tapaa heidän viehättävyyttään, tai ainakin mainitaan heidän ikänsä ja hiusten värinsä. (Gill 2007: 115.) Samanlainen suuntaus on myös mediaurheilussa, sillä feministinen mediaurheilun tutkimus on osoittanut, että naisurheilijoiden kohdalla heidän kauneutensa ja viehättävyytensä puututaan urheilusuoritusten kustannuksella.

Feministinen tutkimus on kritisoinut sitä, että monissa tutkimuksissa mediaurheilua, eli urheilusta kertovia lehtiartikkeleita, radio- ja televisio-ohjelmia, on tarkasteltu sukupuolinäkökulmasta neutraalilla tavalla. Se on nähty ainoastaan urheilutiedon ja viihteen välittäjänä ja sen mieskeskeisyys on jätetty problematisoimatta. Naistutkimus alkoi kuitenkin tutkia sukupuolta ja korosti mediaurheilun suurta roolia sukupuolihierarkian rakentamisessa ja uusintamisessa urheiluinstituutiossa. Feministitutkijat ovat nostaneet esille urheilun mieskeskeisyyden ja pohtineet sukupuolten välisten suhteiden rakentamista siinä. Tutkimukset osoittavat miesten hallitsevan niin Suomessa kuin monissa muissakin maissa huippu- ja kilpaurheilua, valmentamista, tutkimusta ja tiedotusta. (Pirinen 1999: 30; Pirinen 1998a: 18; Pirinen 1998b: 25.) Aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten valossa näyttää siltä, että naisten ja miesten urheilusuorituksia pidetään eriarvoisina. Monien tutkijoiden mukaan miesten urheilu on tärkeä foorumi, jossa tuotetaan ja uusinnetaan miesten ja väkivallan välinen side luonnolliseksi ja itsestään selväksi. (Pirinen 1998: 20.) Tiedotusvälineissä naisurheilijoiden suoritukset jäävät usein miesurheilijoiden suoritusten varjoon (Pirinen 1999: 30).

3 SUKUPUOLITETTU MEDIAURHEILU

3.1 Urheilujournalismi sukupuolittuneisuuden näkökulmasta

Urheilujournalismin alkua leimasi lapsenomainen innostus ja usko urheiluun (Pänkäläinen 1998: 5). Siinä tosiasiat ja mielipiteet sulautuvat herkemmin yhteen kuin muussa journalismissa, ja siihen liitetään usein myös tunnevaltaisuus. Tietyissä tilanteissa urheilutoimittajilta jopa odotetaan värikkäämpää kieltä täysin neutraalin kielen sijaan. Urheilujournalismia ei kuitenkaan täysin voi pitää viihteenäkään, sillä se esittää asiansa uutisen muodossa ja täyttää muullekin journalismille tyypillisiä tehtäviä. (Koljonen 2000: 4; Andrews 2005: 61.) Urheilujournalismin esittämä urheilu on maskuliinista, kilpaurheilupainotteista, kaupallista, viihteellistä ja nationalistista; joidenkin arvioiden mukaan se keskittyy kilpa- ja huippu-urheiluun n. 95 prosenttisesti. Mediaan pääsevä urheilu asettaa suoritukset ja kilpailun kansainvälisyyden, ammattimaisuuden ja viihteellisyyden edelle, ja se esittelee pääasiassa miesten lajeja ja saavutuksia. Poikkeuksen muodostavat ainoastaan menestyvät naiset – silloin menestys syrjäyttää sukupuolen. Mikäli naisten menestys on tietyssä lajissa tai kisoissa ollut miesten menestystä parempaa, voivat naiset myös saada enemmän huomiota mediassa. (Pirinen 1998b: 27; Koljonen 2000: 5–6; Pänkäläinen 1998: 5–6, 34.)

Urheilutoimittajat käyttävät usein kliseitä ja ylistäviä sanoja. Sen sijaan, että urheilijat olisivat ”erittäin lahjakkaita”, ovat he ”todella lahjakkaita”. Usein urheilija ja urheilu myös irrotetaan asiayhteydestään jolloin korostetaan esimerkiksi maailmanmestaruutta suomalaisuuden näkökulmasta; voitosta tulee koko kansan voitto. Urheilujournalismin kielessä yksi merkittävä seikka on se, että se on miesten keksimää kieltä. Urheilussa voitaisiin aivan yhtä hyvin potkia tai lyödä kun nyt siinä ammutaan ja lauotaan. Naisurheilijat ovat usein viehättäviä ja urheilullisia tyttöjä, miehet sen sijaan eivät ole upeakroppaisia ja komeita – eivät myöskään poikia, mikäli he eivät ole alle 16-vuotiaita. (Pänkäläinen 1998: 21.) Lähtökohtani tässä tutkimuksessa on, että vaikka urheilujournalismin kielen – ja erityisesti olympialaisten kaltaisesta mediatapahtumasta kirjoittelun – tuleekin olla liioittelevaa ja kärjistävä, pitäisi mielestäni naisista ja miehistä kirjoittaa samaan tyyliin.

Koljonen (2000) tutki Helsingin Sanomien 1970–1990-lukujen urheilujournalismia, ja totesi, että erot nais- ja miesurheilijoiden esittämisessä ovat pienemmät 1990-luvulla verrattuna 1970-lukuun, mutta kokonaan ne eivät ole poistuneet. Miehistä kirjoitetaan sukunimillä, naisista saatetaan käyttää etunimeäkin. Siinä missä naisurheilijan menestyksen taustalta on usein löydettävissä mies, nainen miehen taustalla on kuvattu pelkäksi rekvisiitaksi. 1990-luvulla voittajista kertovissa jutuissa näkökulmana käytettiin useammin henkilöä kuin sukupuolta. 1970-luvulla puolestaan naisvoittajien kohdalla puhuttiin usein perhe- ja persoona-asioista, miesten kohdalla taas urheiluasioista. Helsingin Sanomien urheilu on myös pysynyt edellä mainittuna ajanjaksona miesten hallinnassa. Naisten osuus kuitenkin nousi tasaisesti tutkimusjakson aikana. (Emt. 44, 46.)

Sopivaa miehisyyttä ja naisisuutta neuvotellaan urheilujournalismissa jatkuvasti. Urheilussa kilpailevat maskuliinisuudet ja feminiinisuuden muodot ovat näiden neuvottelujen perusteella tulleet moniulotteisemmiksi. (Tiihonen 1994: 247.) Ojajärvi ja Valtonen (2001) tulivat urheilijoiden ja urheilulajien representoimista suomalaisessa printtimediassa tutkiessaan siihen tulokseen, että naisurheilun ensisijaisena tehtävänä on miellyttää miehistä katsetta. Lehtijutut antavat heidän mukaansa paljon huomiota naisurheilijoiden pitkille hiuksille, kynsille ja muille konventionaalisille feminiinisuuden merkeille. Ojajärvi ja Valtonen kuitenkin huomauttavat, että myös miesurheilijan ruumista erotisoidaan mediassa. (Emt. 24.) Kinnusen (2003: 28) mielestä onkin jo selvää, että nykypäivänä huippu-urheilijalta, ”virallistetulta miehen ihanneruumiillisuuden representaatiolta”, vaaditaan suoritusten lisäksi myös parempaa ulkonäköä. Siitä vain ei vielä puhuta niin paljon ääneen kuin naisurheilijoihin kohdistuvista ulkonäkövaatimuksista. Miehen ruumiin asettuminen katseen kohteeksi subjektina olemisen sijaan tarkoittaa säröä urheilun ja ruumiskulttuurin perinteisessä sukupuolittuneisuudessa. Esteettinen miesurheilija edustaa perinteisiä maskuliinisuuden ihanteita ja hierarkkisia järjestyksiä uudella tavalla vanhojen lisäksi. (Emt. 28.)

Huippu-urheilun julkisuuden kentällä miesten urheilu asetetaan naisten urheilun edelle monin eri keinoin. Tutkimuksissa saatujen tulosten mukaan naisurheilun toiseuttamiseen käytettyjä keinoja ovat esimerkiksi suoritusten vähättely, tytöttely eli aikuisten naisten

nimittely työiksi, huomion kiinnittäminen naisurheilijoiden yksityiselämään ja ulkonäköön, sekä tiedotusvälineissä saatu vähäinen palstatila. Myös esimerkiksi juttujen pituudella, järjestyksellä ja otsikoilla tuotetaan naista toiseuttavaa järjestystä. Kuvilla ja kuvateksteillä pelaaminen sekä sanavalinnat ovat myös keskeisiä sukupuolittamisen keinoja. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että olympialaisten julkisuudessa miesten jääkiekosta kirjoitetaan paljon enemmän ennen varsinaisten kisojen alkamista kuin naisten jääkiekosta koko kisojen aikana yhteensä. Tai mieskeihäänheittäjiä kuvailaan karhuiksi, kun taas naiskeihäänheittäjät ovat vain tyttöjä. Naisten joukkueurheilu taas jää useimmiten uutisoinnin ulkopuolelle yksilölajien ja niitä harrastavien naisurheilijoiden saadessa enemmän huomiota. (Pirinen 1998a: 18–19; Pirinen 1998b: 32; Valtonen & Ojajärvi 2003: 34; Valtonen & Ojajärvi 2004: 163; Bernstein 2002: 420; Hargreaves 1994: 198.)

Yksi median käyttämä keino toiseuttaa naisurheilijoita on nimien käyttö. Naisurheilijoihin esimerkiksi saatetaan viitata käyttämällä heidän etunimiään, kun miehistä puhutaan sukunimillä. Yleisesti etunimeä käytetään henkilöistä, joita pidetään alemmassa asemassa. Naisista voidaan myös käyttää lempinimiä. Kuten jo mainitsin, ovat sanavalinnat keskeisellä sijalla sukupuolittamisen kentällä. Siinä missä miehiä kuvataan voimaan ja menestykseen liittyvillä termeillä, naisten fyysisiä voimia neutralisoidaan ambivalenttisesti kielellä. Miesten suorituksia kuvaillaan esimerkiksi sotaan liittyvillä metaforilla, naisten kuvaukset taas koostuvat stereotyyppioista, jotka kuvailevat heidän viehättävyyttään enemmän kuin urheilullisia kykyjään. Eri tutkimuksista saatujen tulosten mukaan media trivialisoi ja siten heikentää naisten urheilullisia saavutuksia, rakentaen naisurheilusta ei vain ”toista” vaan myös jotain ”vähemmän kuin” miesten urheilu. Naisurheilijoiden suorituksista kerrotaan mediassa kuitenkin kaksijakoisesti: toisaalta niistä uutisoidaan samaan tapaan kuin miesten ja toisaalta niitä trivialisoidaan. Mediaurheilussa käydäänkin jatkuvasti taistelua sukupuolten välisistä suhteista ja niiden merkityksistä. (Bernstein 2002: 420, 425; King 2007: 196; Kolnes 1995: 69, 71; Pirinen 1998b: 17, 32.)

Käsitteenä urheilu koetaan edelleen varsin miehisenä alueena huolimatta siitä, että naisten osuus ja niin sanottujen naisille sopivien urheilulajien määrä on mediassa varsinkin 1990-luvulla huomattavasti kasvanut. Monet lajit ovat niin mediassa kuin muuallakin

kulttuurissa vielä kuitenkin puhtaasti miehisiä tai naisten osuus niissä on marginaalinen. Tämä näkyy selvimmin moottoriurheilussa ja aggressiivisimmissä kamppailulajeissa. Mediassa naisille sopivimpina pidetyt lajit ovat sellaisia, joissa vaadittavat ominaisuudet liittyvät varsin perinteiseen feminiinisyyteen ja seksuaalisuuden korostamiseen. Miesurheilijat esitetään mediassa aktiivisina toimijoina, jotka menestyvät lahjakkuutensa, voimiensa ja älykkyytensä takia, he ovat aggressiivisia ja heidän saavutuksiaan korostetaan. Naisurheilijat puolestaan nähdään passiivisina, ja heidän menestyksensä nähdään usein riippuvan onnesta tai perheen tuesta. Naisten väitetty haavoittuvuus ja riippuvuus miehistä ovat usein urheilu-uutisoinnin keskiössä. (Hietala 2003: 8–9; Hargreaves 1994: 163.) Naisurheilijat myös saavat todennäköisemmin huomiota mediassa, mikäli heidän lajinsa on niin sanotusti sosiaalisesti hyväksyttävä yksilölaji, kuten uinti tai voimistelu (Bernstein 2002: 418; King 2007: 195).

Huolimatta naisten urheilun nopeasta kasvusta ja ammattimaisen kilpailemisen mahdollisuuksien valtavasta lisääntymisestä, miesurheilijoista uutisoidaan edelleen enemmän. Naisten urheilemisen marginaalisuus tiedotusvälineissä antaa naisille kuvan, ettei heidän urheilemisensa ole yhtä arvokasta kuin miesten, mikä osaltaan saattaa jopa vähentää naisten urheilumotivaatiota. Marginaalistaminen merkityksellistää naisten urheilun vähempiarvoiseksi ja osoittaa miesten olevan sopivampia urheiluun. Se myös luo kuvan siitä, että naisten paikka urheilun maailmassa on kyseenalainen. (King 2007: 187; Pirinen 1998b: 27.) Naisurheilijoiden vähäinen näkyvyys mediassa yhdessä naisten urheilun trivialisoimisen ja seksualisoimisen kanssa kieltää naisurheilijoiden vallan. Tämä vallan kieltäminen liittyy myös naisten asemaan yhteiskunnassa laajemmin konstruoidessaan naisista vähemmän voimakkaita ja vaikutusvaltaisia kuin miehet. (Wright & Clarke 1999: 228.)

Mediaurheilussa vallitsevaa sukupuolijärjestystä pidetään niin itsestään selvänä, että naisten urheilemisen toiseuttamisen rakennettua luonnetta ja miesten etusijalle asettamista ei helposti havaita (Pirinen 1998b: 27; Wright & Clarke 230). Bernstein (2002) kuitenkin väittää, että erityisesti länsimaisten yhteiskuntien mediaorganisaatiot ovat nykyään tietoisempia urheilun näkyvyyden tasa-arvon toteutumisen tarpeesta (Bernstein 2002: 419). Mutta silti, merkitseekö naisurheilijoiden suurempi näkyvyys välttämättä

todellista tasa-arvoa? Esimerkiksi jos naisista tehdyt jutut ovat seksistisiä tai halventavia, ei suurempi medianäkyvyys todellakaan paranna naisurheilijoiden asemaa, vaikka se lisäisikin heidän näkyvyyttään mediassa. (Bernstein 2002: 415; King 2007: 187). Huolimatta näistä seikoista naiset ovat edistyneet organisoidussa kilpaurheilussa. 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa naisurheilijoiden ja -urheilun medianäkyvydessä on tapahtunut selkeitä muutoksia. Bernsteinin (2002) tutkimus (ks. Johdanto-luku) kuitenkin osoittaa, että vaikka naisurheilijat ovat saavuttaneet paljon erityisesti mitä tulee medianäkyvyyteen suurissa urheilutapahtumissa, on vielä liian aikaista tuuletella voiton merkiksi. Näkyvyyttä siis on, mutta minkälaista se on sisällöltään?

3.2 Urheilu sukupuolittuneisuuden näkökulmasta

Urheilu on merkittävä osa populaarikulttuuria ja siihen, kuten muihinkin kulttuurin muotoihin ja käytäntöihin, vaikuttaa olemassa olevat vallan ja epätasa-arvon rakenteet (Hall 1996: 32). Huolimatta siitä, että urheilun tuomaa iloa ja mielihyvää ei voi sijoittaa sukupuoleen tai kromosomeihin, on urheilukulttuuri vahvasti sukupuolittunut. Tämä johtuu siitä, että sukupuolieron ajatellaan perinteisesti juontuvan ruumiista. Sukupuolierot näyttävät pysyvinä ja niiden ajatellaan vaikuttavan siihen, miten kumpikin sukupuoli kokee maailman. (Valtonen & Ojajärvi 2004: 160.)

Urheiluinstituution hierarkkinen sukupuolijärjestys rakentuu sukupuolikäsitykselle, jossa mies ja nainen nähdään toisilleen vastakkaisina. Miesruumis edustaa niitä kykyjä ja taitoja, joita urheilussa vaaditaan naisruumiin merkityksellistyessä vajavaiseksi. (Pirinen 1998a: 18.) Väite siitä, että miehet ovat parempia urheilussa kuin naiset, koska he ovat nopeampia, vahvempia ja kovempia, hyväksytään usein kyseenalaistamatta. Mikäli urheilussa ei olisi tärkeää olla taidokas, vahva, nopea ja erityisesti kova, tämä väärinkäsitys ei häittäisi. Jos on hyvä urheilussa, on symbolisesti ajateltuna sitä myös muilla elämän alueilla. Naiset, joita pidetään kyvyttöminä saavuttaa tasa-arvo miesten kanssa urheilussa, esitetään heikompiarvoisina ja vähemmän kyvykkäinä kuin miehet monilla elämän muillakin alueilla. (Bryson 1990: 173.)

Urheilu on instituutio, jonka miehet loivat miehiä varten. Se on vahvistanut ideologiaa miesten ylemmydestä ja paremmuudesta. Urheilu on nimetty miehiseksi instituutioksi sen edistämien arvojen ja käytösnormien vuoksi, jotka se tekee ikään kuin luonnollisiksi. Urheilun sukupuolittunut rakenne vahvistaa ja luonnollistaa kulttuurista jakoa ”aitoon” miesten urheiluun ja vähemmän oikeutettuun naisten urheiluun. Naisten urheilun vapauden kannalta olisi olennaista, että tiettyjä pitkään maskuliinisina pidettyjä ominaisuuksia, kuten voimaa, taitoja, nopeutta, fyysistä hallitsevuutta, alettaisiin pitää inhimillisinä ja ihmisten ominaisuuksina, eikä jonkin tietyn sukupuolen ominaisuuksina. (Cahn 1994: 279.)

Myös Tiuhosen (1994: 229) mukaan urheilu on hypermaskuliininen elämänalue. Naisellisuus tai epämiehekkyyys ei hänen mukaansa kuulu urheiluun eikä urheilujournalismista löytyvään urheilun suureen kertomukseen. Urheilun normi on aina ollut mies, ja sitä onkin pidetty miehisyyden viimeisenä linnakkeena, jonka maskuliiniset rakenteet estävät naisia etenemästä urheilussa. Urheilulla on myös suuri merkitys miehen identiteetille erityisesti Suomessa, jossa urheilua todella arvostetaan. (Tiuhonen 1996: 148, 153.) Myös sanat urheilu ja urheilija mielletään useimmiten tarkoittamaan nimenomaan miesten urheilua, jolloin esimerkiksi naisten urheilu erotetaan siitä etuliitteellä nainen (Pirinen 1998b: 31; Cahn 1994: 222). Cahnin (1994: 2) mukaan maskuliinisuuden ja urheilutaitojen historiallinen yhteys pysyy huolimatta siitä, kuinka hyvästä naisurheilijasta on kyse.

Kinnusen (2003: 18–19) mukaan eniten arvostusta nauttivat urheilusankarit ovat edelleen miehiä, ja miehet myös hallitsevat urheilujohtoa, valmennusta ja urheilujournalismia. Naiset kilpailevat ja toimivat muissa urheiluun liittyvissä alemman tason tehtävissä, ja seuraavat miesten urheilua. Koska naisilla on urheilussa niin vähän valtaa, palvelee huippu-urheilu edelleen miesten keskinäisen homososiaalisen järjestyksen ylläpitämistä eli ”meidän” erottamista ”heistä” ja voittajien erottamista häviäjistä. (Emt. 18–19.) Naiset ovat saaneet hallita itse eniten niitä lajeja, joiden katsotaan olevan naisille sopivia. Eniten syrjintää he puolestaan ovat kokeneet perinteisesti maskuliinisina pidetyissä lajeissa. (Hargreaves 1994: 250.)

Eri urheilulajit ovat siis sukupuolittuneita, ja tämä sukupuolittuneisuus ilmenee esimer-

kiksi vakiintuneina käsityksinä siitä, mikä on sopiva laji miehille ja mikä naisille. Miehyyttä esitetään voimankäytön kautta, kun taas naiseutta esitetään ruumiin esteettisillä eleillä. (Turtiainen 2005: 53; Cahn 1994: 217; Pirinen 2001: 151.) Miehisinä pidetyille lajeille on ominaista, että niissä käytetään raskaita välineitä, urheilija lennättää itsensä pitkän matkan ilmassa tai niissä otetaan vastustajan kanssa fyysinen kontakti. Edellä mainittujen kaltaisia lajeja ovat esimerkiksi painonnosto, moukarinheitto, seiväs- ja mäkihyppy, kolmiloikka, paini, nyrkkeily ja jääkiekko. Fyysinen voimankäyttö, kestävyys ja aggressiivisuus ovat ominaisuuksia, jotka kulttuurissamme on liitetty ainoastaan miehiin ja mainituissa lajeissa ne erityisesti korostuvat. Myös moottoriurheilua pidetään varsin miehisenä lajina. (Pirinen 1998a: 17; Cahn 1994: 218.)

Naisten rajoituksia urheilun suhteen on perusteltu muun muassa sillä, ettei naisilla ole niin sanotusti luonnostaan urheilemisessa vaadittavia fyysisiä ja psyykkisiä kykyjä. Toisen argumentin mukaan naiset saattavat vahingoittua niin henkisesti kuin fyysisesti-kin tavoitellessaan ennätyksiä ja mestaruuksia. (Pirinen 1998a: 18; Cahn 1994: 20; Laine 1991: 54; Pirinen 2006: 13.) Myös naiset ovat toki voineet harrastaa edellä mainittuja lajeja, mutta mahdollisuudet kilpailla ja saavuttaa virallisia mestaruuksia ja ennätyksiä ovat olleet rajalliset viime vuosikymmeniin saakka, sillä niin sanottuja miehisiä lajeja on pitkään pidetty naisille epäsopivina. Naisten on ollut helpointa päästä kilpailemaan lajeihin, jotka korostavat ruumiin esteettistä käyttöä, tasapainoa ja ilmaisullisuutta sekä joissa käytetään kevyitä välineitä. Tällaisia lajeja ovat muun muassa taitoluistelu ja -uinti, uimahypyt, voimistelu, tennis, golf ja keihäänheitto. Liikkumisen kauneus on julkisissa käsityksissä ensimmäisellä sijalla niissä urheilulajeissa, joissa väkivalta, aggressiivisuus ja uupumus on minimoitu. (Pirinen 1999: 31; Pirinen 1998a: 17–18; Cahn 1994: 218; Hargreaves 1994: 159.)

Lähes kaikissa lajeissa naisten suoritukset merkityksellistään erilaisiksi miesten suori-
tuksiin nähden, mikä yleensä tarkoittaa niiden olevan vähemmän kuin miesten (Cahn 1994: 221). Urheilussa vallitsevat suorituskäytännöt siis ylläpitävät ja rakentavat sukupuolten välistä hierarkiaa. Naisten urheilukykyjä ja -taitoja on luontaisesti pidetty miesten vastaavia heikompina, minkä vuoksi naisten suorituskäytännöt, kuten pistelasku, matkat, välineet, säännöt jne., ovat monissa lajeissa erilaiset kuin miehillä. Tämä ei tie-

tenkään sinänsä ole ongelmallista; epätasa-arvoisen käytäntöjen erilaisuudesta tekee se, että miesten suorituskäytännöt ovat merkityksellistetty mittapuuksi. Koska siis naisten tulokset saavutetaan niin sanotusti helpotetuilla käytännöillä, ei naisten urheilua pidetä yhtä arvokkaana kuin miesten. (Pirinen 2006: 14; Pirinen 1998b: 29; Cahn 1994: 222; Wright & Clarke 1999: 233; ks. myös Cahn 1994: 24.)

Naisille tarjotaan urheilussa ainoastaan toissijaisia tai erittäin seksualisoituja rooleja, jotka trivialisoivat heitä ylläpitäen hegemonista maskuliinisuutta (Bernstein 2002: 421–422). Naisurheilijat, jotka ovat ulkonäöllisesti kulttuurissa vallitsevan kauneusihanteen mukaisia, saavat tiedotusvälineissä huomiota juuri ulkonäkönsä pikemmin kuin suoritustensa takia. Media myös keskittyy naisurheilijoihin ennemminkin seksuaalisina olentoina kuin vakavasti otettavina urheilijoina. Naisurheilijoiden kohdalla ei riitä, että he menestyvät, heidän täytyy myös näyttää naisellisilta ja kauniilta. (Pirinen 1998b: 32; Bernstein 2002: 421; Kolnes 1995: 69.) Nämä ulkonäköön liittyvät arvioinnit kertovat, että urheilussa naisten ulkonäkö on tärkeämmällä sijalla heidän urheilusuorituksiinsa verrattuna. Naisten suorituksia vähätellään erityisesti naisten kilpaillessa perinteisesti miehisinä pidetyissä lajeissa, kuten jalkapallossa, jääkiekossa, painonnostossa, moukarinheitossa tai nyrkkeilyssä. (Pirinen 1998b: 32; Hargreaves 1994: 164.) Naisten kilpaurheilu on yleisesti sallittua, mikäli pysytään naisellisuuden ihanteelle asetettujen rajojen sisäpuolella (Turtiainen 2005: 59–60; Pänkäläinen 1998: 22).

3.3 Naiset haastavat miesten ylivallan

Naisten pääsy miehiseen urheilumaailmaan on aaltomaisesti etenevä prosessi, sillä atleettista naista on vuoroin ylistetty ja vuoroin haukuttu. (Pirinen 1998a: 17; Cahn 1994: 19–20.) Symbolisesti naisten urheileminen on nähty edistyksenä heille, ja sen on myös katsottu pienentävän miesten hegemoniaa, haastavan urheiluinstituution perustana olevaa sukupuolieroa ja epätasa-arvon luonnollisuutta. Vahva naisten osanotto vähentää atleetisten taitojen oletettua maskuliinisuutta ja kyseenalaistaa ajatuksen, että urheilu ikään kuin kuuluisi miehille. Urheileva nainen symbolisoi vapautta. (Cahn 1994: 54, 56, 217, 261; Hargreaves 1994: 5, 272; Messner & Sabo 1990: 9; Whitson 1990: 20; Staurowsky

1990: 163; Hall 1996: 51.) Myös se perusta, jolle hierarkkinen ja miehiä suosiva sukupuolijärjestys on rakennettu, murenee ja kyseenalaistuu naisten urheilemisen myötä (Pirinen 1998a: 18; Cahn 1994: 3, 20; Laine 1991: 55).

Muuttuneet käsitykset naisten fyysisistä kyvyistä ja vaatimukset sukupuolten tasa-arvosta ovat lisänneet naisten toimintatilaa urheilussa viime vuosikymmenien aikana, mutta kaikesta huolimatta urheilun ja maskuliinisuuden liittoa ei ole täysin pystytty voittamaan. Assosiaatiot maskuliinisuuden ja urheilullisten taitojen välillä ovat erityisen vahvoina huippu-urheilussa. Naisten urheilumenestyksen nähdään edelleen olevan uhka miehille ja heidän maskuliinisuudelleen. (Pirinen 2006: 15; Cahn 1994: 261–262.) Naisten valloitusretki huippu-urheilun miehiseen maailmaan ei ole tarpeeksi haastanut stereotyyppisiä käsityksiä naiseudesta, eivätkä naiset edelleenkään ole täysin yhdenvertaisia miesten kanssa. (Kolnes 1995: 74; Cahn 1994: 260.)

3.4 Olympialaiset

Olympialaiset ovat merkittävä mediatapahtuma, ja niitä pidetään kaikista kansainvälisistä urheilukilpailuista arvovaltaisimpina (Pänkäläinen 1998: 25). Kyseistä urheilutapahtumaa on tapana ihannoita unohtaen, että niihin on aina liittynyt miesten sovinnismia ja naisten alistamista. Kansainvälinen olympiakomitea KOK on keskeinen hallinnollinen viranomaisena olympialaisissa. Se perustettiin vuonna 1894, ja on siitä lähtien ollut epädemokraattinen, miesten hallitsema instituutio. Nykyaikaisten olympialaisten perustaja, paroni Pierre de Coubertin, väitti naisten urheilun olevan luonnon lakien vastaista ja epäesteettisintä, mitä ihmissilmä voi nähdä. Näin ollen olympialaiset sopivat ainoastaan miehille. Coubertin holhouksen alaisena KOK vastusti naisten osallistumista olympialaisiin. (Hargreaves 1994: 209.)

Ensimmäiset nykyaikaiset olympialaiset Kreikassa vuonna 1896 ilmensivät urheilua miehisen etuoikeuden linnakkeena. Vaikka KOK yksimielisesti vastusti naisten osallistumista ensimmäisiin olympialaisiin, oli olympialiikkeessä joitakin miehiä, jotka tukivat naisten kamppailua päästä urheilemaan olympialaisissa. Vuosina 1900, 1904 ja 1908

naiset saivat osallistua olympialaisiin, tosin ilman KOK:n virallista suostumusta sen antaessa järjestämisvastuun isäntäkaupungeille. Vuonna 1912 naiset neuvottelujen jälkeen saivat osallistua kahteen lajiin, uintiin ja uimahyppyihin, vaikkakin virallisen ohjelman ulkopuolella. Muutamissa ensimmäisissä olympialaisissa oli mukana vain pari naista. Vaikka naisten määrä ja lajit vähitellen lisääntyivätkin, monien vuosien ajan naisten urheilu pysyi marginaalissa. (Hargreaves 1994: 103, 210; Bernstein 2002: 416; Pirinen 2006: 15.) Elokuussa 1922 pidettiin Pariisissa ensimmäiset ainoastaan naisille tarkoitetut olympialaiset. Niiden saaman suuren suosion myötä KOK ei enää voinut sivuuttaa sitä tosiasiaa, että ympäri länttä yhä enemmän naisia osallistui erityisesti yleisurheiluun keräämällä myös suuren joukon katsojia. Vuoden 1928 olympialaisiin hyväksyttiin vihdoinkin naisten ohjelma, joka piti sisällään viisi lajia. (Laine 1991: 53–54; Hargreaves 1994: 209–213.)

Naisten olympialaisiin osallistuminen on siis ollut ristiriitaisuuksien värittämää: samaan aikaan, kun urheilusankarit tarjosivat poikkeuksia perinteiseen naiskuvaan, konservatiiviset yritykset rajoittivat naisten osallistumisen koskemaan ainoastaan naisille sopivia lajeja voimistuivat. Sukupuolten stereotyyppiointi on ollut olennainen osa olympialaisten kehitystä. Naisilla on aina ollut helpompaa saada hyväksyntää niissä lajeissa, joiden on katsottu olevan heille sopivimpia. Perinteisiin käsityksiin naisten kyvyistä perustuvia argumentteja on käytetty toistuvasti rajoittamaan naisten lajien lukumäärää olympialaisissa. Naisilta on myös estetty pääsy olympialaisissa esimerkiksi pitkänmatkan lajeihin sekä voimaa ja fyysistä kontaktia vaativiin lajeihin. Perusteina käytetään väitteitä, joiden mukaan naisten suvunjakamisjärjestelmä vaurioituu tällaisissa lajeissa. Se, ettei ole mitään todellista lääketieteellistä syytä, joka estäisi sen enempää miehiä kuin naisiakaan osallistumasta vaativiin lajeihin, jätetään huomiotta. Syyt, miksi ainoastaan naisilta kielletään osallistuminen johonkin raskaaseen lajiin, ovat kulttuurisia, eivät biologisia. (Hargreaves 1994: 217.)

Miesten enemmistö KOK:ssa on varmistanut sen, että koko nykyaikaisten olympialaisten historian ajan miehet ovat päättäneet naisten osallistumisesta, ja miesten standardeista on tullut yleisiä standardeja (Hargreaves 1994: 223). Kaikesta naisten kokemuksesta vastustuksesta huolimatta olympialaiset ovat esimerkkinä sekä asenteiden muutoksista naisten

urheilua kohtaan että heidän kasvaneesta lukumäärästään urheilussa. (Bernstein 2002: 416.) Kun 1900-luvun alussa naiset saivat kilpailla ainoastaan tenniksessä, jousiamunnassa, uinnissa, voimistelussa, luistelussa ja hiihdossa, on KOK sittemmin hyväksynyt monia varsin miehisinä pidettyjä lajeja naisten kilpailuohjelmaan (Pirinen 2006: 15).

KOK:n suomalaisjäsen Peter Tallbergin mukaan tasa-arvo KOK:ssa etenee, mikä on hänen mielestään hyvä asia. KOK:n hallitukseen on esimerkiksi nyt valittu ensimmäinen musliminainen. Tallbergin mukaan kiireisimmän poistettava epäkohta KOK:ssa on siinä mukana olevien naisten määrä. Sen tulisi Tallbergin mielestä vastata paremmin kisoihin osallistuvien naisten osuutta, joka on n. 46 prosenttia. Myös KOK:n puheenjohtaja Jacques Rogge yrittää lisätä tasa-arvoa olympiakomiteassa. KOK:ssa on noin 110 jäsentä, joista vain 16 on naisia. Roggen tavoitteena on aluksi nostaa naisjäsenten määrä 20 prosenttiin. (Meriläinen 2008: B6.)

4 NAIS- JA MIESURHEILIJAN TEKSTIMUOTOKUVAT

Tarkoitukseni on ensin tutkia mies- ja naisurheilijoiden määrällistä esitystä valitsemisani lajeissa Helsingin Sanomien urheilusivuilla esiintyvissä artikkeleissa vuosien 1988 ja 2008 olympialaisten ajalta. Lasken erikseen urheilijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrän ja lajeista kirjoitettujen juttujen määrän. Sen jälkeen lasken vielä artikkeleiden palstamillimetrit. Kaikki valitsemani lajit, voimistelu, keihäänheitto, purjehdus, pikajuoksu ja uinti, ovat vakiinnuttaneet asemansa niin miesten kuin naisten lajeina kuin ylipäätään olympialajivalikoimassa. Teen vertailua kahdella tasolla – miten mies- ja naisurheilijoista kirjoittaminen eroaa toisistaan ja kuinka vuoden 1988 ja 2008 kirjoittelut eroavat toisistaan. Pääpaino on kuitenkin naisten ja miesten kirjoittelun vertailulla.

Pelkkä määrällinen tarkastelu ei kuitenkaan riitä, sillä tasa-arvossa on enemmänkin kyse siitä, millä tyylillä nais- ja miesurheilijoista kirjoitetaan kuin paljonko naiset tai miehet saavat palstatilaa. Tutkimukseni toinen osa koostuukin urheilu-uutisten muodostamien tekstimuotokuvien laadullisesta tarkastelusta. Koska urheilu, siihen liitetyt aggressiivisuus ja kilpailullisuus, on perinteisesti nähty varsin miehisenä, tutkin, väheksytäänkö naisurheilijoita ja heidän suorituksiaan heidän tunkeutuessaan miehiseen urheilumaailmaan? Etsin laadullisessa analyysissä diskurssianalyysin avulla aineistostani kohtia, joissa viitataan urheilijoiden suorituksiin, nimien käyttöön, ulkonäköön ja yksityiselämään. Jaan aineistoni siis edellä mainittuihin neljään erilaiseen diskurssiin, joita esittelen tarkemmin laadullista analyysia käsittelevässä luvussa.

4.1 Määrällinen esitys

Vuoden 1988 Soulin kesäolympialaisissa oli mukana yhteensä 159 maata ja 8 391 urheilijaa, joista 2 194 oli naisia ja 6 197 miehiä. Vuoden 2008 Pekingin kesäolympialaisissa puolestaan urheilijoita oli mukana kaiken kaikkiaan 10 500 yhteensä 204 maasta. Heistä 5 145 oli naisia ja 5 355 miehiä. (International Olympic Committee 2009.) Naisurheilijoiden kokonaismäärä on siis kasvanut vuodesta 1988 vuoteen 2008 huomasti. Suomi lähetti Pekingiin kaikkien aikojen naisvaltaisimman joukkueensa, sillä joukkueen

jäsenistä 45 % oli naisia. Ennätys ei kuitenkaan selity naisurheilijoiden määrän kasvulla vaan miesten vähenemisellä: Kiinaan matkusti vain 32 suomalaista mieskilpailijaa, mikä on historian pienin lukema sitten Ateenan välikisojen 1906. (Peking kisasivut 2008.)

Olen laskenut koko aineistoni artikkeleiden lukumäärän käyttäen yhtä artikkelia havaintoyksikkönä, jolloin olen saanut eri lajeista ja urheilijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrät. Jos tarkastellaan ainoastaan artikkeleiden lukumääriä, ei vielä täysin voi saada varmuutta siitä, kuinka suuri painoarvo kullekin lajille todella annetaan. Siksi olenkin laskenut valitsemistani lajeista kirjoitettujen artikkeleiden palstamillimetrit, joten tarkastelen eri urheilijoille ja lajeille annettua painoarvoa niiden kautta. Taulukosta 1 käy kuitenkin ilmi tarkastelemani koko aineiston artikkelimäärät miesurheilijoista, naisurheilijoista ja molemmista kertoviin artikkeleihin jaoteltuna.

Taulukko 1. Artikkelien määrät vuosina 1988 ja 2008 sukupuolten mukaan

	Miehet	Naiset	Molemmat	Yhteensä
1988	71	21	28	120
2008	49	40	30	119

Artikkelien lukumäärää katsoessa on otettava huomioon naisurheilijoiden vähäisempi määrä – erityisesti vuonna 1988 – miehiin verrattuna. Siitä huolimatta erot ovat vuonna 1988 huimat, vuonna 2008 artikkeleiden määrä on lähes samansuuruinen. Molempien sukupuolten edustajia käsitteleviä artikkeleita oli vuonna 1988 jopa enemmän kuin pelkästään naisurheilijoita koskevia juttuja. Eniten juttuja lajeittain ja urheilijoittain jaoteltuna kirjoitettiin vuonna 1988 pikajuoksun osalta Ben Johnsonista (28 artikkelia), voimistelussa Daniela Silivaksesta ja Jelena Shushunovasta (5 artikkelia molemmista), ammunnessa Pirjo Peltolasta (7 artikkelia), purjehduksessa Lemströmin sisaruksista ja Lauri Rechardtista (molemmista 15 artikkelia), uinnissa Petri Suomisesta (3 artikkelia) ja keihäänheitossa Tapio Korjukselta (17 artikkelia). Kaiken kaikkiaan eniten juttuja kirjoitettiin siis pikajuoksija Ben Johnsonista. Vuonna 2008 puolestaan pikajuoksun osalta

eniten kirjoitettiin Usain Boltista (14 artikkelia), voimistelussa He Kexinistä (nainen) ja Yang Weistä (mies), molemmista 4 artikkelia, ammunnessa Satu Mäkelä Nummelasta (9 artikkelia), purjehduksessa Silja Lehtisestä (9 artikkelia), uinnissa Michael Phelpsistä (17 artikkelia) ja keihäässä Tero Pitkämäestä (15 artikkelia). Eniten kirjoitettiin siis uimari Michael Phelpsistä. Molempina vuosina eniten jutunaiheita tarjonneet olivat siis miehiä. Sen ei tietenkään tarvitse tarkoittaa vielä mitään, sillä myös menestyneistä naisurheilijoista kirjoitettiin monta juttua. Kaikista urheilijoista kirjoitettujen juttujen määrät löytyvät liitteestä 2. Juttumäärät sisältävät niin varsinaiset uutiset kuin kaikenlaiset kolumnit ja muut mielipidetyyliset kirjoitukset. En ole erottanut niitä tässä vaiheessa toisistaan, vaan vasta analyysini laadullisessa osassa tutkin niitä erillään.

Muista urheilijoista, niin miehistä kuin naisista, kirjoitettiin molempina vuosina varsin satunnaisesti, eikä suuria eroja heidän välilleen muodostunut. Suomalaisurheilijoista kirjoitettiin melko luonnollisesti enemmän kuin vastaavista ulkomaalaisista kilpakumppaneista sekä vuonna 1988 että 2008, mutta myös todella menestyksekkäistä ulkomaalaisista urheilijoista kirjoitettiin paljon. Saamieni lukujen perusteella voi tehdä päätelmän, että urheilijat pääsivät lehteen heidän menestyksensä ansiosta sukupuoleen katsomatta, ja suomalaiset erityisesti, mikäli heiltä odotettiin hyvää menestystä. Tosin vuoteen 2008 verrattuna vuoden 1988 Soulin olympialaisista kirjoitetuissa Helsingin Sanomien jutuissa huomattavasti suurempi osa oli kirjoitettu miesurheilijoista, mutta menestyneet naisurheilijat pääsivät silti samoihin lukuihin menestyvien miesurheilijoiden kanssa; joissakin lajeissa heistä jopa kirjoitettiin lukumääräisesti enemmän tai vähintään yhtä paljon kuin miesurheilijasta (ks. liite 1). Tarkemmassa tarkastelussa kuitenkin selviää, millä tyyllillä näistä urheilijoista kirjoitettiin.

Mikäli tarkastellaan tietystä lajista kirjoitettujen artikkeleiden kokonaismääriä sukupuolen mukaan lajiteltuna, eniten juttuja vuonna 1988 kirjoitettiin miesten pikajuoksusta (29 artikkelia) ja miesten ammunnasta (14 artikkelia), vaikka yksittäisesti eniten ammunnan osalta artikkeleita kirjoitettiinkin naisampujasta. Vuonna 2008 taas miesten uinnista kirjoitettiin eniten (20 artikkelia), mutta toiseksi eniten naisten uinnista (17 artikkelia). Kaikki lajikohtaiset artikkelimäärät sukupuolittain jaoteltuna löytyvät liitteistä 3 ja 4.

Vuonna 1988 miesten purjehduksesta ja miespurjehtijoista kirjoitettiin useampia artikkeleita kuin naisten vastaavasta, kun taas vuonna 2008 naisten purjehduksesta ja naispurjehtijoista kirjoitettiin enemmän juttuja kuin miehistä. Tämä johtunee siitä, että v. 2008 suomalaiset naispurjehtijat olivat menestyksekkäämpiä suomalaisiin miespurjehtijoihin verrattuna ja heiltä myös odotettiin ennen kisoja todennäköisemmin parempaa menestystä kuin miehiltä. Vuoden 1988 olympialaisissa tilanne oli toisinpäin, vaikka se loppujen lopuksi muuttuikin niin, että Suomen naispurjehtijakaksikolta alettiin odottaa parempaa menestystä. Vuonna 1988 miesten keihäänheitosta oli enemmän artikkeleita kuin naisten, kuin myös vuonna 2008. Mieskeihäänheittäjiltä, erityisesti suomalaisilta, odotettiin Pekingin olympiakisoista suurta menestystä, minkä vuoksi heistä kirjoitettiin jo ennen heidän karsintaansa ja finaaliaan monta artikkelia. Miesten uinnista tehtiin molempina vuosina enemmän artikkeleita kuin naisten uinnista.

Vuonna 1988 miesjuoksijoista oli huomattavasti enemmän juttuja kuin naisista. Naisten puolelta pikajuoksija Florence Griffith-Joyner oli ainut juoksijanainen, josta kirjoitettiin paljon. Tosin Ben Johnsonin kohdalla on otettava myös huomioon doping-käry: hänen jäätyään kiinni dopingista, oli Helsingin Sanomien sivut täynnä Johnsonin dopingin käyttöä koskevia juttuja. Hänen dopingin käyttöönsä liittyviä artikkeleita oli 12 yhteensä 28 artikkelista. Pekingin olympialaisissa miesten pikajuoksusta kirjoitettiin myös useampia juttuja kuin naisten – syynä lienee Usain Bolt. Naisten voimistelusta kirjoitettiin vuonna 1988 enemmän, mutta vuonna 2008 vähemmän. Miesten ammunnessa taas oli toisin päin: vuonna 1988 siitä oli useampia artikkeleita kuin naisten amunnasta, mutta v. 2008 naiset veivät voiton, varmasti Satu Mäkelä-Nummelan kultamitalin johdosta.

Saadakseni tarkemmin selville, kuinka paljon painoarvoa miesten ja naisten urheilulle tai tietyille lajille todella annettiin, olen laskenut kaikkien artikkeleiden palstamillimetrit. Jaoin ne kolmeen luokkaan, alle 100 palstamillimetriä, 100–199 palstamillimetriä ja yli 200 palstamillimetriä. Vuonna 1988 kaikista miesurheilijoista yhteensä oli eniten lyhyitä, alle 100 palstamillimetrin juttuja, mutta lähes yhtä paljon myös pitkiä, yli 200 palstamillimetrin juttuja. Naisurheilijoista oli eniten keskipitkiä juttuja. Vuonna 2008 miesurheilijoista oli eniten pitkiä juttuja, samoin naisista. Vuonna 1988 eniten pitkiä, yli 200

palstamillimetrin juttuja kirjoitettiin miesten pikajuoksusta ja miesten keihäänheitosta. Vuonna 2008 eniten pitkiä juttuja kirjoitettiin naisten uinnista, toiseksi eniten miesten keihäänheitosta ja miesten uinnista. Useimmista sekä mies- että naisurheilijoita käsittelevistä artikkeleista olisi ollut vaikea laskea tarkkoja pituuksia erikseen miehille ja naisille, siksi olen käsitellyt niitä yhdessä. Taulukoista 2 ja 3 selviävät juttujen määrät palstamillimetreittäin laskettuna. Luvut koskevat siis kaikkia aineistoni artikkeleita, niitä ei ole vielä tässä vaiheessa jaoteltu lajien mukaan.

Taulukko 2. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja sukupuolittain vuonna 1988

Sukupuoli	Yli 200 pmm	100–199 pmm	Alle 100 pmm
Mies	27	16	28
Nainen	6	10	5
Molemmat	14	14	0

Taulukko 3. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja sukupuolittain vuonna 2008

Sukupuoli	Yli 200 pmm	100–199 pmm	Alle 100 pmm
Mies	19	13	17
Nainen	15	13	12
Molemmat	11	10	9

Sen sijaan taulukoista 4 ja 5 selviää se, kuinka pitkiä artikkeleita ja kuinka monta kustakin lajista kirjoitettiin sukupuolten mukaan jaoteltuna.

Taulukko 4. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja lajeittain vuonna 1988

Laji	Palstamillimetrit	Mies	Nainen	Molemmat
Purjehdus	Yli 200 pmm	1	1	7
	100–199 pmm	2	2	4
	Alle 100 pmm	3	0	0
Uinti	Yli 200 pmm	0	0	2
	100–199 pmm	1	0	1
	Alle 100 pmm	6	1	1
Keihäänheitto	Yli 200 pmm	8	0	2
	100–199 pmm	1	2	3

	Alle 100 pmm	4	0	0
Voimistelu	Yli 200 pmm	0	0	2
	100–199 pmm	1	3	2
	Alle 100 pmm	0	1	0
Pikajuoksu	Yli 200 pmm	12	3	0
	100–199 pmm	4	3	2
	Alle 100 pmm	13	3	0
Ammunta	Yli 200 pmm	5	2	2
	100–199 pmm	7	1	1
	Alle 100 pmm	2	0	0

Purjehduksesta kirjoitettiin pääasiassa artikkeleita, jotka käsittelivät sekä naisia että miehiä. Niistä suurin osa oli pitkiä, yli 200 palstamillimetrin artikkeleita. Yksinomaan miesten ja naisten purjehdusta käsittelevien artikkeleiden pituudet ovat samansuuruiset, mutta miespurjehtijoista kirjoitettiin enemmän lyhyitä juttuja, kun niitä ei naisista kirjoitettu yhtään. Uinnin osalta miesuimareista kirjoitettiin eniten lyhyitä, alle 100 palstamillimetrin artikkeleita, samoin naisista. Keihäänheitossa puolestaan miesten osalta heistä kirjoitettiin eniten pitkiä juttuja, naisten osalta keskipitkiä. Naisten keihäänheitosta pitkiä artikkeleita ei ollut yhtään. Voimistelussa naisista kirjoitettiin eniten keskipitkiä artikkeleita, samoin miehistä, mutta yksin miehistä kirjoitettiin ainoastaan yksi keskipitkä artikkeli siinä missä naisista kirjoitettiin kolme. Ammunnassa miehistä kirjoitettiin viisi pitkää artikkelia ja seitsemän keskipitkää siinä missä naisista kirjoitettiin kaksi pitkää ja yksi keskipitkä. Pikajuoksussa taas miehistä kirjoitettiin 12 pitkää, kun naisjuoksijoista kirjoitettiin vain kolme pitkää artikkelia. Miesten osalta pikajuoksussa kirjoitettiin kuitenkin myös paljon lyhyitä artikkeleita; niitä oli yhteensä 13.

Taulukko 5. Artikkeleiden määrät palstamillimetreittäin ja lajeittain vuonna 2008

Laji	Palstamillimetrit	Mies	Nainen	Molemmat
Purjehdus	Yli 200 pmm	1	2	2
	100–199 pmm	0	1	1
	Alle 100 pmm	1	4	3
Uinti	Yli 200 pmm	4	7	2
	100–199 pmm	6	6	1
	Alle 100 pmm	10	4	1
Keihäänheitto	Yli 200 pmm	6	1	1

	100–199 pmm	5	1	1
	Alle 100 pmm	3	3	0
Voimistelu	Yli 200 pmm	2	1	1
	100–199 pmm	0	2	3
	Alle 100 pmm	2	0	3
Pikajuoksu	Yli 200 pmm	3	0	2
	100–199 pmm	2	0	1
	Alle 100 pmm	3	0	1
Ammunta	Yli 200 pmm	3	3	2
	100–199 pmm	1	4	3
	Alle 100 pmm	2	2	2

Purjehduksessa artikkeleiden pituudet olivat aika samanvertaisia, naisista kirjoitettiin yksi pitkä artikkeli enemmän, mutta myös enemmän lyhyitä. Suurin määrä naisten purjehdusta koskevista artikkeleista oli juuri lyhyitä. Uinnin puolella miehistä kirjoitettiin vain neljä pitkää siinä missä naisista kirjoitettiin seitsemän. Suurin osa miehistä kirjoitetuista artikkeleista oli lyhyitä, sillä niitä oli jopa kymmenen. Keihäänheitossa miehistä kirjoitettiin kuusi pitkää artikkelia ja naisista vain yksi. Naisista eniten oli lyhyitä juttuja. Voimistelussa tilanne oli melko tasavertainen, mutta pikajuoksussa miehistä kirjoitettiin kolme pitkää kun pelkästään naisia koskevia artikkeleita ei ollut yhtään. Myös ammunassa tilanne oli tasainen pitkien ja lyhyiden artikkelien kohdalla, naisista kirjoitettiin kuitenkin enemmän keskipitkiä juttuja kuin miehistä.

Palstamillimetrien mukaan ja lukumäärittäin vertaillen tarkasteltuna vuonna 1988 purjehduksesta kirjoitettiin melko paljon sellaisia artikkeleita, jotka käsittelivät sekä naisia että miehiä, mutta ne olivat pitkiä artikkeleita. Yksinomaan miehiä tai naisia käsittelevien artikkelien pituudet olivat keskenään samansuuruisia, mutta miespurjehtijoista kirjoitettiin enemmän lyhyitä juttuja. Miesten purjehduksesta myös kirjoitettiin enemmän juttuja lukumäärällisesti. Uinnista pisimmät artikkelit käsittelivät molempia sukupuolia saman artikkelin sisällä, pelkästään naisia koskevia artikkeleita oli vain yksi lyhyt. Miesten uinnista kirjoitettujen artikkeleiden lukumäärä oli naisten uinnista tehtyjä juttuja suurempi. Keihäänheiton osalta pisimmät jutut olivat vain miesten keihäänheitosta, ja siitä myös kirjoitettiin määrällisesti useampia juttuja kuin naisten keihäänheitosta.

Voimistelussa naiset saivat miehiä enemmän palstatilaa: pisimmät jutut käsittelivät molempia, mutta naisten voimistelusta kirjoitettiin enemmän keskipitkiä juttuja. Naisten voimistelusta kirjoitettiin myös lukumäärällisesti enemmän. Ammunnassa miesampujista kirjoitettiin viisi pitkää ja seitsemän keskipitkiä juttua, kun naisista tehtiin vain kaksi pitkää ja yksi keskipitkä – myös lukumäärän mukaan tarkasteltuna naisista kirjoitettiin vähemmän. Pikajuoksussa taas miehistä kirjoitettiin 12 pitkää, kun naisjuoksijoista kirjoitettiin vain kolme pitkää artikkelia. Lukumäärät ovat samalla linjalla, sillä miesjuoksijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrä oli suurempi kuin naisjuoksijoista kirjoitettujen.

Vuonna 2008 palstamillimetreittäin ja lukumäärittäin vertaillen tarkasteltuna purjehduksesta kirjoitetut artikkelit olivat pituudeltaan melko tasavertaisia, mutta lukumäärältään naisista kirjoitettiin enemmän. Uinnin puolella naisuimareista kirjoitetut artikkelit olivat pitempiä. Miesuimareista kirjoitettiin lukumäärällisesti yhteensä enemmän juttuja, mutta suurin osa niistä oli lyhyempiä. Keihäänheiton osalta taas miehistä kirjoitetut olivat pitempiä, ja heistä myös kirjoitettiin enemmän artikkeleita. Voimistelu oli tasavertaista, myös lukumäärällisesti tarkasteltuna, mutta pikajuoksussa miehistä kirjoitettiin pitempiä juttuja. Pikajuoksun osalta myös juttujen lukumäärä oli miesten kohdalla suurempi. Ammunnasta kirjoitettujen juttujen pituudet olivat melko tasavertaisia, naisista oli kuitenkin enemmän keskipitkiä juttuja. Lukumäärän mukaan katsottuna naisten ammunnasta kirjoitettiin enemmän.

Vuoden 1988 aineiston kokonaispalstamillimetrien määrästä naisten osuus oli 17,3 prosenttia siinä missä miesten osuus oli 53,5 prosenttia. Molemmista kertovien artikkelien palstamillimetrimääräosuus oli 29,2 prosenttia. Vuonna 2008 naisten osuus oli 31,7 prosenttia, miesten 42,3 prosenttia ja molempien 26,0 prosenttia. Naisten osuus kokonaispalstamillimetrimäärästä on siis molempina vuosina pienempi kuin miesten. Näin ollen naisten urheilu saa vielä vuonna 2008 vähemmän tilaa mediasta kuin miesten urheilu. Tosin vuodesta 1988 vuoteen 2008 erot ovat tasoittuneet huomattavasti ja naisten urheilulle annetaan paljon enemmän tilaa kuin vielä 1980-luvulla.

Naiset päätyivät harvoin etusivulle. Silloinkin kun he päätyivät, oli heistä kertova juttu

usein sijoitettu sivun alareunaan tai heistä oli maininta miesten yhteydessä. Pelkästään naisurheilijaa koskevat etusivun jutut on lueteltu seuraavassa: 19.9.1988 ampuja Pirjo Peltolasta on etusivulla melko iso juttu (345 pmm), mutta se on painija Harri Koskelasta kertovan artikkelin alapuolella. 30.9.1988 puolestaan oli koko etusivun täydeltä juoksija Florence Griffith-Joynerista (417 pmm). Vuonna 2008 naiset pääsivät etusivulle useammin kuin 1988. Etusivun isoin juttu on 8.8.2008 Hanna-Maria Seppälästä (291 pmm), 12.8.2008 puolestaan koko etusivun täyttää kultaa trapissa voittanut Satu Mäkelä-Nummela (302 pmm), 13.8.2008 etusivun isoin juttu on purjehtija Tuula Tenkasesta (290 pmm). 14.8.2008 uimari Hanna-Maria Seppälä on etusivulla, miesuimareiden alapuolella tosin, mutta juttu on isompi (Seppälän juttu 201 pmm, miesten 181 pmm). 15.8.2008 Hanna-Maria Seppälä ja muutenkin naisten uinti on jälleen päässyt etusivulle (264 pmm). 22.8.2008 on etusivun alanurkassa pieni juttu naisten keihäsfiinaalista (127 pm), mutta se on sijoitettu miesten keihäänheiton voittajan pohdinnan alapuolelle, minkä lisäksi se on pienempi (miesheittäjistä kertova juttu 292 pmm).

Miesten urheilemisen tärkeyttä, vaativuutta ja vakavasti otettavuutta saatetaan myös korostaa sijoittamalla miehistä kertovan jutun viereen lajia tai sen tekniikkaa tms. kuvaava taulukko tai graafinen esitys, tai lajivalmentajan haastattelu. Useimmiten nämä graafiset esitykset myös kuvaavat ainoastaan nimenomaan miesurheilijoita. Omassa aineistossani näin olikin miesten kohdalla. Esimerkiksi 17.9.1988 keihäänheitosta kertovan artikkelin yhteydessä on keihäänheiton tekniikkaa kuvaava piirros, joka esittää miesheittäjää. Kuvan yhteydessä on kuitenkin mainittu niin miesten kuin naisten keihään pituudet ja painot sekä läpimitat. 19.9.1988 puolestaan on listattu keihäänheiton tyyleistä kertovassa jutussa kauden keihäskärki. Juttu koskee miehiä, samoin kauden keihäskärki tarkoittaa vain miehiä, vaikka sitä ei olekaan erikseen mainittu. Artikkelin yhteydessä on mieskeihäänheittäjää esittävä piirros havainnollistamassa eri heittotyylejä. Naisten kohdalla vastaavaa heittotyöliien havainnollistamista tai kauden keihäskärkeä ei ole. 25.9.1988 miesten 100 metrin finaalia koskevan jutun yhteydessä on miesten 100 metrin ME:n kehitystä kuvaava graafinen esitys. Myös miesten 200 metrin juoksua on havainnollistettu piirroksella ja lueteltu tulosten kehittymistä olympialaisissa.

Vuonna 2008 sadan metrin ajanottoa on havainnollistettu piirroksella 16.8.2008. Kuvassa

on mies, mutta tekstissä puhutaan sukupuolettomasti urheilijasta. 17.8.2008 on listattu ME-kehitystä 100 metrillä miesten satasta koskevan jutun yhteydessä. Kyseessä on miesten sadan metrin aikojen kehitys, vaikka sitä ei otsikossa olekaan mainittu. Miesten keihäänheitosta kertovan jutun yhteydessä 22.8.2008 on lueteltu miesten keihäänheiton suomalaiset olympiavoittajat.

Naisten kohdalla tällaisia graafisia esityksiä tai piirroksia oli verrattain harvoin. Vuonna 1988 juoksija Florence Griffith-Joynerin kehitystä on kuvattu graafisella esityksellä. Vuonna 2008 ainut naisia koskeva graafinen esitys tai muu vastaava on lista naisten sadan metrin vapaauinnin kärjestä naisten vapaauinnista kertovan jutun yhteydessä. 17.8.2008 on voimistelun eri lajeja havainnollistettu kuvalla, jossa molemmat sukupuolet on otettu huomioon. Koko juttu kertoo sekä miesten että naisten voimistelusta.

Korkeatasoisen henkilön, kuten esimerkiksi lajivalmentajan, haastattelu oli myös pikemmin sijoitettu miesten suorituksista kertovien juttujen yhteyteen kuin naisten. Vuoden 2008 keihäänheiton pronssimitalista on pyydetty kommentit olympiakomitean valmennuksen johtaja Kari Niemi-Nikkolalta. Hänen haastattelunsa on sijoitettu myös pronssia amunnassa voittaneen Henri Häkkisen jutun yhteyteen, samoin kuin Suomen olympiakomitean puheenjohtaja Roger Talermon haastattelu. Sitä vastoin kultaa voittaneen Satu Mäkelä-Nummelan voitosta kertovan jutun yhteydessä tällaisia haastatteluita ei ole. Keihäänheiton vastuvalmentaja Hannu Kangas on v. 2008 poiminut neljä mitaliehdokasta miesten keihään finaalista. Naisten kohdalla tällaista korkeatasoisen henkilön haastattelun sijoittamista naisten suorituksista kertovien juttujen yhteyteen ei esiintynyt yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Vuonna 2008 uinnin entistä päävalmentajaa Kari Ormoa on haastateltu uimari Hanna-Maria Seppälän menestymisen yhteydessä. Menestys merkityksellistetään osin kuitenkin Ormon ansioksi, sillä ”Ormo teki aikanaan useita tekniikkatestejä Seppälöiden takahuoneessa Keravalla”.

Tulosten ilmoittamista on pidetty yhtenä media naisurheilijoita ja heidän suorituksiaan kohtaan osoittamasta väheksymisen keinosta. Omassa aineistossani tulosten ilmoittamisjärjestyksellä ei kuitenkaan voinut sanoa olevan suurta merkitystä, sillä toisinaan miesten tulokset ilmoitettiin ensin, toisinaan taas naisten. Myöskään lajeilla ei ollut tässä

kohtaa merkitystä, eli esimerkiksi niin sanottujen naisten lajien (esim. voimistelun) kohdalla naisten tuloksia ei aina ilmoitettu välttämättä ensin.

Juttujen järjestyksellä ja sillä, kumman sukupuolen edustajat mainitaan ensin, on myös nähty olevan merkitystä naisurheilijoiden väheksymisen ja miesurheilijoiden etusijalla pitämisen kannalta. Vuonna 1988 miehet mainittiin useammin ennen naisia sellaisissa jutuissa, jotka käsittelivät sekä mies- että naisurheilijoita: 29 artikkelista heidät mainittiin ensin 18:ssä. Vuonna 2008 tilanne kääntyi pääläelleen: molemmista kertovia juttuja oli yhteensä 25 ja miehet mainittiin niistä ensin seitsemässä. Tilankäyttö – juttujen järjestys ja pituus – on keino, jolla urheilu-uutisten lukijoille osoitetaan, kumman sukupuolen urheileminen koetaan tärkeämpänä. Esimerkiksi miesurheilijoista saatetaan kirjoittaa paljon enemmän kuin naisurheilijoista jo ennen varsinaista kilpailutapahtumaa. Omaa aineistoani tutkiessani kävi ilmi, että miesurheilijoista – niin vuonna 1988 kuin 2008 – kirjoitettiin enemmän ennen heidän omaa osuuttaan kuin naisista. Erityisesti näin oli molempina vuosina mieskeihäänheittäjien kohdalla. Suomalaisten keihäänheittäjämiesten mahdollisista vaivoista ja loukkaantumisista kirjoitettiin ennen karsintaa ja finaalia, ja miesten keihäänheiton voittajaa pohdittiin molempina vuosina useamman artikkelin verran. Samoin oli miesten pikajuoksussa vuonna 1988. Poikkeuksen tarjosi vuoden 2008 naisten uinti-uutisointi: silloin Hanna-Maria Seppälästä ja hänen valmistautumisestaan kirjoitettiin jo ennen hänen suorituksiaan.

Naisurheilijoihin liitetään perinteisesti usein etuliite nais-, kun taas miesurheilijoista puhutaan sukupuolineutraalisti urheilijoina. Omassa aineistossani näin oli molempina vuosina. Purjehduksesta kertova esimerkki 1 kuvaa tätä hyvin. Miesten purjehtiminen ja miespurjehtijat asetetaan tärkeämmälle sijalle mainitsemalla heidät ensin ja erottamalla naiset heistä etuliitteellä.

- (1) Lauri Rechartt kamppailee finnjoillissa 32 miehen joukossa. Peter ja Johan von Koskull saavat vastaansa 30 venekuntaa 470-luokassa ja naisten 470-veneiden kilvassa Bettina ja Annika Lemström ottavat mittaa 20 muusta kaksikosta.

Erityisesti vuoden 1988 olympiauutisoinnille oli tyypillistä, että jutuissa puhuttiin su-

kupuolettomasti urheilijoista, vaikka jutulla tarkoitettiin miehiä. Miesten sadan metrin finaalia kuvataan ”satasen suureksi finaaliksi”, eli sitä pidetään vielä tärkeämpänä kuin naisten sadan metrin finaalia jättämällä siitä sukupuolta kuvaava sana pois ikään kuin se olisi ainut sadan metrin finaali. Miesten urheileminen merkityksellistettiin aineistossani naisten urheilua tärkeämmäksi esimerkiksi puhumalla ”Soulin olympiakisojen keihäänheiton finaali-illasta 25.9.1988” (naisten finaali käytiin 26.9.1988), ”keihään pitkään odotetusta karsinnasta” tai ”uskomattomasta olympiasatasesta”, jolla tarkoitettiin v. 2008 miesten sadan metrin finaalia. Yleistä oli, että jopa saman jutun sisällä puhuttiin urheilijoista ja naisurheilijoista, kuten ”sadan metrin rintauinti”, mutta ”naisten sadan metrin vapaauinti” (20.9.1988) tai ”200 metrin sekauinti”, mutta ”naisten 200 metrin rintauinti” (16.8.2008). Vuonna 2008 myös miesurheilijoihin liitettiin kuitenkin etuliite mies useammin kuin vuonna 1988.

Naiset saatettiin myös jättää mainitsematta tai heidät sivuutettiin ohimennen. Esimerkiksi 17.9.1988 keihäänheitosta ja suomalaisista keihäänheittäjistä kertovassa jutussa naisheittäjistä ei juuri puhuta, vaikka esimerkiksi Suomen Tiina Lillak oli tuolloin hallitseva naisten keihäänheiton maailmanmestari ja vuoden 1984 olympialaisten hopeamitalisti. Tekstissä mainitaan esimerkiksi sana ”keihäsmies” tai kun puhutaan sukupuolettomasti ylipäättään keihäänheitosta, tarkoitetaan sillä kuitenkin miesheittäjiä, sillä naisten keihäs on merkityksellistetty erikseen ’naisten keihäänheitoksi’. Lillak on jutussa ainoastaan kuvan ja kuvatekstin muodossa, jossa tosin mainitaan hänen olevan huipulla. Suomalaisia miesheittäjiä ylistetään ennen miesten keihäänheiton karsintaa todella paljon, vaikka esimerkiksi Tapio Korjus oli ennen Soulia voittanut vain kaksi Suomen mestaruutta, arvokisakokemusta hänellä ei ollut lainkaan. Seppo Rätty sentään oli voittanut vuonna 1987 MM-kultaa, Kimmo Kinnusen saavutus taas oli vuonna 1984 heitetty 16-vuotiaiden maailmanennätys.

Seuraava esimerkki kuvaa hyvin sitä, miten miesten keihäänheitto, josta siis puhutaan ylipäättään keihäänheittona, on asetettu paljon tärkeämmäksi kuin naisten keihäänheitto. Esimerkissä (2) miehet (vaikka sitä ei erikseen olekaan mainittu) heittävät keihästä ”to-sissaan” naisten tason ollessa kapeampi ja sitä myöten huonompi.

- (2) Keihästä heitetään tosissaan yllättävän monessa maassa. Keihäänheiton kovan heiton raja on nykyisin 80 metriä. Tänä vuonna yli 80 metriä on heittänyt noin 40 keihäs miestä 16 maasta. Naisten keihäänheitossa maailman taso on huomattavasti kapeampi. (17.9.1988)

Toinen esimerkki, jossa naisia ei mainita ollenkaan on 19.9.1988 keihäänheiton eri tyyliä kuvaava juttu. Niin sanotut järvisläinen ja uussuomalainen heittotyyli eivät ilmeisesti ole naisten juttuja, sillä naisia ei artikkelissa mainittu lainkaan, vaan aina puhuttiin "miehistä" tai "järvismiehistä", kuten esimerkki (3) osoittaa.

- (3) Keihäänheittoa järvistyyllillä: mies laskee keihään sivuteitse alas ja sieltä vetoasentoon. Heitto on varsin rytmikäs. (19.9.1988)

Naisten keihäänheiton tyyleistä ei mainita sanallakaan mitään, joten heidän keihäänheittonsa koetaan vähemmän tärkeäksi kuin miesten keihäänheitto.

4.2 Laadullinen esitys

Tutkin siis Helsingin Sanomien urheilu-uutisointia käsittävästä aineistostani kohtia tekstistä, joissa jollain tapaa kuvattiin ulkonäköä, vartaloa, yksityiselämää ja perhesuhteita, tai jossa suorituksia erityisesti vähäteltiin tai ylistettiin. Jaoin aineistoni neljään eri diskurssiin, jotka esittelen seuraavissa alaluvuissa: urheilijoiden toiminta, nimien käyttö ja tytöttely, ulkonäön kuvaileminen sekä yksityiselämä ja perhesuhteet. En ottanut analyysiini mukaan lainkaan sitaatteja, sillä niistä ei niinkään käy ilmi toimittajan mielipide, vaan niissä kerrotaan, mitä esimerkiksi valmentaja on sanonut urheilijasta. Tutkimukseni kannalta olennaisempaa nimittäin on tutkia juuri toimittajien mielipiteitä urheilijoista. Koljonen (2000) on Helsingin Sanomien urheilujournalismia tutkiessaan todennut HS:n urheilusivuilla esiintyvän melko vähän sitaatteja, ja suurin osa tekstistä on toimittajan omaa kuvailua ja pohdiskelua. Toisaalta tietenkin toimittaja aina päättää, mistä puhutaan ja muokkaa tekstiä oman näkökulmansa mukaan. Siitä huolimatta en ole ottanut mukaan sitaatteja. Olen myös ottanut mukaan vain jutut, joissa kerrotaan urheilijoista – en esi-

merkiksi olympialaisista ylipäättään tai olympiakaupungeista kertovia juttuja.

Vuonna 1988 Helsingin Sanomien olympialaisista raportoivista urheilutoimittajista kaikki kuusi olivat miehiä. Vuonna 2008 taas neljä oli miestä ja kaksi naista. En kuitenkaan varsinaisesti ole kiinnittänyt juttujen analysoinnissa huomiota toimittajan sukupuoleen. Pirisen (1999: 39) mukaan miesvaltaisissa urheilutoimituksissa naistoimittajille annetaan tehtäväksi vähemmän tärkeiden oheisjuttujen raportointi. Eli hänen mukaansa naistoimittajat eivät kirjoittaisi varsinaisista kilpailutapahtumista vaan heidän tehtävänsä olisi tuoda esille esimerkiksi penkkiurheilijan näkemystä. Kuten sanottu, omassa aineistossani vuonna 1988 toimittajista yksikään ei ollut nainen, ja vuonna 2008 myös naiset yhtä lailla kuin miehetkin kirjoittivat urheiluselostuksia ja ns. oheisjuttuja.

4.2.1 Urheilijoiden toiminta

Tässä luvussa keskityn urheilijoiden suoritusten kuvailemiseen, vertailuun ja toimittajien arvioihin kilpailujen ja suoritusten tasosta sekä myös siihen, onko urheilijoiden tunteiden ilmauksia mainittu.

Tyypillistä miesurheilijoiden kohdalla oli, että heidän tyyliään urheilla kuvailtiin. Naisurheilijoiden kohdalla vastaavaa ei ollut havaittavissa. Esimerkiksi vuonna 1988 silloisen keihäänheiton maailmanennätyksen haltijan, Jan Zeleznyn, heittotyyliä on kuvattu seuraavalla tavalla:

- (4) Zeleznyn osalta keihäänheitto on kuin balettia: rytmikästä juoksua, käden vienti vetoasentoon ”järvismäisesti” ja tulinen, todella tulinen veto, kuten kevyelle miehelle sopiikin. (19.9.1988)

Keihäänheittäjä Andreas Thorkildsenin (2008) heittotyyliä puolestaan kuvattiin hänestä kertovassa kolumnissa ”silmiä hivelevän pehmeäksi”, mutta vastustajiaan hän kohtelee ”kovakouraisesti”. Pikajuoksija Usain Boltin (2008) ja Ben Johnsonin (1988) juokсутyyleyjä on myös kuvailtu. Johnsonin juoksun alkua esimerkiksi pidetään ”räjähtävänä”. Usain Boltin juoksua taas verrattiin miesten satasen edelliseen maailmanennätyksen haltijaan Michael Johnsoniin, ja Boltin juoksua pidetään myös ”vaikuttavana perfor-

manssina”. Esimerkeissä (5) ja (6) kuvaillaan Usain Boltin juokсутyyliä.

- (5) Johnson juoksi vartalo jäykästi pystyssä, melkein takakenossa, lyhyellä askeleella ja tiheällä rytmillä. Boltin askel on pitkä ja asento luonnollinen, juoksu letkeää ja lennokasta. (20.8.2008)
- (6) 196-senttisen juoksija lähtö on vähän työlään näköinen ta-
pahtuma, mutta kiihdytysvaiheen jälkeinen juoksu on uljasta
menoa. (17.8.2008)

Menestyneitä naisurheilijoita verrattiin aineistossani molempina vuosina miehiin ja heidän suorituksiinsa, mutta miesten vertaamista naisiin ei ilmennyt. Esimerkiksi vuoden 1988 keihäänheiton naisten olympiakultaa voittaneen Petra Felken tuuletusta kuvattiin kertomalla, miten hän ”juhli voittoaan Tapio Korjuksen tyyliin kädet ojennettuina”. Myös ampuja Mira Nevansuuta verrattiin v. 2008 estejuoksija Jukka Keskisaloon, eli he molemmat ”päjäävät kirissä, jos kestävät sinne asti”. Naisurheilijoiden suorituksilta viedään huomio pois vertaamalla heidän suorituksiaan miesurheilijoiden suorituksiin.

Esimerkissä (7) on myös verrattu naista mieheen. Esimerkistä käy ilmi, miten toimittaja olettaa miesten kohdalla olevan itsestään selvää, että he uivat paljon eri raskaita matkoja. Toimittajan mielestä naiset eivät siihen kuitenkaan helposti pysty, eikä se ole heille ta-
vanomaista. Takana piilee kysymys, voiko nainen olla yhtä hyvä ja menestyvä kuin mies? Toisaalta esimerkissä myös annetaan tunnustusta Katie Hoffin kyvyistä mainittaessa uintimatkojen valikoiman olevan raskaimmasta päästä.

- (7) Uima-ataiden naispuoliseksi Michael Phelpsiksi vertaaminen naurattaa 19-vuotiasta yhdysvaltalaisuimaria Katie Hoffia. Vertailu ei ole aivan turhaa, sillä myös Hoff urakoi Vesikuu-
tiossa hurjan määrän lajeja – ja valikoima on raskaimmasta
päästä. (10.8.2008)

Viittaamalla aikaisempiin voittoihin ja saavutuksiin korostetaan urheilijan menestystä, taitoa ja hyvyyttä. Omassa aineistossani eroja miesten ja naisten voittojen mainitsemiseen ei syntynyt, vaan tyypillistä oli, että urheilijan kohdalla mainittiin myös hänen aikai-
semmat saavutuksensa – sukupuoleen katsomatta. Esimerkiksi vuoden 1988 naisten

keihäänheiton voittajasta Petra Felkestä sanotaan hänen parantaneen kuusi kertaa naisten keihäänheiton maailmanennätystä ja hän on ollut viime vuodet maailman varmin keihäänheittäjä. Häntä ei myöskään väheksytä sanomalla hänen olevan maailman varmin naiskeihäänheittäjä. Vertailun vuoksi mainittakoon, miten Tapio Korjuksen sanotaan toisessa artikkelissa olevan ”maailman varmin keihäsmies”, ei kuitenkaan maailman varmin keihäänheittäjä.

Tyypillistä erityisesti vuonna 1988 kuitenkin oli, että jutuissa hekumoititiin suomalaisten miesurheilijoiden olympiamenestyksellä mainitsemalla, miten Suomi on esimerkiksi ”voittanut 16 miesten keihäänheiton olympiamitalia”. Esimerkistä käy ilmi, miten miesheittäjien menestyksestä tehdään koko Suomen kansan menestys; he eivät ole voittaneet mitaleita vain itselleen vaan koko Suomen kansalle. Keihäänheittäjä Korjuksesta esimerkiksi puhutaan ”kaupungin omana keihäsjäntinä” ja toimittaja kehottaa Korjusta näyttämän ”miten keppi lentää” ja tuomaan ”Lapualle kultaa!”. Korjus siis esitetään paikallisena sankarina. Urheilujournalismissa ylipäättään on hyvin tyypillistä korostaa kansallisuutta ja tehdä yksittäisen urheilijan tai joukkueen voitosta koko kansan voitto ja myös omassa aineistossani näin tehtiin miesurheilijoiden kohdalla, mutta ei naisten.

Miesurheilijoiden loistavista suorituksista kerrottaessa oli myös ominaista, että heidät liitettiin aikaisempien menestyjien ja voittajien ketjuun. Tällä korostettiin heidän hyvyttään. Esimerkiksi keihäänheittäjä Tapio Korjuksen voittoa käsittelevässä jutussa on mainittu suomalaiset keihäänheiton arvokisavoittajat viimeisen viiden vuoden ajalta. Myös vuonna 2008 Pekingin olympialaisissa kahdeksan uintikultaa voittanut Michael Phelps rinnastettiin useammassa artikkelissa niin juoksija Paavo Nurmeen kuin uimari Mark Spitzinkin, joita molempia on pidetty kaikkien aikojen menestyneimpinä urheilijoina. Vuoden 2008 olympialaisten miesten keihäänheiton voittajaa pohdiskelevassa jutussa entistä keihäänheittäjää Tapio Korjusta on haastateltu, sillä hänelle tarvittiin keihään kultamitalikerhoon seuraajaa. Miesten keihäänheiton suomalaiset olympiavoittajat on myös lueteltu kyseisessä jutussa.

- (8) Jäljellä on etukäteen ykkösketjuksi arvioidut keihäsmiehet. Keihäänheitto on ollut Aasiassa arvokisoissa neljä kertaa.

Voiton on joka kerta vienyt suomalainen heittäjä. Saako nimenisarja Pauli Nevala, Tapio Korjus, Kimmo Kinnunen ja Tero Pitkämäki jatkoa? (19.8.2008)

- (9) Moni odottaa Pekingin keihäänheittoa kieli pitkällä, kun pitkää aikaa kahdella suomalaisella on mahdollisuus mitaleille. Edellisen kerran niin kävi Soulissa 1988, kun Tapio Korjus voitti ja Seppo Rätty oli kolmas.

Edellä olevista esimerkeistä käy ilmi mainitsemani aikaisempien voittajien luettelu. Esimerkissä (9) myös puhutaan ”Pekingin keihäänheitosta”, vaikka sillä tarkoitetaan nimenomaan ainoastaan miesten keihäänheittoa.

Naisurheilijoiden kohdalla aikaisempia voittajia ei lueteltu paitsi uimari Hanna-Maria Seppälästä kertovassa jutussa. 15.8.2008 on kolumni, jossa voidaan Hanna-Maria Seppälän uintia. Hänen kerrotaan tehneen ”harvinaista olympiahistoriaa”, kun hän on päässyt kolmantena suomalaisena naisena olympiauintifinaaliin, ja jutussa on myös lueteltu kaikki suomalaisten aikoinaan saamat olympiauintimitalit. Esimerkistä (10) käy kuitenkin ilmi, ettei Seppälä olisi saavuttanut menestystä yksin, vaikka onkin tehnyt sen eteen kovasti töitä. Seppälää kuvataan kolumnissa kuitenkin myös ”lahjakkaaksi uimariksi” ja saahan hän esimerkiksi tunnustusta, kun hänen menestymistään verrataan olympialaisten suosituimpaan lajiin.

- (10) Jos Seppälän menestymistä Pekingissä – tuli mitalia tai ei – vertaa yleisurheiluun, taso vastaa samaa kuin olisi mukana sadan metrin juoksun kärkikahinoissa. Hän on päässyt huipulle kovalla työllä, eikä olisi onnistunut siinä ilman äitiään. (15.8.2008)

Aikaisempien tutkimusten mukaan toimittajien arvioissa urheilijoiden hyviä suorituksia, käyttävät he ns. maskuliinisia määreitä. Kun taas arvioidaan huonoja, pieleen meneitä suorituksia, käytetään niin sanottuja feminiinisiä ilmauksia, sillä ne ovat urheilun maailmassa merkityksellistetty huonommuudeksi. Kilpailusuorituksien kuvailussa käytettiin omassa aineistossani urheiluselostuksille tyypillisiä taistelu-, sota- ja väkivalta-metaforia ja maskuliinisia määreitä, mutta ei feminiinisiä ilmauksia. Näiden edellä mainittujen metaforien käyttö korostaa ponnistelua, jota pidetään tärkeänä aspektina urhei-

lussa (Pirinen 1998a: 20). Vuonna 1988 yhdysvaltalaiset miespikajuoksijat esimerkiksi ”hallitsivat odotetusti Soulin olympialaisten miesten 200 m:n kilpailua”. Suomen ampujat Juha Hirvi ja Kurt Thune olivat ”taistelutahtoa täynnä”. Miesurheilijat myös ”saalistivat”, ”kauhoivat”, ”kamppailivat” ja ”tekivät selvää jälkeä”.

Miesten suorituksia ja kilpailujen tasoa v. 1988 luonnehdittiin myös esimerkiksi sanoilla ”räjähtävä lähtö”, ”huippuaika”, ”huikea olympiaura”, ”tiukat uusinnat”, ”huippuluokan tulokset”, ”huikea maailmanennätys”, ”rakettilähtö”, ”huima loppukiri” ja ”vahva juoksu”. Miesurheilijoita kuvailtiin lisäksi seuraavilla mahtavuutta kuvaavilla sanoilla: ”uusi musta salama”, ”maailman nopein juoksija”, ”supertähti”, ”yleisön suosikki”, ”rakettilähtijä”, ”uintisankari”, ”suuri mestari”, ”ylivoimainen”, ”itsevarma”, ”väkivahva”, ”keihäsjätti”, ”vahva keihäsmies” ja ”tehokas keihäskaksikko”. Edellä mainituilla sanoilla viitataan miesurheilijoiden suuruuteen, voimaan ja hallitsemiseen. Vuonna 2008 miesurheilijoita ja heidän suorituksiaan kuvattiin puolestaan taistelu- ja väkivaltametaforilla näin: ”antaa kova vastus”, ”antaa myrskyvaroitus” ja ”nitistää”. Pikajuoksija Usain Boltin menoa pidettiin ”järjestyttävänä” ja hänen ”suorituskykynsä ylittää ymmärryksen”. Häntä kutsuttiin ”Jamaikan Salamaksi”.

Esimerkissä (11) Michael Phelps'in uimista kuvataan käyttämällä sanoja ”ampaista” ja ”repiä eroa kakkoseen”. ”Ampaiseminen” kuvaa hyvin nopeaa lähtöä ja ”repiä eroa”-sanaparissa käytetään väkivaltaista ilmaisua kuvaamaan uimarin nopeutta.

- (11) Phelps kauhoi voittoon häikäisevällä tavalla. Hän ampaisi heti kaulan muihin ja oli jo puolimatassa repinyt eroa kakkoseen oman pituutensa verran. (13.8.2008)

Ennätyssuorituksiin viitattiin v. 1988 esimerkiksi sanoilla ”murskata ME” ja v. 2008 sanoilla ”ottaa ennätys nimiinsä”, ”rikkoa ME” ja ”kohentaa kauden parastaan”. Sanojen merkitykset eivät juuri eroa vuosien 1988 ja 2008 välillä.

Kritiikkiäkin löytyy, sillä uintifinaalien avauspäivänä v. 1988 ”uitiin vain yksi ME” ja ”tulostaso jäi odotettua heikommaksi”. Esimerkiksi ”sadan metrin rintauinnin A-erässä Englannin Adrian Moorhouse oli odotettu olympiavoittaja, mutta aika oli yllättävän

heikko”. Miehiä ei kuitenkaan omassa aineistossani kritisoidessakaan kuvattu feminiinisyyteen viittaavilla termeillä kumpanakaan vuonna.

Myös naisurheilijoita ja heidän suorituksiaan kuvattiin vuonna 1988 samaan tapaan väkivalta-, taistel- ja sotametaforilla kuin miehiä – jolloin nainen ja mies nähdään samanarvoisina fyysisinä toimijoina –, mutta se ei ollut yleistä naisten kohdalla. Heidän suorituksiaan kuvailtiin muun muassa seuraavasti: ”saalistaa kymppettä”, ”vallata olympiakultaa” ja ”taistella tiukasti”. Uimari Kerstin Otton ylivoimaa kuvattiin ”murskaavaksi”. Kilpailujen ja urheilijoiden tasoa naisten kohdalla luonnehdittiin myös sanoilla ”huikea ME”, ”ME:n roima loikka”, ”huima kehitys” ja ”tehokas purjehdus”. Keihäskisan tasoa kuitenkin pidettiin ”vaatimattomana” ja karsintaa luonnehdittiin ”surulliseksi” kahden suomalaisen pudottua jatkosta. Naisurheilijoita kuvattiin siis hyvin samaan tapaan kuin miesurheilijoitakin, heitä ei suinkaan pelkästään väheksytty. Esimerkiksi ampuja Pirjo Peltolan suoritusta kuvataan erinomaiseksi ja sen arvoa vielä nostetaan sanomalla, miten ”finaalin ulkopuolelle jäi koko joukko kovia ampujia”. Hänen myös kerrotaan kiertäneen arvokisoja melko hyvällä menestyksellä.

Vuonna 2008 naisurheilijoita kuvattiin esimerkiksi näin: ”tempaista muiden veret seisauttavan kaaren”, ”syöksyä hopealle”, ”porhaltaa omaa luokkaansa”, ”kauhoa” ja ”rikkoo karsintaraja”. Naiset myös ”taituroivat mestarillisesti”. Kilpailujen ja urheilijoiden tasoa v. 2008 kuvattiin myös sanoilla ”oiva panos”, ”hurja vauhti” ja ”huikea nousukiito”. Naisten uinnin 100 metrin välierien tasoa pidettiin ”odotettua vaisumpana”, mutta keihäskisaa ja -finaalia luonnehdittiin ”huikeaksi”. Naisten ennätysasuorituksiin viitattiin v. 1988 sanoilla ”parantaa ME:tä”, ”siirtää naisten 200 metrin ME-lukemat miehisiin numeroihin” ja ”passittaa ME historiankirjoihin”, ja v. 2008 ”kohentaa ennätystä” ja ”parantaa SE:tä”. Sanat ”siirtää lukemat miehisiin numeroihin” eivät mielestäni anna naisten taidoista kovinkaan pätevää kuvaa, ja ilmauksesta käy myös ilmi miesten olevan urheilussa etusijalla.

Myös naisia kuvattiin voimaan tai mahtavuuteen viittaavilla sanoilla, mutta se ei ollut yhtä tyypillistä heidän kohdallaan. Vuonna 1988 heistä käytettiin sanoja ”uintikuningatar”, ”mitalikuningatar”, ”supertähti”, ”juoksijatähti”, vuonna 2008 puolestaan ”uinti-

kimpale”, ”raketti”, ”mestariuimari”, ”kiittäjä”, ”voimistelutähti”, ”nojapuutaituri”, ”nojapuuensaatio”, ”mestariaituri”, ”Suomen sankari”, ”olympiasankari”, ”uintitähti”, ”teräsnainen” ja ”juoksukuningatar”. He olivat myös ”ylivoimaisia”, ”nopeita”, ”lahjakkaita”, ”loistavia”, ”monilahjakkuuksia”, ”räjähtävän nopeita”, ”huippuvireisiä” ja ”erinomaisia”. Ampuja Pirjo Peltolan sanotaan olevan ”paras suomalainen ampuja Soulissa”, eli häntä ei väheksytä puhumalla naisampujista. Naistenkaan suorituksiin ei viitattu feminiinisyyteen liitettyillä sanoilla, vaan heidän suorituksia kuvattiin enemmänkin neutraalisti, kuten uimari Eva Lehtosen kohdalla toimittajan sanoessa hänen uineen pitkiä matkoja ”suomalaisittain hyvin”. Ainut silmiin pistävä kohta oli juoksija Florence Griffith-Joynerin kohdalla maininta siitä, että hän on ”pyrähtänyt” juoksijajoukon kärkeen. Mielestäni se on melko naisellinen ja keveyteen viittaava ilmaus. Naisia kuvattiin kuitenkin paljon ulkonäköön ja naiselliseen kepeyteen viittaavilla sanoilla, kuten ”juoksijakaunotar”, ”mehiläiskuningatar”, ”kaunotar”, ”telinevoimistelun prinsessa” ja ”Helinä-keiju”. Vuonna 2008 voimistelija Nastia Ljukinin voimistelun sanottiin olevan kaunista. Kiinalaisnaisten permantovoimisteluun puolestaan on toimittajan mukaan tullut lisää taiteellisuutta ja pehmeyttä.

Sellaisissa tekstikohdissa, joissa kerrotaan urheilijan jostakin vammasta tai vaivasta, josta huolimatta hän on tehnyt loistavan suorituksen, urheilijat kuvataan kunnianhimoisina ja tavoitteellisina. Juoksija Usain Boltin menoa ei hidastanut edes auennut juoksutossun nauha. Ampuja Matti Nummela taas ”rikkoi kiekot sateessakin”, ja uimari Michael Phelps kerrotaan ”hurjastelleen omille lukemilleen” ja ”kauhoneen perhosen ME-aikaan uimalasit täynnä vettä”. Vaikka hänellä on uimalasit täynnä vettä, eikä hän siksi luultavasti näe erityisen hyvin, ”hurjastelee” hän silti voittoon ME-ajassa. Myös naisten kohdalla on havaittavissa tällaista kunnianhimoa. Esimerkiksi ampuja Pirjo Peltolan näkökentän kerrotaan sumenneen, mutta silti hän ”ampui uransa parhaan loppukilpailun”. Purjehtija Bettina Lemström ei puolestaan ”vertavuotavana kivuistaankaan huolimatta luovuttanut, vaan käänsi veneen sisukkaasti tuulussa ja tuiskussa jälleen pystyyn”. Suomen naispurjehtijakaksikko ei myöskään antanut ”hurjien olosuhteiden pelästyttää itseään”.

Suurimmaksi osaksi urheilijoiden, niin miesten kuin naisten, suorituksia kuvataan varsin

neutraalisti, kuten ”Pirjo Peltola ampui uransa parhaan loppukilpailun”. Pieleen menneitä suorituksia kuvattiin molempina vuosina myös, ja naisten kohdalla epäonnistumiset nähtiin johtuvan heidän omasta huonoudestaan. Ampuja Sirpa Ylönen esimerkiksi ”epäonnistui ilmakiväärissä perusteellisesti ollen 41. vaatimattomalla tuloksella”, eikä hän ”löytänyt jyvää”. Se, ettei keihäänheittäjä Tiina Lillak pystynyt ylittämään naisten keihäänheiton karsintarajaa, representoidaan hänen huonoudekseen. Silja Lehtisen venekunnan suoritusta arvioidessaan toimittaja toteaa yhden hairahduksen olevan vielä ok, mutta ”toista ei voi kutsua ainakaan järkeväksi toiminnaksi”. Neuvostoliiton purjehtijanaisten suoritusta kuvattiin ”räpiköinniksi” ja Suomen naispurjehtijakaksikon suoritusta ”sähläilyksi”.

Miesurheilijoiden kohdalla oli ominaista, että heiltä odotettiin kovaa panosta ja huippusuoritusta. Naisilta sitä ei niinkään odotettu, riitti, että he tekivät hyvän suorituksen. Naisten menestykseen ei myöskään aina välttämättä uskottu ja sitä pidettiin yllättävänä. Esimerkiksi vuonna 1988 ampuja Svetlana Demina oli ”kaikkien hämmästykseksi viidentenä” skeetissä, jossa oli hänen lisäkseen ainoastaan miehiä. Hänen sanottiinkin ”sotkeneen haulikkomiesten pasmat” ja ”sekoittaneen perusteellisesti miesten suunnitelmat”. Lajin myös korostettiin olevan miesten hallitsemaa. Tuolloin naiset ja miehet kilpailivat skeetissä samassa sarjassa. 16.8.2008 olevassa uimari Hanna-Maria Seppälää koskevassa jutussa todetaan, miten ”SE 50 metrillä vei keravalaisen yllättäen välieriin” ja hänen kisansa saivat ”yllättävää jatkoa”. Kukaan ei siis olisi uskonut Seppälän voivan uida myös toisella matkallaan hyvin. 50 metrin välierän uumoillaan kuitenkin jäävän hänen viimeiseksi matkakseen, tai muuten hän ”yltäisi jättiyllätykseen”.

Vuonna 1988 puolestaan Suomen naispurjehtijakaksikko Annika ja Bettina Lemströmin suuntaan ei luotu menestyspaineita, vaan suurimpina mitalitoivoina pidettiin Suomen miespurjehtijakaksikko Peter ja Johan von Koskullia. Näin siitäkin huolimatta, että molemmilla kaksikoilla oli takataskussaan edellisen kauden EM-mestaruus. Miespurjehtijoiden menestyessä kisoissa huonosti jaksettiin kuitenkin koko ajan muistuttaa, miten he ovat Euroopan mestareita ja miten he nyt purjehtivat Euroopan mestareille vaatimattomalla tavalla. Seuraavasta esimerkistä käy ilmi, miten Lemströmeiltä ei mitenkään erityisen hyvää menestystä odotettu, vaikka heille annetaan myös tunnustusta olympiahis-

torian tekemisestä.

- (12) Menestyvät Lemströmit miten tahansa kisoissa, he tekevät muiden naispurjehtijoiden kanssa olympiahistoriaa. Naiset kamppailevat Pusanissa mitaleista ensimmäistä kertaa omassa luokassaan. (17.9.1988)

Myös keihäänheittäjäkaksikko Tapio Korjukselta ja Kimmo Kinnuselta odotettiin erään artikkelin mukaan kovaa panosta, vaikka Kinnunen ei aikaisemmin vielä erityisemmin ollutkaan menestynyt. Esimerkiksi naisten puolelta Päivi Alafrantti oli Souliin mennessä SM-kisojen hopeamitalisti, mutta silti häntä ei juuri noteerata siten kuin Kinnusta, vaikka toisen artikkelin mukaan he kummatkin voivat onnistuessaan ylittää pistesijoille. Toimittajan mukaan on ”hieman erikoista, että kolmesta suomalaisesta naiskeihäänheittäjästä vain Päivi Alafrantti on mukana loppukilpailussa”. Myöskään pikajuoksija Florence Griffith-Joynerin menestystä oli toimittajan vaikea uskoa, mikä käy ilmi esimerkistä (13).

- (13) Harva olisi vuosi sitten uskonut, että Florence Griffith-Joynerille järjestetään oma tiedotustilaisuus Soulin olympialaisissa. Ja saliin tulleet 1000 toimittajaa ja kuvaajaa eivät olleet paikalla vain pitkien kynsien takia. (18.9.1988)

Aiemmistakin tutkimuksista on käynyt ilmi media-aineiston olevan monimerkityksellistä, mikä tarkoittaa, ettei naisurheilijoista suinkaan kirjoiteta pelkästään väheksyvään sävyyn. Australian naisuimari Lisbeth Trickettiä kuvaillaan v. 2008 ”raketti-Tricketiksi”, joka on ”kova luu” ja pitää ”hurjaa vauhtia”. Hänen myös kerrotaan uineen niin ”vakuuttavasti naisten sadan metrin perhosuinnin olympiavoittajaksi, että saman matkan vapaauintareiden on syytä olla varuillaan”. Hänen suorituksistaan ei siis tosiaankaan kerrota vähätellen. Jutussa kuitenkin mainitaan hänen aikaisemmat epäonnistumisensa arvokisoissa. Keihäänheittäjä Maria Abakumovan puolestaan sanotaan aloittaneen tyylysti: ”Hän heitti peräti 69,32” (v. 2008).

Keihäänheittäjä Petra Felke (v. 1988) taas ”masensi muut jo avausheitollaan”, mikä kuvaa häntä todella hyväksi. Ainoastaan arvokisat ovat osoittautuneet Felken ”kompastuskiveksi”, mutta Soulissa itäsaksalainen vihdoin onnistui, kun ”Felke löi ensimmäisellä heitollaan luu kurkkuun muille heittäjille”. Näiden edellä mainittujen asioiden näkö-

kulmasta Felke kuvataan hyvänä urheilijana, joka voisi yhtä hyvin olla mies kuin nainenkin. Häntä ei siis vähääkään aliarvioida tai vähätellä. ”Lyödä luu kurkkuun” on väkivaltaan viittaava metafora, jolla tyypillisesti on kuvattu miesurheilijoita ja joka kuvaa urheilijan kovuutta. Siitä huolimatta, että Felken suoritusta ylistetään, samalla sitä vähätellään sanomalla naisten keihäskisan tasoa ”vaatimattomaksi”. Ensimmäiseksi tullut Felke kyllä heitti olympiaennätyksen ja hopeaa heittänyt Fatima Whitbreadkin vielä ”kelpo tuloksen”, mutta kolmanneksi tulleen Kochin tulos oli ”jo keskinkertainen”. Felke palautetaan naisurheilijaksi myös kertomalla, miten hän jatkossa aikoo keskittyä lastenhankintaan.

Uimari Hanna-Maria Seppälästä kertovassa jutussa (v. 2008) hänen sanotaan lähteneen sadan metrin vapaauintin välierään ”hyvistä asemista, vaikkakin osalla kilpailijoista oli varaa löysäillä alkuerissä”. Seppälä sen sijaan ui ”kovinta vauhtia, jota kropasta lähti, ja oli alkuerien nopein Suomen ennätyksellä”. Eli vaikka Seppälä uikin uuden Suomen ennätyksen ja oli alkuerien nopein, ei sitä pidetä niin merkittävänä tuloksena, kun muut löysäilivät. Naisesta tehdään ”huonompi” ja vähemmän tärkeä urheilija liittämällä hänet kodin piiriin, puhumalla hänen ulkonäöstään tai – kuten Petra Felken ja Hanna-Maria Seppälän tapaukset osoittavat – vähättelemällä kilpakumppaneiden suorituksia. Jonkinasteista vähättelyä on havaittavissa myös ampuja Pirjo Peltolasta kertovassa kolumnissa (v. 1988), jossa finaalin kerrotaan olleen elämys katsojalle, vaikka ”naisten ilmakivääriammunta ei olekaan maailman suosituimpia urheilumuotoja”.

Siinä missä naisten epäonnistuminen oli heidän oma vikansa, oli miesten kohdalla kyseessä esimerkiksi verensokerin lasku, surkea keli tai välineiden huonous. Ampuja Matti Nummelan (v. 1988) ampuessa yhden pummin liikaa pidettiin sitä hänen kohtalonaan, eikä suoritusta suinkaan pidetty huonona, sillä ”taakse jäi tukku kovia nimiä”. Vuoden 1988 miespurjehtijakaksikko Peter ja Johan von Koskullien heikkoa menestystä kuvataan esimerkissä (14) esitetyllä tavalla. Vaikka he eivät tällä kertaa onnistuneetkaan kovin hyvin, kokee toimittaja kuitenkin aiheelliseksi muistuttaa, etteivät he suinkaan ole huonoja, sillä ovathan he kaksinkertaisia Euroopan mestareita. He myös osoittivat osaavansa purjehtia nousemalla 17. tilalta kahdeksanneksi.

- (14) Miesten 470-luokassa vakavissaan voittoon tähdänneet vuosien 1984 ja -87 Euroopan mestarit Peter ja Johan von Koskull eivät vielä neljännessäkään lähdössä onnistuneet toivomallaan tavalla. He osoittivat kuitenkin purjehdustaitonsa nousamalla maaliin mennessä kahdeksanneksi. (24.9.1988)

Miesten keihäänheiton karsintaa käsittelevässä jutussa v. 2008 kerrotaan, miten märkä keli näkyi karsinnan tuloksissa, sillä vain ”kolme miestä rikkoi karsintarajan”. Miehet eivät siis olleet huonoja heittäjiä, vaan syynä oli vaikea keli. Tosin myös naisvoimistelijan kohdalla hänen jalassaan ollut side aiheutti sen, ettei hänen liikkeissään ollut hänelle aikaisemmin tyypillistä täydellistä varmuutta (v. 2008). Seuraavassa miesvoimistelijan epäonnistumista kuvaavassa esimerkissä voimistelijan huonoa suoritusta ei lueta hänen omaksi syykseen:

- (15) Saksalainen Fabian Hambüchen masentui pieleen menneen hevosliikkeensä jälkeen, eikä päässyt enää huippuvireeseen. Huippuvaikea rekkiliikekin epäonnistui. (15.8.2008)

Vaikka miesvoimistelija epäonnistui, tapahtui se huippuvaikeassa liikkeessä. Esimerkki (16) puolestaan kuvaa naisvoimistelijan epäonnistumista. Esimerkissä voimistelija tekee virheitä, jotka eivät johdu mistään ulkopuolisista tekijöistä, vaan vain hänestä itsestään.

- (16) Jelena Shushunova jäi jopa joukkuetovereittensa varjoon. Hänen kisansa päättyi yhtä onnettomasti kuin alkoi...ensimmäisen hyppysarjan alastulo epäonnistui. Myöhemmin hän oli vielä livetä alueelta. (26.9.1988)

Myös ampuja Matthew Emmonsin moka – ratkaisevalla hetkellä hän ampuu ohi – finaalissa kuitataan sanomalla sitä tyylikkääksi (v. 2008). Samanlainen virhe Emmonsille sattui finaalissa myös vuoden 2004 olympialaisissa, mutta silti häntä ei pidetä surkeana ja huonona, vaan saman virheen toistamista kuvaillaan ”ihmeelliseksi seikkailuksi”.

Erityisesti naisurheilijoita kuvattiin tunteellisina. He vuodattivat usein ilon kyyneleitä, olivat liikuttuneita, ja itkivät palkintokorokkeella, kun kansallislaulut saivat heidät kyyneliin. Esimerkiksi Suomen naiskeihäänheittäjä Tiina Lillak puhuu finaalista karsiutu-

misensa jälkeen ”kyyneleet silmissään” ja ”pyyhkii silmiään” jatkuvasti (v. 1988). Tšekin keihäänheiton kultamitalisti Barbora Spotaková (v. 2008) oli kisan jälkeen ”onnesta ymmyräinen” ja ”soperteli voittonsa jälkeen”. Näin myös hänet liitetään vahvasti tunteellisuuteen.

Myös miesten tunteiden näyttäminen kuitenkin mainitaan, erityisesti vuonna 2008. Mitalit saavat heidät herkistymään ja liikuttuneeksi ja he itkevät voitonkyyneleitä. Vuonna 2008 miesten 50 metrin vapaauintin voittaja, Brasilian Cesar Cielo Filho ”hyppi riemuissaan” ja hänen myös kerrotaan ”itkeneen vuolaasti jo palkintopallilla, eikä onnennyynelistä tahtonut tulla loppua hänen päästyään omiensa joukkoon juhlistavaksi”. Uimari Michael Phelpsiä kerrotaan v. 2008, miten hän etsi voitokkaan uintinsa jälkeen yleisöstä katseellaan äitiään ja miten olympiakullan saaminen nosti hänelle tunteet pintaan, kun ”liikituksen kyyneleet vaihtuivat epäuskoiseen nauruun”. Häntä siis kuvaillaan siten, miten naisurheilijoita on perinteisesti totuttu kuvailemaan: tunteellisina ja muiden tukea tarvitsevina hahmoina. Siinä missä hänen yhdessä artikkelissa ei kerrottu näyttäneen ”villisti tunteitaan”, toisessa hänen tunteensa olivat vuoristorataa, mikä käy ilmi esimerkistä (17).

- (17) Phelps päihittää monen maan mitalitaulukossa. Hän ei ole kuitenkaan tunteeton robotti, vaikka uinti tehdasmaisella tehokkuudella kulkikin. Tunteet olivatkin melkoista vuoristorataa. (18.8.2008)

Kansainvälisen uimaliiton palkinto toi myös Phelpsille ”kiiltoa silmäkulmiin”, mutta ”jutustelu muun viestijoukkueen kanssa palautti kasvoille leveän hymyn”. Vuoden 1988 olympiaurheilu-uutisoinnissa ainoa esimerkki miesten tunteiden mainitsemisesta oli pikajuoksija Carl Lewis, jonka sanottiin olleen selvästi liikuttunut ja mitali saaneen hänet herkistymään.

Mutta siinä missä miesurheilijat olivat ”kylmähermoisia”, ”uhosivat varmuutta” ja ”kestivät paineet”, naiset hermoilivat selvästi. Naiset myös lohduttivat miehiä heidän pieleen menneiden suoritusten vuoksi. Naisurheilijat nähtiin myös suojelua ja huolenpitoa tarvitsevina, kuten esimerkistä (18) voi huomata. Siinä miesvalmentajan kerrotaan ”pitävän

huolta” uudesta heittäjätulokkaasta – ikään kuin nainen tarvitsisi huolta ja hoivaa, koska on niin heikko. Nainen on kuitenkin kuvattu isoksi, mikä ei perinteisesti ole tyypillistä naisurheilijoiden kohdalla.

- (18) Heittäjättäreillä riittää raamia (180 cm – 75 kg) ja valmennus on varmasti hyvissä käsissä, sillä Felken valmentaja Karl Hellman pitää huolta myös Kochista. (27.9.1988)

Sekä miehiä että naisia kuvattiin molempina vuosina iloisiksi, onnellisiksi ja hymyileviksi. Miehet saattoivat olla esimerkiksi ”hyväntuulisia”, heillä oli ”hymy herkässä”, he ”levittivät ympärilleen hyvää tuulta”, olivat ”avoimia ja iloisia”. Naiset olivat ”pirtteitä”, ”ilopillereitä” ja ”väsyneitä, mutta iloisia”. Miesurheilijan kohdalla kuitenkin saatettiin mainita naisurheilijoista poiketen, mikäli hän oli vihainen tai oli joskus aikaisemmassa haastattelussa käyttäytynyt äkäisesti. Miesurheilijat olivat kuitenkin myös ”rauhallisia” tai jopa ”viilipyttymäisen rauhallisia”.

Naisurheilijoiden kohdalla on myös kerrottu muita kuin varsinaiseen urheilusuoritukseen liittyviä asioita. Esimerkiksi uimari Hanna-Maria Seppälästä on kerrottu, mitä tuliaisia hän on ostanut perheelleen ja missä hän on kierrellyt Pekingissä. Hänen sanotaan olevan ”kova shoppailija”. Myös ampuja Mira Nevansuusta kerrotaan hänen käyneen Pekingissä ostoksilla, kuten esimerkki (19) osoittaa. Miesurheilijoiden kohdalla tällaista ”ylimääräistä”, urheilusuorituksen ulkopuolista asiaa ei kerrottu.

- (19) Kaupungin ostospaikoista vaatesuunnittelijan kassiin on jo pakattu silkkikangasta, josta syntyy kotona hameita ja mekkoja. (11.8.2008)

Urheilijoiden ikä kerrottiin joka kerta, kun urheilija mainittiin artikkelissa ensimmäisen kerran. Näin oli sekä miesten että naisten kohdalla.

4.2.2 Nimien käyttö ja työttely

Tässä luvussa tarkastelen, käytettiinkö urheilijoihin viitatessa etunimeä ja sukunimeä, pelkkää sukunimeä vai pelkkää etunimeä. Lisäksi tutkin, viitattiinko urheilijoihin käyt-

tämällä heistä lempinimeä. Otan kantaa myös työttölyyn (tai pojitteluun), eli aikuisten naisten kutsumiseen lapsen viittaavalla sanalla tyttö.

Pirisen (1998b: 32) mukaan yksi median käyttämistä naisurheilijoiden väheksymisen keinoista on etunimien käyttö. Naisurheilijoihin viitataan käyttämällä heidän etunimiään, kun miesurheilijoista puhutaan sukunimillä. Omassa aineistossani, niin 1988 kuin 2008, lähes kaikkien urheilijoiden kohdalla käytetään pääasiassa sukunimiä tai sekä etu- että sukunimeä. Etu- ja sukunimeä käytettiin puhuttaessa urheilijasta ensimmäistä kertaa jossain tietyssä artikkelissa, jatkossa puhuttiin pelkällä sukunimellä. Etunimien käyttöä löytyy lähinnä suorista lainauksista, esimerkiksi valmentajan tai puolison puheesta, tai kun kyseessä on sisarukset, jotka halutaan erottaa toisistaan etunimeä käyttämällä.

Etunimen käytöstä ei aineistoni perusteella voi tehdä mitään selkeitä johtopäätöksiä, sillä etunimeä on käytetty yhtä lailla sekä nais- että miesurheilijoista. Vuonna 1988 pikajuoksija Linford Christiestä käytettiin etunimeä samassa artikkelissa kolme kertaa, pikajuoksija Carl Lewisistä käytettiin myös etunimeä eräässä artikkelissa, samoin keihäänheittäjä Tapio Korjuksesta. Myös juoksija Florence Griffith-Joynerista käytetään välillä etunimeä. Uimari Anthony Nestystä käytetään etunimeä samassa artikkelissa kolme kertaa, kuin myös uimari Silvia Pollista. Vuonna 2008 uimari Hanna-Maria Sepälästä käytettiin jopa viidessä eri artikkelissa etunimeä. Myös juoksija Usain Boltista puhuttiin kerran etunimellä. Ampuja Mira Nevansuusta käytettiin etunimeä hänestä kertovassa kolumnissa. Suomea vuonna 1988 edustanut purjehtijakaksikko Annika ja Bettina Lemströmistä käytetään molemmista etunimiä silloin, kun heidät halutaan erottaa toisistaan. Tosin miesten puolella Suomea edustanut purjehduksen veljespari Johan ja Peter von Koskullista ei puhuta etunimillä koskaan. Esimerkissä (20) on naisista käytetty etunimiä, kun taas miehistä on käytetty koko nimiä. Tämä oli kuitenkin harvinaista koko aineistossa, sillä useimmiten myös naisiin viitattiin joko koko nimellä tai pelkällä sukunimellä.

- (20) Hanna-Maria ja hänen äitinsä Mirjami...Jani Sievisen valmentaminen yhdessä Esa Sievisen kanssa...(15.8.2008)

Myös lempinimien käyttö on Pirisen (1998b: 32) mielestä yksi niistä keinoista, joilla media pitää naisten urheilua ja suorituksia vähempiarvoisina miehiin verrattuna. Omassa aineistossani lempinimiä esiintyi joitakin, ei kuitenkaan erityisen runsaasti, eikä sen voinut sanoa olevan naisten kohdalla tavallisempaa kuin miesten. Uimari Matthew Biondista käytetään toistuvasti lempinimeä ”Matt” (v. 1988), samoin uimari Lisbeth Trickettistä lempinimeä ”Libby” (v. 2008). Ampuja Henri Häkkisestä käytetään kerran lempinimeä ”Henkka” (v. 2008). Vuonna 1988 länsisaksalaisesta uimarista Michael Grossista puhutaan ”albatrossina”. Pikajuoksija Florence Griffith-Joynerista käytetään lempinimeä ”Flo-Jo” (v. 1988) ja Ben Johnsonista ”Big-Ben” (v. 1988).

Havaitsin, että vuonna 1988 naisurheilijoihin liitettiin usein ar-pääte, mikä korostaa heidän olevan naisia. Milloin he olivat ”pikajuoksijattaria”, ”vapaauimarittaria”, ”itäsaksattaria” tai ”heittäjättäriä”. Vuonna 2008 tällaista käytäntöä naisurheilijoista puhuttaessa ei esiintynyt, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta (”sankaritar”).

Aiemmissä tutkimuksissa on törmätty toistuvaan naisurheilijoiden työttelyyn. Huolimatta naisurheilijan todellisesta iästä, käytetään hänestä sanaa tyttö, tyttönen, hiihtäjätyttö jne. Työttelyn selitys löytyy Pirisen (1995: 127) mukaan niistä merkityksistä, joita kulttuurissamme liitetään sanoihin tyttö ja nainen: tyttö-sanaan on kulttuurissamme perinteisesti yhdistetty positiivisempia merkityksiä kuin sanaan nainen. Tyttö nimittäin antaa mielikuvan nuoruudesta ja seksuaalisesta viattomuudesta, kun taas sana nainen toi vielä 1970-luvulla mieleen seksuaalisesti aktiivisen naisen, jota on tavallisesti pidetty niin sanottuna huonona naisena (Emt. 127).

Toistuvan työttelyn voi tulkita viittaavan siihen, että naisurheilijat halutaan kuvata seksuaalisesti passiivisina. Heidät halutaan kuvata (suomalaisina) ihannenaaisina, koko kansan esikuvina, eikä siihen kuvaan sovi aktiivinen seksuaalisuus. Työttelyllä naisten seksuaalisuus tehdään vaarattomaksi. Tällä tavoin myös uusinnetaan totuttua käsitystä sukupuolten välisistä suhteista, joissa mies on aktiivinen ja nainen on passiivinen. Työttelyn avulla naisurheilijoiden suorituksia myös trivialisoidaan: aktiivinen toimija palautetaan passiiviseksi lisäämällä naisurheilijaan lapsekkuutta ja heikkoutta symboloiva sana tyttö. Miesurheilijoiden kohdalla pojittelua esiintyy verrattain harvoin. (Pirinen

1995: 127; Pirinen 1999: 41.)

Vaikka urheilujournalismia pidetäänkin ”kevyempänä” journalismin lajina, en silti koe tytöttelyn olevan sen hyväksyttävämpää urheilusivuilla kuin esimerkiksi lehden pääkirjoituksissakaan. En voi sanoa tytöttelyn olleen kovinkaan tavallista omassa aineistossani, mutta sitä esiintyi jonkin verran molempina vuosina. Vuoden 1988 artikkeleista löysin seuraavat tytöttelyt: ”amerikkalaistyttö” (uimari Janet Evans), ”hopeatyttö” (voimistelija Daniela Silivas), ”tyttö” (voimistelija Lisa Grayson), ”DDR:n sprintteritytöt ja jenkkitytöt”. Amerikkalaistyttö, tyttö ja hopeatyttö -ilmauksia on käytetty uutisissa, sprintteri- ja jenkkityttöjä puolestaan kolumnissa.

- (21) Vauhdin kasvu näkyy vielä selkeämmin naisten pikajuoksussa. DDR:n sprintteritytöt ovat olleet mitalirosvoja Münchenin kisoista alkaen, mutta missä juoksevat nyt Heike Drechsler, Marlies Göhr ja muut kuuluisuudet? He juoksevat tummien jenkkityttöjen perässä. (29.9.1988)

Esimerkissä (21) puhutaan ”naisten pikajuoksusta”, mutta heti perään ”sprintteritytöistä” ja ”jenkkitytöistä”. Vuonna 2008 aineistossani esiintyi kolme tytöttelyä: ”ihmetyttö He Kexin” (voimistelija), ”joukkueen nuorimmat 15-vuotiaat tytöt” (uimarit Noora Laukanen ja Emilia Pikkarainen) ja ”vantaalaistyttö” (uimari Emilia Pikkarainen), joita kaikkia käytettiin uutisessa.

Voimistelija He Kexiniin viitataan sanalla ihmetyttö, kun taas esimerkiksi miesuimari Michael Phelpsiä on moneen otteeseen tituleerattu ihmemieheksi. Tosin on huomattava Hen olevan vasta 16-vuotias, joten varsinaisesti hän ei edes vielä ole aikuinen ”nainen”. Toisaalta aineistostani kävi ilmi, että nuorista miehistä käytetään nimitystä nuorukainen, kun nuoret naiset ovat tyttöjä tai neitoja: siinä missä 17-vuotias mies on nuorukainen, on samanikäinen nainen tyttö. Pojittelua ei esiintynyt aineistossani ollenkaan. Pääasiassa naisista ja miehistä puhuttiin molempina vuosina naisina ja miehinä, ei tyttöinä tai poikina.

4.2.3 Ulkonäön kuvaileminen

Pirinen (1995) löysi naistenlehtien artikkeleista muodostuvia naisurheilijoiden teksti-muotokuvia tutkiessaan kahdenlaisia muotokuvia, miesnäköisiä naisurheilijoita ja kauniita naisia. Ensin mainittu viittaa totuttuun käsitykseen urheilun ja naisen yhteensopimattomuudesta. Hänen löytämässään miesnäköisessä naisurheilijassa kiteytyvät siis ne ulkonäköön liittyvät piirteet, joita pidetään naisille epäsuotavina, kuten voimakkaat lihakset, tukeva vartalo, iso koko. Pirisen aineistostaan havaitsema toinen naisurheilijoista muodostuva muotokuva, kaunis nainen, puolestaan on kaikkea sitä, mitä kulttuurisamme pidetään kauneusideaalina. Tähän ulkonäköön kuuluvat solakkuus, ei näkyviä lihaksia, kauniit kasvot ja hymyilevä ilme. (Emt. 126.)

Ulkonäöllä ei ole mitään tekemistä itse urheilusuorituksen kanssa, mutta silti omassa aineistossani erityisesti naisurheilijoista kertovissa jutuissa on paljon mukana ulkonäön kuvailemista. Varsinkin heidän kauniiseen ulkonäkönsä kiinnitettiin huomiota. Pirisen (1998b: 32), Bernsteinin (2002: 421) ja Kolnesin (1995: 69) mukaan naisurheilijat, joiden ulkonäkö on kulttuurissa vallitsevan kauneusihanteen mukainen, saavat mediassa huomiota juuri ulkonäkönsä vuoksi, mutta urheilusuoritustensa kustannuksella. Heidän mukaansa tiedotusvälineissä myös keskitytään naisiin pikemminkin seksuaalisina olentoina kuin vakavasti otettavina urheilijoina.

Oman aineistoni perusteella vuonna 1988 pikajuoksija Florence Griffith-Joyner sai juuri tämänkaltaista huomiota. Pitkien kynsien ja kiehtovien asuvalintojensa lisäksi hän kuitenkin sai myös runsaasti huomiota loistavien suoritustensa takia, tosin monissa teksteissä ihmeteltiin, kuinka nainen pystyy senkaltaisiin suorituksiin. Hän olisi Suomessa laitettu jopa miesten sarjaan ja ”ennätystuloksellaan hän taistelisi Suomen miesten mestaruudesta”.

- (22) Ensin Griffith-Joyner tunnettiin pitkistä kynsistä, vielä viime vuonna lähinnä vain erikoisista kilpailuasuista, mutta tänä kesänä ”Flo-Jo” on noussut yleisurheilun supertähtien joukkoon. (18.9.1988)
- (23) Torstain pyörryttäviä tapahtumia Soulin olympiastadionilla olivat Griffith-Joynerin maailmanennätysjuoksut. Viimeinen noteeraus oli shokki myös miehille, ainakin Suomessa...Saa

mieltä kahteen kertaan ennen kuin uskaltaa haastaa rouvaa kilpajuoksuun. (30.9.1988)

- (24) Amerikkalainen pikajuoksijatar Florence Griffith-Joyner saattaa 100 ja 200 metrin ME-tuloksillaan Suomen miespikajuoksijat maallikon mielestä häpeäpaaluun. Satasella naisten pikamatkojen kaksinkertainen olympiavoittaja olisi Suomen miesten tilastoissa toinen ja kaksi kertaa pidemmällä matkallakin listavitonen. (20.9.1988)

Esimerkissä (22) Griffith-Joynerille annetaan tunnustusta sanomalla hänen nousseen yleisurheilun supertähtien joukkoon, mutta silti hänen pitkät kyntensä ja erikoiset asunsa mainitaan. Esimerkeissä (23) ja (24) toimittajan mielestä miesten on ”pakko” olla naisia parempia, tai muuten heidän sietää hävetä. Taustalla on ajatus, ettei nainen voi olla yhtä hyvä kuin mies, sillä mies on urheilun normi. Myös seuraavasta esimerkistä käy ilmi media-aineiston monimerkityksellisyys. Toisaalta Griffith-Joyneria kehuaan ja ylistetään, toisaalta hänen ulkonäkönsä ja seksuaaliseen vetovoimaansa kiinnitetään tarpeetonta huomiota.

- (25) Griffith-Joyner on aina ollut kuvaajien suosikki. Yleisurheilukenttien eroottisimpaan ilmestykseen on tuhlattu satoja kilometrejä filmiä. Samalla on unohtunut, että Griffith-Joyner on ollut jo viisi vuotta erinomainen pikajuoksija. (18.9.1988)

Kuten jo edellä mainitsin, Griffith-Joyner sai paljon huomiota myös ulkonäkönsä, kuten pitkien kynsiensä takia. Häntä esimerkiksi pidettiin ”juoksijakaunottarena”. Hänen tekemän maailmanennätyksen sanotaan parantuneen ”käsittämättömän paljon”, mutta heti perään mainitaan miten hän juoksi ”hätkähdyttävissä asuissa”.

- (26) Griffith-Joyner risti onnellisena pitkät kyntensä. (30.9.1988)
- (27) Vuodessa takarivin kaunotar on pyrähtänyt kauaksi muun juoksijajoukon eteen. (26.9.1988)
- (28) Florence Griffith-Joyner, kynnet ja ilon kyyneleet. (26.9.1988)

- (29) Huppupäinen pikajuoksija Griffith-Joyner esiintyi vahvassa meikissä. Korvakorut tosin pysyivät vauhdissa, vaikka olympiaennätykset menivätkin murskaksi. (25.9.1988)

Griffith-Joyner ei suinkaan ollut ainut nainen Helsingin Sanomien Soulin olympialaisten aikaisessa uutisoinnissa, joka sai huomiota ulkonäkönsä takia. Molempina vuosina toimittajat kuvailivat naisten kaunista ulkonäköä, siroa ja hentoa vartaloa. Naiset olivat esimerkiksi ”sorjia”, ”hentoja”, ”piskuisia” ja ”pikkuisia”. Myös heidän hiuksiinsa kiinnitettiin huomiota. Pirisen (1998a: 24) mukaan nainen merkityksellistetään urheilua koskevissa mediateksteissä usein juuri kauniiksi, pieneksi, solakaksi, kiinteäksi ja naisellisen muodokkaaksi. Näin hänestä tehdään ison ja lihaksikkaan miehen vastakohta. Nainen palautetaan aktiivisesta, fyysisestä toimijasta passiiviseksi katseen kohteeksi, jonka tehtävänä on olla miesten silmänilona.

Esimerkiksi vuoden 2008 naisten keihäänheiton karsinnassa mukana ollut paraguaylainen heittäjä Leryn Franco sai yhden artikkelin verran tilaa kauneudelleen – artikkeli ei kuitenkaan ollut pitkä, 82 palstamillimetriä. Francosta puhutaan ”ristiverisenä kaunotarena”. Jutussa ei juurikaan puhuta itse keihäskarsinnasta, vaan siitä, miten Paraguayn perintöprinsessa keräsi huomion naisten keihäskarsinnassa. Artikkelissa myös kerrotaan, miten Franco on menestynyt muuallakin kuin keihäänheittopaikoilla, sillä hän on mm. missikisojen perintöprinsessa.

- (30) Pisimmät kaaret naisten keihäskarsinnassa olivat muiden heiniä, mutta pisimmät katseet keräsi paraguaylainen 26-vuotias Leryn Franco – siitä huolimatta, että pisin heitto kantoi vaatimattomasti 45,34 metriä. (20.8.2008)
- (31) Francon ennätys on 53,38 metriä, joten kaunotar tarjoaa muutakin kuin silmänruokaa. (20.8.2008)

Vuoden 1988 Helsingin Sanomissa olympiaurheilu-uutissivujen loppupuolella oli Kisaasua-osio, jossa oli lyhyitä uutisia aiheista, jotka eivät suoraan liittyneet johonkin urheilusuoritukseen, mutta jossa kerrottiin urheilijasta jotain ”kevyempää”. Naisjuoksijoiden koruista ja meikkaamisesta oli myös tehty juttu:

- (32) Naisyleisurheilijat haluavat näyttää myös radalla huolitellun kauniilta. Kasvoissa on meikki ja koruja vähän joka puolella. Naisten 100 metrin alkuerissä USA:n Gwen Torrencen korvakorut eivät kuitenkaan kestäneet rajua menoa. (25.9.1988)

Huolimatta siitä, että kyseinen esimerkki löytyi niin sanottujen vähemmän tärkeiden ja vähemmän vakavien uutisten osastolta, on huomattava, ettei miehistä ole kumpanakaan vuonna tehty vastaavia juttuja. Korujen tippuminen urheilusuorituksen aikana ei ole mitenkään olennaista itse suorituksen kannalta, ei myöskään se, onko naisella meikkiä tai koruja. Tällaisella uutisoinnilla viedään huomiota pois naisten varsinaisista urheilusuorituksista, vaikka tässä nimenomaisessa jutussa ei Gwen Torrencen suoritusta muuten arvioitukaan.

Aineistossani esiintyi myös sellaisia kohtia, joissa sekä naisia että miehiä käsittelevän artikkelin sisällä naisten ulkonäköä kommentoitiin jollain tapaa, mutta miesten ei, kuten esimerkeissä (33) ja (34).

- (33) Bettina Lemström, joka on nuoremmasta iästään (23 v.) huolimatta peräsimen pitäjä siskosten veneessä. Bettinaa 2 vuotta vanhempi Annika Lemström on sisartaan kookkaampi. (22.9.1988)
- (34) Kauniin Katie Hoffin ja Michael Phelpsien lämpimät välit ovat hyvin uintiväen tiedossa. (10.8.2008)

Löysin aineistostani myös kohtia, joissa naisurheilijoita ei kuvailla pieniksi ja siroiksi, vaan toisinpäin. Niissä naisia kuvaillaan isokokoisiksi, vahvoiksi urheilijoiksi – eli miesmäisiksi. Esimerkissä (35) on kyseessä keihäänheittäjä.

- (35) Heittäjättäreillä riittää raamia (180 senttiä – 75 kiloa). (27.9.1988)
- (36) Uimarien leveät selät ja olkavarret (21.8.2008)

Miestenkin ulkonäköä kuvailtiin, mutta heitä ei suinkaan esitetty komeina tai hyvännäköisinä vaan vahvoina ja lihaksikkaina sekä isokokoisina, voimaa ja valtaa huokuvina. Pikajuoksija Ben Johnsonia kuvailtiin ”väkivahvaksi” ja hänen vartaloon ”lihaksik-

kaaksi” tai ”kimpuksi äärimmilleen jännitettyä betoniterästä” (v. 1988). Miesurheilijoiden kohdalla mainittiin todella usein heidän pituutensa, tai heitä kuvailtiin muuten isoiksi, kuten käy ilmi Tapio Korjusta kuvailevasta esimerkistä (37). Norjalaista keihäänheittäjä Andreas Thorkildsenia kuvaillaan ”vaaleaksi viikingiksi” (v. 2008).

(37) Kookas, vaalea, perussuomalaisen näköinen mies.
(26.9.1988)

Miesten ulkonäön kuvailussa ei kiinnitetty huomiota muihin kuin voimakkuutta henkiin asioihin, kuten hiuksiin tai vaatteisiin. Ainoastaan vuonna 2008 mainittiin uimari Michael Phelpsin esiintyneen ”viiksissä ja parrassa”. Keihäänheittäjä Tero Pitkämäkeä kuvataan ”salskeaksi” – se onkin ainoa miesten komeuteen viittaava ulkonäkökuvailu. Melko epätyypillinen ja ainoa laatuaan oli myös kuvaus, jossa v. 2008 kiinalaista miesvoimistelijaa kuvattiin hentorakenteiseksi.

4.2.4 Ihmissuhteet ja yksityiselämä

Pirisen (1999: 39) mukaan mediassa vallalla olevan tavan mukaan naisten representatioiden yhteydessä on usein maininta hänen siviilisäädystään, puolisoistaan ja lapsistaan. Naisurheilijoiden representoimista perhesuhteiden kautta tuli esille paljon myös omassa aineistossani. Ihmissuhteita ja yksityiselämää kuvaileviksi kohdiksi olen käsittänyt ne kohdat, joissa puhutaan perhesuhteista, valmentajasta tai muuten yksityiselämästä, kuten vapaa-ajasta. Olen myös tarkastellut, mainitaanko urheilijan ammattia (jos hän ei ole kokopäiväinen urheilija) tai hänen harrastuksiaan.

Varsinkin naisten menestymisen taustalla nähtiin, erityisesti vuonna 1988, (mies)valmentaja ja heidän menestymisestään on tehty enemmän miesvalmentajien ansio kuin heidän oma ansionsa. Miesvalmentajan merkitystä korostettiin erityisesti vuonna 1988. Varsinkin juoksija Griffith-Joynerin kohdalla oli selkeästi näin. Se jopa sanottiin ihan suoraan: ”Griffith-Joynerin menestyksen takana on mies”. Myös esimerkeistä (38), (39) ja (40) voidaan tulkita, että juoksija Florence Griffith-Joynerin menestys on täysin hänen entisen ja nykyisen miesvalmentajansa ansiota.

- (38) Entinen valmentaja Bob Kersee jaksoi aina hokea, että Griffith-Joyner on vielä kaukana parhaastaan, vaikka juoksijatar näytti juuttuneen samoihin aikoihin hieman terävämpien pikajuoksijahuippujen takana. (30.9.1988)
- (39) Maailmanennätysjuoksun jälkeen kukaan ei kysynyt herra Joynerilta onko rouva hyvä laittamaan ruokaa. Kaikkia kiinnostasi, kenen eväillä kaunotar juoksee. Griffith-Joynerin iästä ja työvuosista löytyy tukea puhtaille ajatuksille. Hän on 28-vuotias ja ollut huippuvalmennuksessa jo kymmenen vuotta. Tässä ajassa hyvä valmentaja pystyy tekemään lahjakkaasta naisesta huippujuoksijan myös ilman preparaatteja. Lahjojahan Griffith-Joynerilla on, ja huipun tuntumassa hän on ollut jo pitkään. (30.9.1988)
- (40) Florence Griffith-Joyner ja Jackie Joyner-Kersee ovat jättäneet olympialaisten muut naisurheilijat pahasti varjoonsa. Niin kuin kaikkien menestyvien naisten takaa niin myös kultamitalikälyjen taustalta löytyy mies. Ilman Bob Kerseetä Griffith-Joyner olisi ilmeisesti kaukana nykyisestä tasostaan. (30.9.1988)

Naisten kohdalla oli myös tyypillistä, että hänen kerrottiin tehneen juuri valmentajansa ohjeiden mukaan (joka usein oli mies) ja voiton jälkeen menneen halaamaan ja kiittämään valmentajaansa katsomoon. Miesurheilijan kohdalla ei puhuttu juurikaan siitä, että he olisivat kiitelleet valmentajiaan tai tehneet juuri heidän ohjeidensa mukaan. Valmentajan vaikutus nähtiin kuitenkin kyllä myös miesurheilijoiden menestyksen taustalla, kuten käy ilmi mieskeihäänheittäjä Ainars Kovalsista kertovassa esimerkissä (41).

- (41) Ainars Kovalsin menestyksen takana on nainen. Häntä valmentaa 71-vuotias teräsmummo Valentina Eiduka, joka kilpaili lajissa itse 1960-luvulla. (24.8.2008)

On toki huomioitava, että suurin osa huippu-urheilijoiden valmentajista on miehiä, oli sitten kyseessä nais- tai miesurheilija. Tällöin on siis melko luonnollistakin, että miesvalmentajan rooli korostuu urheilijan menestyessä.

Monissa naisurheilijoista kertovissa jutuissa mainittiin heidän perheensä ja lapsensa, mikä liittää heidät varsin perinteisenä pidettyyn naisten rooliin kodin yhteyteen. Näin oli

molempina vuosina. Vuoden 1988 Helsingin Sanomissa oli olympialaisten ensimmäisenä päivänä olympialaisista kertova liite, jossa kerrottiin myös DDR:n urheilijoista. Juttu keskittyi pääasiassa pelkästään naisiin, mikä on sinänsä hyvä, mutta jutussa puhuttiin todella paljon siitä, koska naisurheilijat lopettavat urheilu-uransa ja hankkivat lapsia sekä menevät naimisiin. Vaikka myös miesten kohdalla mainittiin melko usein heidän perheensä, ei heidän perheenjäseniään ollut esimerkiksi haastateltu, mikä taas naisurheilijoiden kohdalla oli tyypillistä. Perheenjäsenten haastattelu vie omalta osaltaan huomiota pois itse urheilijasta ja hänen suorituksestaan.

Ampuja Satu Mäkelä-Nummelasta puhutaan (v. 2008) ”äitinä” ja ”äiskänä”, ja hänen lapsensa mainitaan usein. Muutenkin naisten kohdalla oli tyypillistä, että kerrotaan, keitä heidän perheeseensä kuuluu. Mäkelä-Nummelan kerrotaan pitäneen taukoa kilpaurastaan, jonka tuloksena perheessä on kaksi lasta. Perinteiseen kodin yhteyteen nainen liitetään siis siinäkin kuin myös esimerkissä 41.

(42) Satu Mäkelä-Nummelalla on edessä paluu normaalielämään. Se tarkoittaa perhettä ja kotitöitä. (12.8.2008)

Vuonna 2008 17-vuotiaan uimari Eva Lehtosen kerrotaan kaipailevan jo perhettään pitkään reissussa olon jälkeen. Hanna-Maria Seppälästä kertovassa jutussa (v. 2008) puolestaan hänen perheensä on paljon esillä, ja jutussa myös kerrotaan, mitä hänen perheensä tuki ja läsnäolo merkitsee hänelle.

(43) Seppälää finaaliin huutamassa Suomen lipun kanssa olivat veljet Tero, Jere ja Juuso. (15.8.2008)

Naisurheilijoiden kohdalla, niin vuonna 1988 kuin 2008, mainittiin aviomies tai poikaystävä. Erityisesti näin oli, mikäli urheilijan puoliso oli itsekin entinen tai nykyinen urheilija. Se taas vie huomiota pois naisten omilta saavutuksilta. Esimerkiksi vuoden 2008 naisten keihäänheiton voittaja Barbora Spotakován yksityiselämästä on kerrottu mm. miten ”viettää sulhasensa kanssa normaalin nuoren parin elämää”.

Perhe mainittiin miesurheilijoiden kohdalla oikeastaan vain juoksija Ben Johnsonin ja

Carl Lewisin (v. 1988) sekä uimari Michael Phelps'n (v. 2008) kohdalla. Heidän kaikkien kohdalla se olikin toistuvaa. Carl Lewis esimerkiksi omisti kultamitalin isälleen, ja Ben Johnsonin äiti ja siskot olivat kannustamassa häntä voittoon. Michael Phelpsistä kertovassa eräessä artikkelissa sanotaan, miten hän ”unelmansa täytyttyään kiirehti halaamaan äitiään ja siskojaan”. Myös pronssia v. 2008 ampuneen Henri Häkkisestä kertovassa jutussa mainitaan hänen kotonaan odottavasta Jaana-vaimosta. Vuonna 1988 Tapio Korjuksen voittoa seuranneena päivänä hän on etusivulle päätyneen kolumnin aiheena, jossa todetaan hänen vaimon olleen Kalevan kisojen loppukilpailutason sprintteri. Heidän myös kerrotaan saavan perheenisäystä.

Urheilijan ammatti tai opinnot mainittiin silloin, kun ne olivat sukupuolelle tyypillisiä. Esimerkiksi v. 1988 ampuja Miroslav Vargan sanottiin olevan upseeri, ampuja Tapio Säynevirran rajajääkäri. Vuonna 2008 ampuja Satu Mäkelä-Nummelan sanottiin olevan kahvilatyöntekijä, ampuja Henri Häkkisen puolestaan yliluutnantti. Juoksija Usain Boltin tekniikan opinnot mainittiin, kuten myös ampuja Mira Nevansuun vaatesuunnittelun opinnot. Ampuja Kai Johanssonin puolestaan kerrottiin olevan pintapelastaja. Ampuja Miroslav Bednarikin puolestaan sanottiin olevan opettaja, mikä on enemmänkin naisvaltainen ala. Harrastuksia ei paljon mainittu, ainoastaan Henri Häkkisen metsästysharrastus ja Satu Mäkelä-Nummelan soittoharrastus, jotka nekin ovat melko sukupuolelleen ominaisia harrastuksia.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, mihin tyyliin nais- ja miesurheilijoista kirjoitetaan Helsingin Sanomien urheilusivuilla esiintyvissä artikkeleissa, ja minkälaisia tekstimuotokuvia heistä näiden artikkeleiden pohjalta muodostuu. Vertailin mies- ja naisurheilijoista kirjoitettujen juttujen tyyliä, minkä lisäksi tein vertailua vuosien 1988 ja 2008 kirjoittelun välillä. Selvitin myös mies- ja naisurheilijoista kirjoitettujen artikkeleiden määrällistä jakautumista ja niiden pituuksia. Aineistooni sisältyi voimistelusta, keihäänheitosta, purjehduksesta, pikajuoksusta ja uinnista kirjoitettuja artikkeleita. Tutkimusaineistooni sisällytin niin uutiset kuin kolumnit ja muut kommentit, mutta tarkastelin niitä toisistaan erillisinä. Voin kuitenkin todeta, että kirjoittelu niiden välillä ei poikennut toisistaan, vaan kirjoitustyyli oli samankaltaisia. Esimerkiksi työttömyyttä ei esiintynyt sen enempää kolumneissa kuin uutisissä, ja ylistävät tai liioittelevat sanat olivat ominaisia yhtä lailla uutiskielessä kuin kolumneissakin.

Menetelminä käytin sisällön erittelyä, jolla laskin artikkeleiden määriä ja pituuksia, ja diskurssianalyysiä, jonka avulla jaottelin tutkimukseni kannalta olennaiset tekstikohdat tarkemmin. Menetelmät osoittautuivat hyväksi tämän tutkimuksen kannalta. Tulosten yleistettävyyden kannalta on huomioitava, että ne kertovat ainoastaan yhden lehden ja tiettyjen urheilulajien näkökulman.

Valitsemassani aineistossa vuonna 1988 ainoastaan naisten voimistelu sai miehiä enemmän palstatilaa ja siitä myös kirjoitettiin lukumäärällisesti enemmän juttuja kuin miehistä. Tämä voi johtua siitä, että voimistelu on nähty perinteisesti naisille hyvin soveltuvana lajina, sillä se on esteettistä, eikä siinä tarvita suuria lihaksia. Vuonna 2008 taas purjehdus, uinti ja ammunta olivat sellaisia lajeja, joissa naisurheilijat saivat enemmän palstatilaa – vaikka miesuimareista kirjoitettiinkin lukumäärällisesti enemmän juttuja. Tämä johtunee siitä, että jokaisessa näistä lajeista naisilta odotettiin hyvää menestystä ja/tai he myös menestyivät hyvin tai paremmin kuin suomalaiset miehet. Esimerkiksi amunnasta kultaa voittaneesta Satu Mäkelä-Nummelasta kirjoitettiin paljon hänen voittonsa jälkeen. Vaikka naisten saama kokonaispalstamillimetri määrä on vielä vuonna 2008 pienempi kuin miesten vastaava, ovat naiset silti tietyissä lajeissa saaneet lisää

medianäkyvyyttä ainakin vuoden 2008 olympialaisten osalta. Tämä siis osoittaa Kingin (2007) tutkimuksessaan havaitseman suuntauksen todeksi: naiset ovat todella saamassa lisää tai jopa enemmän palstatilaa kuin miehet. Vaikka aineistoni ei käsittänytään kaikkia lajeja, on silti merkittävää, että valitsemastani viidestä lajista naiset saivat enemmän palstatilaa jopa kolmessa.

Keihäänheitto ja pikajuoksu ovat lajeja, jotka molempina vuosina olivat lehtikirjoittelussa miesten hallitsemia: jutut olivat pidempiä ja niitä oli myös enemmän. Kumpanakin vuonna miesurheilijoista ylipäättään kirjoitettiin ennen heidän varsinaista suoritustaan enemmän kuin naisista: miesten valmistautuminen ja menestyminen kiinnosti enemmän kuin naisten. Erityisesti näin oli juuri keihäänheiton ja pikajuoksun kohdalla. Osaltaan tätä voi molempien vuosien keihäänheiton kohdalta selittää sillä, että Suomen miesheitäjiltä odotettiin enemmän kuin naisilta. Kuitenkin esimerkiksi v. 1988 Kimmo Kinnusen arveltiin olympialaisten alkuvaiheessa saattavan päästä juuri ja juuri pistesijoille kuin myös Päivi Alafrantin ja Tuula Laaksalon. Silti naisheitäjistä ei ollut juttuja muuta kuin karsinnan ja finaalin yhteydessä – Kinnusesta sen sijaan kirjoitettiin jo esimerkiksi ennen karsintaa. On tietysti ymmärrettävää, että miesten finaalista kirjoitetaan enemmän, kun sen voitti suomalainen verrattuna naisten finaaliin, jossa yksi ainut mukana ollut suomalainen oli vasta kymmenes. Silti myös Suomen naisista olisi voinut ennen heidän karsintaa tai finaaliaan kirjoittaa enemmän, olihan heitä yhtä monta kuin suomalaista miestäkin ja lisäksi Tiina Lillakilta oli realistista odottaa mitalia, vaikkei hän sitten lopulta karsinnasta selviytynytkään.

Sukupuolitettu tilankäyttö näkyi siten, että samanarvoinen urheilusuoritus sai erilaisen kohtelun tilankäytön osalta: naisten suorituksista kertovat jutut jätettiin miesten varjoon juttujen sijoittelulla, ja nainen päätyi harvoin etusivulle, tosin vuonna 2008 useammin kuin vuonna 1988. Esimerkiksi vuonna 2008 naisten keihään finaalista kertova juttu oli sijoitettu miesten keihäänheiton voittajaa pohtivan jutun alle. Vuonna 1988 oli varsin yleistä, että vaikka periaatteessa olisi jossain artikkelissa ollut kyse sekä naisista että miehistä, ainoastaan miehiin viitattiin. Myös puhuttaessa sukupuolineutraalilla tavalla esimerkiksi keihäänheitosta, tarkoitettiin sillä nimenomaan miesten keihäänheittoa. Naisten urheileminen merkityksellistettiin erilliseksi liittämällä siihen etuliite nais.

Vuonna 2008 tätä ei enää esiintynyt aivan niin paljon, vaan myös miesten urheilusta puhuttiin liittämällä siihen sana mies. Tietyn lajin tekniikkaa havainnollistavia piirroksia ei myöskään tehty naisista, eikä niitä sijoitettu naisista kertovien juttujen yhteyteen.

Jaoin aineistoni neljään diskurssiin, joiden perusteella analysoin aineistoani. Nämä diskurssit olivat urheilijoiden toiminta (maininnat sijoituksista, suorituksista, tunteista, toimittajien arviot kilpailun ja urheilijan tasosta), nimien käyttö ja työttely (käytetäänkö sekä etu- että sukunimeä, pelkkää sukunimeä vai pelkkää etunimeä, mahdolliset lempinimet), ulkonäkö (kuvaukset kasvoista tai ruumiinrakenteesta, arviot kauneudesta, lihaksista), yksityiselämä ja perhesuhteet.

Toiminta-diskurssissa havaitsin, että miesten suorituksista on käytetty todella paljon sota-, väkivalta- ja taistelumetaforia. Myös naisten kohdalla niitä on käytetty, mutta ei läheskään niin paljon kuin miesten. Toisaalta naisten suorituksia ei kuvattu mitenkään ”feminiinisemmillä” termeillä, enemmänkin kuvailu oli neutraalia – myöskään miesten epäonnistuneita suorituksia ei kuvattu feminiinisyyteen liitettävillä termeillä. Urheilutekstit ovat monimerkityksisiä, eivätkä ne tokikaan sisällä pelkästään naisia väheksyviä aineksia. Analyysini perusteella niin mies- kuin naisurheilijoista kirjoitetaan melko samaan tapaan. Huolimatta siitä, että naisista kirjoitettiin melko samaan tapaan kuin miesurheilijoistakin, ei kukaan naisurheilija kumpanakaan vuonna kuitenkaan saanut samanlaisia ylistäviä sanoja ja niin paljon kehuja kuin esimerkiksi v. 2008 juoksija Usain Bolt tai uimari Michael Phelps.

Nainen liitetään perinteisesti tunteellisuuteen ja mies järkeen. Aineistossani naiset olivatkin usein kyynelehtien saavutuksistaan liikuttuneita. Kuitenkin myös miesurheilijoiden kohdalla puhuttiin tunteiden näyttämisestä, mutta se oli yleisempää vuonna 2008. Siispä myös miehen on erityisesti urheilussa sallittua näyttää tunteitaan. Sekä miehet että naiset representoitiin hyväntuulisiksi ja iloisiksi, mutta miehistä mainittiin myös, mikäli he joskus tulivat toimittajan eteen huonotuulisina. Myös miesten teräshermoisuus mainitaan usein, sen sijaan naiset hermoilivat ja jännittivät. Edellä mainituissa asioissa ei ollut juuri eroja vuosien 1988 ja 2008 välillä.

Naisten kohdalla oli usein mainittu, mitä he aikovat tehdä olympiakaupungissa oman kilpailuosuutensa jälkeen, mitä nähtävyyksiä aikovat mennä katsomaan tai mitä tuliasia ostaa. Miesten kohdalla tällaista ei esiintynyt lainkaan. Mies liitetään tiukasti vain urheilusuoritukseensa, mutta naisesta kerrotaan myös urheilun kannalta epäolennaisia asioita, mikä osaltaan vie huomiota pois itse suorituksesta.

Tytöttelyä esiintyi aineistossani jonkun verran molempina vuosina. Siinä missä nuoret miehet olivat esimerkiksi nuorukaisia, olivat samanikäiset naiset puolestaan neitoja tai tyttöjä. Nimien käytössä oli varsin yleistä, että kun urheilija mainittiin ensimmäisen kerran jossain artikkelissa, hänestä käytettiin koko nimeä niin miesten kuin naistenkin kohdalla. Etunimiä käytettiin yhtä lailla molempien sukupuolien edustajista.

Naisurheilijoiden esittäminen aineistossani oli siis monimerkityksellistä. He saivat huomiota varsinkin menestyessään, mutta jutuissa keskitytään usein heidän yksityiselämäänsä, ulkonäköön tai menestyksestä tehdään osittain miehen ansiota. Huolimatta siitä, että naisurheilijoille annettiin tunnustusta heidän hyvistä suorituksistaan ja heidän suorituksiaan ylistettiin, liitettiin heidät silti edelleen heidän kauneuteensa ja hentoisuuteensa. Miehet esitettiin tyypilliseen tapaan kookkaina, vahvoina ja kovina. Heidän ”pehmenemistään” ei ollut havaittavissa. Siinä missä naiset olivat usein molempina vuosina kaunottaria, oli miehistä harvoin mainittu heidän komeutensa. Kuten Pirinenkin (1998: 22) toteaa, naisten fyysisen aktiivisuuden monimerkityksellinen esittäminen voidaan tulkita osaksi urheiluinstituutiossa käynnissä olevaa kamppailua sukupuolijärjestyksestä ja naisten tilasta urheilun ja liikunnan kentällä.

Naiset liitettiin molempina vuosina vahvasti perheeseensä ja kodin piiriin, miesten kohdalla puhuttiin lähinnä heidän vanhemmistaan. Miesten kohdalla vaimo tai lapset mainittiin ainoastaan ohimennen.

Aineistoni perusteella voin todeta, että ne naisurheilijat, jotka menestyivät jossakin lajissa miehiä paremmin, myös saivat enemmän huomiota. Naiset esitetään kuitenkin yhä kauniina ja heidät liitetään vahvasti heidän perheeseensä. Miehet taas ovat vahvoja ja menestyviä. Tässä mielessä nais- ja miesurheilijoiden esittäminen ei ole muuttunut sitten

vuoden 1988. Erot nais- ja miesurheilijoiden esittämisessä ovat siis pienemmät vuonna 2008 verrattuna vuoteen 1988, mutta kokonaan ne eivät ole poistuneet. Vuonna 2008 naisurheilijat esimerkiksi esiintyivät enemmän lajiensa edustajina, eivätkä miesten katseiden kohteina kuin vuonna 1988. Ulkonäön kuvailu on miestenkin kohdalla lisääntynyt ja monipuolistunut vuodesta 1988 vuoteen 2008. Kun he vuonna 1988 olivat vain vahvoja ja lihaksikkaita, olivat he vuonna 2008 sen lisäksi myös salskeita tai hentorakenteisia.

Eri maissa tehtyjen tutkimusten perusteella näyttäisi siltä, että naisten on helpompi päästä näkyville ja saada mediajulkisuutta olympialaisten yhteydessä kuin muina aikoina. Se, kuinka paljon tilaa ja minkälaista tilaa eri urheilutapahtumille ja urheilijoille annetaan tiedotusvälineissä, on toimituksellisten valintojen tulos. Naisten saamaa vähäistä tilaa on perusteltu sillä, että naisten urheileminen on heikotasoista. Naisten kilpailuja ei myöskään pidetä niin jännittävinä ja mielenkiintoisina kuin miesten. Yleisön myös väitetään olevan kiinnostuneempi miesten urheilusta kuin naisten. Yleisön kiinnostus on kuitenkin aina yhteydessä tarjontaan; lehtien lukijoiden ja television katselijoiden on vaikea kiinnostua naisten urheilusta, mikäli se ei ole enemmän esillä. (Pirinen 2006: 40.)

Oman aineistoni perusteella voin yhtyä Pirisen edellä esittämään väitteeseen, jonka mukaan naiset saavat helpommin huomiota olympialaisten yhteydessä kuin muina aikoina. Olympialaiset ovat niin suuri tapahtuma, ja menestyneistä urheilijoista kirjoitetaan paljon sukupuoleen katsomatta. Olennaisinta on kuitenkin mielestäni se, millä tyyllillä heistä kirjoitetaan. Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia, mediaurheilun tasa-arvoa tarkastelemalla esimerkiksi jonkin lehden urheilu-uutisia sellaiselta ajanjaksolta, jolla ei ole mitään arvokisoja.

Naisten ja miesten esittäminen Helsingin Sanomien urheilusivuilla ei vuonna 2008 ole vielä kuitenkaan aivan täysin tasa-arvoista, mutta suuri parannus vuodesta 1988 on tapahtunut. Soulin olympialaisten uutisoinnissa naisten urheileminen asetettiin marginaaliin antamalla sille vähän tilaa lehtien urheilusivuilla. Myös vuonna 2008 naiset asetettiin edelleen marginaaliin, mutta osittain he ovat päässeet sieltä myös enemmän esille. Naisten tekemien ennätysten arvottaminen loistaviksi antaa kuvan, että myös naisia arvostetaan urheilijoina.

Teoreettisena viitekehyksenä työssäni oli liberaalifeministinen käsitys tasa-arvosta, ja pohdin sitä, miten mies- ja naisurheilijoista pitäisi kirjoittaa, jotta he olisivat tasa-arvoisia. Liberaalifeministit ovat esittäneet, että mies- ja naisurheilijoiden samanlainen representoiminen mediassa parantaisi naisten asemaa. Se ei kuitenkaan välttämättä tarjoa ratkaisua, mikäli miehiin liitettävät ominaisuudet asetetaan etusijalle ja naisiin assosioitavia ominaisuuksia pidetään vähemmän tärkeinä. Naisurheilijoiden representoiminen perinteisesti miehiin liitettävillä sanoilla pitää yllä käsitystä, jonka mukaan urheilussa vaadittavat kyvyt ovat miesten luontaisia ominaisuuksia. Urheilutoimitusten kirjoittamisen käytäntöjä pitäisi muuttaa siten, että naisiin liitettäviä ominaisuuksia ei pidettäisi huomomuuden merkinä. Tasa-arvoon tulisi pyrkiä erojen huomioimisen kautta, mutta ehtojen olisi oltava molemmille sukupuolille samat. Tällä tarkoitan sitä, että mikäli naisurheilijoiden ulkonäköä kuvaillaan, tulisi niin tehdä myös miesurheilijoiden kohdalla.

LÄHTEET

- Andrews, Phil (2005). *Sports Journalism. A Practical Introduction*. Lontoo: SAGE Publications.
- Bernstein, Alina (2002). Is It Time for a Victory Lap?: Changes in the Media Coverage of Women in Sport. *International Review for the Sociology of Sport* 37: 3–4, 415–428.
- Bryson, Lois (1990). Challenges to Male Hegemony in Sport. Teoksessa: *Sport, Men, and the Gender Order. Critical Feminist Perspectives*, 173–188. Toim. Michael A. Messner & Donald F. Sabo. Champaign: Human Kinetics Books.
- Cahn, Susan K. (1994). *Coming on strong: gender and sexuality in twentieth-century women's sport*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gill, Rosalind (2007). *Gender and the Media*. Cambridge: Polity Press.
- Fiske, John (2001). *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. (Introduction to Communication Studies, kääntäneet Veikko Pietilä, Risto Suikkanen & Timo Uusitupa)*. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Hall, M. Ann (1996). *Feminism and Sporting Bodies: essays on theory and practice*. Champaign: Human Kinetics.
- Hargreaves, Jennifer (1994). *Critical Issues in the History and Sociology of Women's Sports*. Lontoo: Routledge.
- Hietala, Veijo (2003). Painii myyttien kanssa – Urheilu modernissa ja postmodernissa mediakulttuurissa. *Lähikuva* 1, 6–15.
- International Olympic Committee (2009). Lainattu 10.8.2009:
http://www.olympic.org/uk/games/past/index_uk.asp?OLGT=1&OLGY=1988
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Kilpi, Jukka & Matti Sintonen (1986). Liberaali feminismi: John Stuart Mill (1806–1873). Teoksessa: *Nainen, järki ja ihmisarvo. Esseitä filosofian klassikoiden naiskäsityksistä*, 205–228. Toim. Lilli Alanen, Leila Haaparanta & Terhi Lumme. Juva: WSOY.
- King, Christopher (2007). Media Portrayals of Male and Female Athletes: A Text and Picture Analysis of British National Newspaper Coverage of the Olympic Games since 1948. *International Review for the Sociology of Sport* 42: 2, 187–199.

- Koivunen, Anu (2004a). Sorto. Teoksessa: *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*, 35–75. 2. painos. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, Anu (2004b). Emansipaatio. Teoksessa: *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*, 77–109. 2. painos. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.
- Koljonen, Kari (2000). *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopiston julkaisuja.
- Kolnes, Liv-Jorunn (1995). Heterosexuality as an Organizing Principle in Women's Sport. *International Review for the Sociology of Sport* 30: 1, 61–77.
- Laine, Leena (1991). Kropp, idrott och kvinnohistoria. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 12: 4, 48–58.
- Meriläinen, Reetta (2008). KOK:ssa ei pelätä terrori-iskuja. *Helsingin Sanomat* 10.8.2008, B6.
- Messner, Michael A. & Donald F. Sabo (1990). Introduction: Toward a Critical Feminist Reappraisal of Sport, Men, and the Gender Order. Teoksessa: *Sport, Men, and the Gender Order. Critical Feminist Perspectives*, 1–16. Toim. Michael A. Messner & Donald F. Sabo. Champaign: Human Kinetics Books.
- Mill, John Stuart (1981, alkuperäinen 1869). *Naisen asema. (The Subjection of Women, kääntänyt Lyyli Vihervaara)*. Helsinki: Librum Oy.
- Mäkelä, Klaus (1992). Kvalitatiivisen aineiston analyysiperusteet. Teoksessa: *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*, 42–61. Toim. Klaus Mäkelä. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojajarvi, Sanna (2004). Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa: *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*, 255–273. Toim. Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojajarvi, Sanna & Sanna Valtonen (2001). Naisten lentopallo, asiaa! *Tiedotustutkimus* 1, 19–26.
- Peking kisasivut (2008). Lainattu 10.9.2009:
http://www.noc.fi/olympiahistoria/kisasivut/peking-kisasivut/suomen_joukkue/?x504014=1069642
- Pirinen, Riitta (2006). *Urheileva Nainen lehtiteksteissä*. Tampereen yliopisto.

- Pirinen, Riitta (2001). Naiseus nyrkkeilyhanskassa. Teoksessa: *Nainen / naiseus / naisellisuus*, 142–156. Toim. Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki & Riitta Pirinen. Tampere University Press.
- Pirinen, Riitta (1999). Lammin likka heitti kultaa, mutta Tohmajärven karhu pelasti Suomen maineen. Sukupuoli sanomalehtien urheilusivuilla. *Tiedotustutkimus* 22: 2, 30–43.
- Pirinen, Riitta (1998a). Liikkuva nainen ja jähmeä mies. Sukupuolen rakentuminen painonnostosta ja naisten kymplistä kertovissa artikkeleissa. *Naistutkimus* 11: 2, 16–31.
- Pirinen, Riitta (1998b). Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa: *Urheilu, historia ja julkisuus*, 25–35. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Pirinen, Riitta (1995). Naisurheilijat näyttävät naisilta – Tekstimuotokuvia naisurheilijoista. Teoksessa: *Kuva, teksti ja kulttuurinen näkeminen*, 122–133. Toim. Anja Tuomisto & Heli Uusikylä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Pänkäläinen, Seppo (1998). *Suomalainen urheilujournalismi*. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.
- Rakow, Lana F. & Laura A. Wackwitz (2004). Representation in Feminist Communication Theory. Teoksessa: *Feminist Communication Theory. Selections in Context*, 171–186. Toim. Lana F. Rakow & Laura A. Wackwitz. Lontoo: SAGE Publications.
- Rojola, Lea (2004). Ero. Teoksessa: *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*, 159–178. 2. painos. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Tampere: Vastapaino.
- Savolainen, Tarja (1995). Naiset, uutiset ja feminismit. Teoksessa: *Naiset, miehet ja uutiset*, 71–122. Toim. Elina Sana. Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisuja.
- Staurowsky, Ellen J. (1990). Women Coaching Male Athletes. Teoksessa: *Sport, Men, and the Gender Order. Critical Feminist Perspectives*, 163–170. Toim. Michael A. Messner & Donald F. Sabo. Champaign: Human Kinetics Books.
- Suomen Olympiakomitea (2009). Lainattu 12.8.2009:
<http://www.noc.fi/olympialaiset/olympialajit/kesalajit/>
- Tiihonen, Arto (1996). Urheilevat isä(n)kullat. Teoksessa: *Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa*, 147–172. Toim. Marianna Laiho & Iiris Ruoho. Tampere: Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y.
- Tiihonen, Arto (1994). *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino.

- Tong, Rosemarie (1989). *Feminist Thought. A Comprehensive Introduction*. Lontoo: Unwin Hyman.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2003). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, Jussi (2005). Hirviöitä ja bikinejä – Urheilevat naiset maskuliinisuuden varjossa. Teoksessa: *Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*, 51–68. Toim. Marianna Laiho ja Iiris Ruoho. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valtonen, Sanna & Sanna Ojajärvi (2004). Do the Right Thing. Gendering Practices in Sports Media. *Nordicom Review* 25: 1–2, 159–174.
- Valtonen, Sanna & Sanna Ojajärvi (2003). Kauniit ja kunnolliset – Naiset ja miehet liikuntakulttuurin kuvastoissa. *Lähikuva* 1, 30–42.
- Valtonen, Sanna (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*, 93–121. Toim. Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Väliverronen, Esa (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa: *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*, 13–39. Toim. Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Whitson, David (1990). Sport in the Social Construction of Masculinity. Teoksessa: *Sport, Men, and the Gender Order. Critical Feminist Perspectives*, 19–30. Toim. Michael A. Messner & Donald F. Sabo. Champaign: Human Kinetics Books.
- Wright, Jan & Gill Clarke (1999). Sport, the Media and the Construction of Compulsory Heterosexuality: A Case Study of Women's Rugby Union. *International Review for the Sociology of Sport* 34: 3, 227–243.
- Zoonen, Liesbet van (1994). *Feminist Media Studies*. Lontoo: Sage.
- Zoonen, Liesbet van (1991). A tyranny of intimacy? Women, femininity and television news. Teoksessa: *Communication and Citizenship: Journalism and the Public Sphere in the New Media Age*, 217–235. Toim. Peter Dahlgren & Colin Sparks. Lontoo: Routledge.

LIITE 1. Urheilijoista tehtyjen juttujen määrät v. 1988

Laji	Urheilija	Sukupuoli	Urheilijasta tehtyjen artikkeleiden määrä
pikajuoksu	Ben Johnson	mies	28
pikajuoksu	Florence Griffith-Joyner	nainen	13
pikajuoksu	Carl Lewis	mies	13
pikajuoksu	Linford Christie	mies	4
pikajuoksu	Calvin Smith	mies	3
pikajuoksu	Marita Koch	nainen	2
pikajuoksu	Desai Williams	mies	1
pikajuoksu	Gwen Torrence	mies	1
pikajuoksu	Pietro Mennea	mies	1
pikajuoksu	Joe DeLoach	mies	1
pikajuoksu	Lee McNeill	mies	1
voimistelu	Daniela Silivas	nainen	5
voimistelu	Jelena Shushunova	nainen	5
voimistelu	Vladimir Artemov	mies	4
voimistelu	Dimitri Bilotsertshev	mies	4
voimistelu	Valeri Ljukin	mies	4
voimistelu	Svetlana Boginskaja	nainen	3
voimistelu	Aurelia Dobre	nainen	3
voimistelu	Sylvio Kroll	mies	2
voimistelu	Zsolt Borkai	mies	2
voimistelu	Ljubomir Geraskov	mies	2
voimistelu	Yun Lou	mies	2
voimistelu	Sylvio Kroll	mies	2
voimistelu	Gabriela Potorac	nainen	2
voimistelu	Dagmar Kersten	nainen	2
voimistelu	Lisa Grayson	nainen	1
voimistelu	Li Ning	mies	1
voimistelu	Lou Yen	mies	1
voimistelu	Sven Tippelt	mies	1
voimistelu	Yukio Iketani	mies	1
voimistelu	Chelle Stack	nainen	1
voimistelu	Iger Behrendt	mies	1
voimistelu	Koichi Mizushima	mies	1
voimistelu	Daisuke Nishikawa	mies	1
voimistelu	Olga Stratsheva	nainen	1
voimistelu	Dörte Thümmler	nainen	1
voimistelu	Natalia Lashchenova	nainen	1
voimistelu	Holger Behrendt	mies	1
voimistelu	Sergei Harkov	mies	1
ammunta	Pirjo Peltola	nainen	7
ammunta	Matti Nummela	mies	6

ammunta	Juha Hirvi	mies	6
ammunta	Timo Nieminen	mies	5
ammunta	Jouni Vainio	mies	4
ammunta	Kurt Thune	mies	4
ammunta	Daniel Carlisle	mies	3
ammunta	Ragnar Skanåker	mies	3
ammunta	Dmitri Monakov	mies	3
ammunta	Francisco Boza	mies	3
ammunta	Tapio Säynevirta	mies	3
ammunta	Sirpa Ylönen	nainen	3
ammunta	Jörg Damme	mies	2
ammunta	John Maxwell	mies	2
ammunta	Bean van Limbeek	mies	2
ammunta	Goran Maksimovic	mies	2
ammunta	Irina Tshilova	nainen	2
ammunta	Afanas Kuzmin	mies	2
ammunta	Sakari Paasonen	mies	2
ammunta	Miroslav Bednarik	mies	2
ammunta	Silvia Sperber	nainen	2
ammunta	Anna Malukina	nainen	1
ammunta	Eva Joo	nainen	1
ammunta	Vessela Latsneva	nainen	1
ammunta	Sylvia Baldessarini	nainen	1
ammunta	Urmis Saaliste	mies	1
ammunta	Sorin Babii	mies	1
ammunta	Igor Basinski	mies	1
ammunta	Miroslav Varga	mies	1
ammunta	Pavel Soukenik	mies	1
ammunta	Young-Chul Cha	mies	1
ammunta	Francisco Pera	mies	1
ammunta	Nicolas Berthelot	mies	1
ammunta	Johann Riederer	mies	1
ammunta	Frans Peeters	mies	1
ammunta	Jasna Sekaric	nainen	1
ammunta	Malcolm Cooper	mies	1
ammunta	Alister Allan	mies	1
ammunta	Kirill Ivanon	mies	1
ammunta	Taniou Kiriakov	mies	1
ammunta	Erich Buljung	mies	1
ammunta	Svetlana Demina	nainen	1
ammunta	Tamas Imnaishvil	mies	1
ammunta	Axel Megner	mies	1
ammunta	Alfonso de Iruarrizaga	mies	1
purjehdus	Annika & Bettina Lemström	nainen	15
purjehdus	Lauri Rechart	mies	15

purjehdus	Peter & Johan von Koskull	mies	13
purjehdus	Marit Söderström	nainen	5
purjehdus	Birgitta Bengtsson	nainen	5
purjehdus	Lynne Jevell	nainen	3
purjehdus	Allison Jolly	nainen	3
purjehdus	Lasse Hjortnes	mies	2
purjehdus	Lawrence Lemieux	mies	2
purjehdus	Tynou & Toonas Tyniste	mies	1
purjehdus	Oleg Khoopersk	mies	1
purjehdus	Joseph Chan	mies	1
purjehdus	Larissa Moskalenko	nainen	1
purjehdus	Irina Tshounikovskaja	nainen	1
purjehdus	William O'Hara	mies	1
purjehdus	Durward Knowles	mies	1
purjehdus	Thierry Peponnet	mies	1
purjehdus	Luc Pillot	mies	1
purjehdus	Nicola Green	nainen	1
purjehdus	Karyn Davis	nainen	1
purjehdus	Thomas Schmid	mies	1
purjehdus	Jose Luis Doreste	mies	1
purjehdus	Stuart Childerley	mies	1
uinti	Matthew Biondi	mies	5
uinti	Michael Gross	mies	4
uinti	Petri Suominen	mies	3
uinti	Duncan Armstrong	mies	2
uinti	Kristin Otto	nainen	2
uinti	Janet Evans	nainen	2
uinti	Anthony Nesty	mies	2
uinti	Heike Friedrich	nainen	2
uinti	Troy Dalbey	mies	2
uinti	Anders Holmertz	mies	1
uinti	Adrian Moorhouse	mies	1
uinti	Viktor Volkov	mies	1
uinti	Karoly Guttler	mies	1
uinti	Silvia Poll	nainen	1
uinti	Anke Möhring	nainen	1
uinti	Chris Jacobs	mies	1
uinti	Tom Jager	mies	1
uinti	Doug Gjertsen	mies	1
uinti	Uwe Dassler	mies	1
uinti	Nick Gillingham	mies	1
uinti	Jozsef Szabo	mies	1
uinti	Mary T. Meagher	nainen	1
uinti	Vladimir Salnikov	mies	1
keihäänheitto	Tapio Korjus	mies	17

keihäänheitto	Seppo Rätty	mies	11
keihäänheitto	Kimmo Kinnunen	mies	9
keihäänheitto	Tiina Lillak	nainen	8
keihäänheitto	Jan Zelezny	mies	6
keihäänheitto	Päivi Alafranti	nainen	4
keihäänheitto	Petra Felke	nainen	3
keihäänheitto	Viktor Jevsukov	mies	2
keihäänheitto	Tuula Laaksalo	nainen	2
keihäänheitto	Detlef Michel	mies	2
keihäänheitto	Gerald Weiss	mies	1
keihäänheitto	Silvio Warsönke	mies	1
keihäänheitto	Einar Vilhjalmsson	mies	1
keihäänheitto	Tom Petranoff	mies	1
keihäänheitto	Klaus Tafelmaier	mies	1
keihäänheitto	Fatima Whitbread	nainen	1
keihäänheitto	Beate Koch	nainen	1

LIITE 2. Urheilijoista tehtyjen juttujen määrät v. 2008

Laji	Urheilija	Sukupuoli	Urheilijasta tehtyjen artikkeleiden määrä
pikajuoksu	Usain Bolt	mies	14
pikajuoksu	Asafa Powell	mies	5
pikajuoksu	Walter Dix	mies	5
pikajuoksu	Sherone Simpson	nainen	3
pikajuoksu	Tyson Gay	mies	3
pikajuoksu	Shawn Crawford	mies	3
pikajuoksu	Wallace Spearmon	mies	3
pikajuoksu	Kerron Stewart	nainen	3
pikajuoksu	Churandy Martina	mies	2
pikajuoksu	Veronica Campbell-Brown	nainen	2
pikajuoksu	Shelly-Ann Fraser	nainen	2
pikajuoksu	Richard Thompson	mies	1
pikajuoksu	Laurn Williams	nainen	1
pikajuoksu	Muna Lee	nainen	1
pikajuoksu	Torri Edwards	nainen	1
pikajuoksu	Debbie Ferguson-McKenzie	nainen	1
pikajuoksu	Julia Nesterenko	nainen	1
pikajuoksu	Jeremy Wariner	mies	1
pikajuoksu	LeShawn Merrit	mies	1
pikajuoksu	David Neville	mies	1
pikajuoksu	Nesta Carter	mies	1
pikajuoksu	Michael Frater	mies	1
pikajuoksu	Aleksandra Fedoriva	mies	1
pikajuoksu	Kim Gevaert	nainen	1
pikajuoksu	Visa Hongisto	mies	1
voimistelu	He Kexin	nainen	4
voimistelu	Yang Wei	mies	4
voimistelu	Shawn Johnson	nainen	3
voimistelu	Yang Yilin	nainen	3
voimistelu	Nastia Ljukin	nainen	3
voimistelu	Alexander Artemev	mies	2
voimistelu	Fabian Hambüchen	mies	2
voimistelu	Kohei Uchimura	mies	2
voimistelu	Zou Kai	mies	2
voimistelu	Li Xiaopeng	mies	2
voimistelu	Chen Yibin	mies	2
voimistelu	He Wenna	nainen	1
voimistelu	Huang Shanshan	nainen	1
voimistelu	Lu Chun Long	mies	1
voimistelu	Dong Dong	mies	1
voimistelu	Kim Daeun	mies	1

voimistelu	Ksenia Semjonova	nainen	1
voimistelu	Xia Qin	mies	1
voimistelu	Huang Xu	mies	1
voimistelu	Cheng Fei	nainen	1
voimistelu	Deng Linlin	nainen	1
voimistelu	Jiang Yuyuan	nainen	1
voimistelu	Li Shanshan	nainen	1
voimistelu	Anna Pavlova	nainen	1
voimistelu	Benoit Caranobe	mies	1
voimistelu	Jevgenia Kanajeva	nainen	1
ammunta	Satu Mäkelä-Nummela	nainen	9
ammunta	Henri Häkkinen	mies	7
ammunta	Juha Hirvi	mies	5
ammunta	Mira Nevansuu	nainen	3
ammunta	Kai Johansson	mies	2
ammunta	Hanna Etula	nainen	2
ammunta	Marjo Yli-Kiikka	nainen	2
ammunta	Katerina Emmons	nainen	2
ammunta	Natalia Paderina	nainen	2
ammunta	Abhinav Bindra	mies	2
ammunta	Artur Aivarzia	mies	1
ammunta	Wei Pang	mies	1
ammunta	Guo Wenjun	nainen	1
ammunta	Qiu Jian	mies	1
ammunta	Matthew Emmons	mies	1
ammunta	Nino Salukvadze	nainen	1
ammunta	Marjut Heinonen	nainen	1
purjehdus	Silja Lehtinen	nainen	9
purjehdus	Tuula Tenkanen	nainen	8
purjehdus	Maria Klemetz	nainen	6
purjehdus	Livia Väresmaa	nainen	6
purjehdus	Pierre Collura	mies	5
purjehdus	Tapio Nirkko	mies	3
purjehdus	Tuuli Petäjä	nainen	3
purjehdus	Niklas Lindgren	mies	3
purjehdus	Heikki Elomaa	mies	3
purjehdus	Sarah Ayton	nainen	2
purjehdus	Anna Tunnicliffe	nainen	2
purjehdus	Sarah Webb	nainen	1
purjehdus	Pippa Wilson	nainen	1
purjehdus	Mandy Mulder	nainen	1
purjehdus	Annemieke Bes	nainen	1
purjehdus	Merrel Witteveen	nainen	1
purjehdus	Sofia Bekatoroul	nainen	1
purjehdus	Sofia Papadopoul	nainen	1

purjehdus	Virginia Kravariot	nainen	1
purjehdus	Jonas Warrer	mies	1
purjehdus	Martin Ibsen	mies	1
purjehdus	Iker Martinez de Lizarduy	mies	1
purjehdus	Xabier Hernandez	mies	1
purjehdus	Jan-Peter Peckolt	mies	1
purjehdus	Hannes Peckolt	mies	1
purjehdus	Rafal Szukiel	mies	1
purjehdus	Zach Railey	mies	1
purjehdus	Ben Ainslie	mies	1
purjehdus	Florencia Cerutti-Bogado	nainen	1
purjehdus	Evivan Acker	nainen	1
purjehdus	Paul Goodison	mies	1
purjehdus	Aleh Jo	nainen	1
purjehdus	Tatjana Drozdovskaja	nainen	1
uinti	Michael Phelps	mies	17
uinti	Hanna-Maria Seppälä	nainen	14
uinti	Lisbeth Trickett	nainen	7
uinti	Ryan Lochte	mies	5
uinti	Marleen Veldhuis	nainen	4
uinti	Laszlo Cheh	mies	4
uinti	Noora Laukkanen	nainen	4
uinti	Emilia Pikkarainen	nainen	4
uinti	Milorad Cavic	mies	4
uinti	Dale Alexander Oen	mies	4
uinti	Kosuke Kitajima	mies	4
uinti	Eva Lehtonen	nainen	4
uinti	Matti Rajakylä	mies	3
uinti	Eamon Sullivan	mies	3
uinti	Jessicah Schipper	nainen	3
uinti	Jason Lezak	mies	3
uinti	Natalie Coughlin	nainen	3
uinti	Britta Steffen	nainen	3
uinti	Larisa Iltšenko	nainen	2
uinti	Stephanie Rice	nainen	2
uinti	Christine Magnuson	nainen	2
uinti	Cullen Jones	mies	2
uinti	Pang Jiaying	nainen	2
uinti	Brendan Hansen	mies	2
uinti	Peter Vanderkaay	mies	2
uinti	Alain Bernard	mies	2
uinti	Cesar Cielo Filho	mies	2
uinti	Grant Hackett	mies	1
uinti	Aaron Peirlson	mies	1
uinti	Eva Berglund	nainen	1

uinti	Keri-Anne Payne	nainen	1
uinti	Cassandra Patten	nainen	1
uinti	Natalie du Toit	nainen	1
uinti	Maarten van der Weijden	mies	1
uinti	David Davies	mies	1
uinti	Thomas Lurz	mies	1
uinti	Eric Shanteau	mies	1
uinti	Katie Hoff	nainen	1
uinti	Elizabeth Beisel	nainen	1
uinti	Luca Marin	mies	1
uinti	Dominik Meichtry	mies	1
uinti	Zhou Yafei	nainen	1
uinti	Nathan Adrian	mies	1
uinti	Ben Wildman-Tobriner	mies	1
uinti	Matt Grevers	mies	1
uinti	Kirsty Coventry	nainen	1
uinti	Malia Metella	nainen	1
uinti	Garret Weber-Gale	mies	1
uinti	Park Thae-Wan	mies	1
uinti	Takeshi Matsuda	mies	1
uinti	Ricky Berens	mies	1
uinti	Zhu Yingwen	nainen	1
uinti	Liu Zige	nainen	1
uinti	Jiao Liuyang	nainen	1
uinti	Otylia Jędrzejczak	nainen	1
uinti	Pieter van den Hoogenband	mies	1
uinti	Rebecca Soni	nainen	1
uinti	Leisel Jones	nainen	1
uinti	Sara Nordenstam	nainen	1
uinti	Andrew Lauterstein	mies	1
keihäänheitto	Tero Pitkämäki	mies	15
keihäänheitto	Tero Järvenpää	mies	12
keihäänheitto	Andreas Thorkildsen	mies	9
keihäänheitto	Vadims Vasilevskis	mies	6
keihäänheitto	Teemu Wirkkala	mies	6
keihäänheitto	Ainars Kovals	mies	5
keihäänheitto	Mikaela Ingberg	nainen	3
keihäänheitto	Barbora Spotaková	nainen	3
keihäänheitto	Christina Oberföhl	nainen	2
keihäänheitto	Ilja Korotkov	mies	2
keihäänheitto	Magnus Arwidsson	mies	2
keihäänheitto	Maria Abakumova	nainen	2
keihäänheitto	Steffi Nerius	nainen	1
keihäänheitto	Chen Qi	mies	1
keihäänheitto	Vitezlav Vesely	mies	1

keihäänheitto	Leryn Franco	nainen	1
keihäänheitto	Scott Russell	mies	1
keihäänheitto	Vladzmir Kazlov	mies	1
keihäänheitto	Jarrold Bannister	mies	1

LIITE 3. Lajeista tehtyjen juttujen määrät sukupuolten mukaan v. 1988

Laji	Artikkeleiden määrä
pikajuoksu, miehet	29
pikajuoksu, naiset	9
pikajuoksu, molemmat	2
voimistelu, miehet	1
voimistelu, naiset	4
voimistelu, molemmat	4
ammunta, miehet	14
ammunta, naiset	3
ammunta, molemmat	3
purjehdus, miehet	6
purjehdus, naiset	3
purjehdus, molemmat	11
uinti, miehet	7
uinti, naiset	1
uinti, molemmat	4
keihäänheitto, miehet	13
keihäänheitto, naiset	2
keihäänheitto, molemmat	5

LIITE 4. Lajeista tehtyjen juttujen määrät sukupuolten mukaan v. 2008

Laji	Artikkeleiden määrä
pikajuoksu, miehet	8
pikajuoksu, naiset	0
pikajuoksu, molemmat	4
voimistelu, miehet	4
voimistelu, naiset	3
voimistelu, molemmat	7
ammunta, miehet	6
ammunta, naiset	9
ammunta, molemmat	7
purjehdus, miehet	2
purjehdus, naiset	7
purjehdus, molemmat	6
uinti, miehet	20
uinti, naiset	17
uinti, molemmat	4
keihäänheitto, miehet	14
keihäänheitto, naiset	5
keihäänheitto, molemmat	2